

**UNIVERSITATEA ECOLOGICĂ DIN
BUCUREȘTI
FACULTATEA DE DREPT**

Program de studii universitare de licență: DREPT

Forma de învățământ: învățământ cu frecvență redusă / învățământ la distanță

**Suport de curs pentru disciplina:
Dreptul familiei**

**Titular de disciplină:
Conf. univ. dr. Aurelian Gherghe**

**București
2023-2024**

CUPRINS

Introducere.....	6
a. <i>Date privind titularul de disciplină</i>	
b. <i>Date despre disciplină</i>	
c. <i>Obiectivele disciplinei</i>	
d. <i>Competențe acumulate după parcurgerea cursului</i>	
e. <i>Resurse și mijloace de lucru</i>	
f. <i>Structura cursului</i>	
g. <i>Cerințe preliminare</i>	
h. <i>Durata medie de studiu individual</i>	
i. <i>Evaluarea</i>	
Unitatea de învățare 1.	
Considerații introductive privind familia și dreptul familiei.....	11
1.1. <i>Introducere</i>	
1.2. <i>Conținut</i>	
1.3. <i>Rezumat</i>	
1.4. <i>Test de autoevaluare a cunoștințelor</i>	
1.5. <i>Bibliografie recomandată</i>	
1.6. <i>Teme de control</i>	
Unitatea de învățare 2.	
Logodna.....	17
2.1. <i>Introducere</i>	
2.2. <i>Conținut</i>	
2.3. <i>Rezumat</i>	
2.4. <i>Test de autoevaluare a cunoștințelor</i>	
2.5. <i>Bibliografie recomandată</i>	
Unitatea de învățare 3.	
Încheierea căsătoriei	25
3.1. <i>Introducere</i>	

- 3.2. *Conținut*
- 3.3. *Rezumat*
- 3.4. *Test de autoevaluare a cunoștințelor*
- 3.5. *Bibliografie recomandată*
- 3.6. *Teme de control*

Unitatea de învățare 4.

Nulitatea actului juridic al căsătoriei 52

- 4.1. *Introducere*
- 4.2. *Conținut*
- 4.3. *Rezumat*
- 4.4. *Test de autoevaluare a cunoștințelor*
- 4.5. *Bibliografie recomandată*

Unitatea de învățare 5.

Efectele căsătoriei cu privire la raporturile nepatrimoniale dintre soți 63

- 5.1. *Introducere*
- 5.2. *Conținut*
- 5.3. *Rezumat*
- 5.4. *Test de autoevaluare a cunoștințelor*
- 5.5. *Bibliografie recomandată*
- 5.6. *Teme de control*

Unitatea de învățare 6.

Drepturile și obligațiile patrimoniale ale soților 71

- 6.1. *Introducere*
- 6.2. *Conținut*
- 6.3. *Rezumat*
- 6.4. *Test de autoevaluare a cunoștințelor*
- 6.5. *Bibliografie recomandată*

Unitatea de învățare 7.

Desfășurarea căsătoriei..... 83

- 7.1. *Introducere*

7.2. Conținut	
7.3. Rezumat	
7.4. Test de autoevaluare a cunoștințelor	
7.5. Bibliografie recomandată	
7.6. Teme de control	
Unitatea de învățare 8. Efectele divorțului.	90
8.1. Introducere	
8.2. Conținut	
8.3. Rezumat	
8.4. Test de autoevaluare a cunoștințelor	
8.5. Bibliografie recomandată	
8.6. Teme de control	
Unitatea de învățare 9.	
Rudenția și afinitatea.	97
9.1. Introducere	
9.2. Conținut	
9.3. Rezumat	
9.4. Test de autoevaluare a cunoștințelor	
9.5. Bibliografie recomandată	
Unitatea de învățare 10.	
Filiația față de mama.	103
10.1. Introducere	
10.2. Conținut	
10.3. Rezumat	
10.4. Test de autoevaluare a cunoștințelor	
10.5. Bibliografie recomandată	
10.6. Teme de control	
Unitatea de învățare 11.	
Filiația față de tată	119
11.1. Introducere	

11.2. Conținut	
11.3. Rezumat	
11.4. Test de autoevaluare a cunoștințelor	
11.5. Bibliografie recomandată	
Unitatea de învățare 12.	
Adoptia	130
12.1. Introducere	
12.2. Conținut	
12.3. Rezumat	
12.4. Test de autoevaluare a cunoștințelor	
12.5. Bibliografie recomandată	
12.6. Teme de control	
Unitatea de învățare 13.	
Autoritatea părintească	142
13.1. Introducere	
13.2. Conținut	
13.3. Rezumat	
13.4. Test de autoevaluare a cunoștințelor	
13.5. Bibliografie recomandată	
13.6. Teme de control	
Unitatea de învățare 14.	
Obligația legală de întreținere	153
14.1. Introducere	
14.2. Conținut	
14.3. Rezumat	
14.4. Test de autoevaluare a cunoștințelor	
14.5. Bibliografie recomandată	
Răspunsuri la testele de autoevaluare a cunoștințelor	163

Introducere

Cursul este destinat, în principal, studenților Facultății de Drept din cadrul Universității Ecologice din București – învățământ cu frecvență redusă (IFR), dar poate constitui un util material de studiu și pentru studenții la învățământ cu frecvență (IF).

a. Date privind titularul de disciplină

Nume și prenume:	Gherghe Aurelian
E-mail:	aurelian.gherghe@gmail.com

b. Date despre disciplină

Anul de studiu:	III
Semestrul :	6

c. Obiectivele disciplinei

Obiectivul general al disciplinei	Cunoașterea dispozițiilor legale cu privire la raporturile personale și patrimoniale specifice familiei sau asimilate relațiilor de familie.
Obiectivele specifice	Asimilarea unor noțiuni teoretice proprii dreptului familiei și prezentarea unor aspecte de jurisprudență, necesare pentru formarea unui viitor jurist.

d. Competențe acumulate după parcurgerea cursului

Competențe profesionale	• aprofundarea și utilizarea cunoștințelor în domeniul dreptului familiei; • interpretarea regimului juridic aplicabil pentru rezolvarea raporturilor din căsătorie, raporturilor din filiație și raporturilor asimilate relațiilor de familie.
-------------------------	---

Competențe transversale	• acordarea asistenței și consultanței de specialitate în vederea aplicării normelor juridice în materia relațiilor de familie; • utilizarea principiilor specifice dreptului familiei; • să întocmească la termen, în mod riguros, eficient și responsabil lucrări de seminar, respectând indicațiile metodologice oferite de conducătorul științific; • să aplice tehnici de relaționare în grup, să deprindă și să exercite rolurilor specifice în muncă; • de echipă, prin dezvoltarea abilităților de comunicare interpersonală; • să își autoevalueze nevoia de formare profesională și să identifice singuri resursele de studiu necesare pentru întocmirea lucrărilor de seminar și pentru completarea pregătirii în vederea evaluării finale.
-------------------------	---

e. Resurse și mijloace de lucru

Pentru o pregătire temeinică, vă sugerăm să efectuați toate testele de evaluare, astfel încât rezultatul pregătirii dumneavoastră să fie cât mai obiectiv. De asemenea, vă sugerăm să vă alcătuiți propriile dumneavoastră planuri și scheme, acestea ajutându-vă la o mai bună sistematizare a cunoștințelor dobândite.

Fiecare curs debutează cu prezentarea obiectivelor pe care trebuie să le atingeți – din punctul de vedere al nivelului de cunoștințe – prin studierea temei respective. Vă recomandăm să le citiți cu atenție și apoi, la sfârșitul cursului, să le revedeți pentru a verifica dacă le-ați atins în întregime.

Testele de evaluare prezente la sfârșitul fiecărui curs vă vor ajuta să verificați modalitatea specifică de învățare și să vă îmbunătățiți cunoștințele. Timpul recomandat rezolvării testelor este de 30 de minute. Rezolvați testele numai după studierea în întregime a unui curs și nu vă uitați la răspunsuri decât după rezolvarea testului și numai dacă nu reușiți să găsiți răspunsul prin recitirea cursului.

La fiecare curs există indicată o bibliografie selectivă pe care vă sfătuim să o parcurgeți.

f. Structura cursului

Cursul de ***Dreptul familiei*** este alcătuit din **14 unități de învățare**:

Unitatea de învățare 1. Consideratii introductive privind familia și dreptul familiei

Unitatea de învățare 2. Logodna

Unitatea de învățare 3. Incheierea căsătoriei

Unitatea de învățare 4. Nulitatea actului juridic al căsătoriei

Unitatea de învățare 5. Efectele căsătoriei cu privire la raporturile nepatrimoniale dintre soți

Unitatea de învățare 6. Drepturile și obligațiile patrimoniale dintre soți

Unitatea de învățare 7. Desfacerea căsătoriei

Unitatea de învățare 8. Efectele divorțului

Unitatea de învățare 9. Rudenia și afinitatea

Unitatea de învățare 10. Filiația față de mamă

Unitatea de învățare 11. Filiația față de tată

Unitatea de învățare 12. Adopția

Unitatea de învățare 13. Autoritatea părintească

Unitatea de învățare 14. Obligația legală de întreținere

La sfârșitul fiecărui capitol beneficiați de modele de teste de autoevaluare care vă vor ajuta să stabiliți singuri ritmul de învățare și necesitățile proprii de repetare a unor teme. La sfârșitul suportului de curs sunt prezentate răspunsurile corecte la testele de autoevaluare a cunoștințelor.

Pentru disciplinele prevăzute cu seminar:

Totodată, sunt formulate **3 teme de control**, în vederea evaluării pe parcurs, astfel:

Tema 1 – **Unitatea de învățare 3**: „Realizați un referat de maximum 5 pagini în care să tratați *formalitățile ulterioare încheierii căsătoriei*”;

Tema 2 – **Unitatea de învățare 4**: „Realizați un referat de maximum 5 pagini în care să analizați *efectele nulității casatoriei*”;

Tema 3 – **Unitatea de învățare 6**: „Realizați un referat de maximum 5 pagini în care să tratați *convenția matrimonială*”.

Temele de control se prezintă de către fiecare student, iar rezultatele acestei evaluări se comunică de către cadrul didactic în mod direct și nemijlocit studenților.

Cursul de *Dreptul familiei* poate fi studiat atât în întregime, potrivit ordinii prestabilite a capitolelor, dar se poate și fragmenta în funcție de interesul propriu mai accentuat pentru anumite teme. În vederea susținerii examenului este obligatorie parcurgerea tuturor celor VII capitole și efectuarea testelor prezentate.

g. Cerințe preliminare

Dreptul familiei este o disciplină care se studiază în *anul III, semestru 6*.

Disciplinele din planul de învățământ care se dezvoltă pe baza cunoștințelor dobândite în cadrul materiei de față sunt: dreptul civil; drept procesual civil; etc.

h. Durata medie de studiu individual

Durata medie de învățare estimăm a fi de aproximativ 14 de ore.

În vederea susținerii colocviului considerăm necesar, de regulă, un studiu de o săptămână.

Studierea fiecărui capitol necesită un efort de cca. 2 ore, astfel încât cunoștințele specifice acestui domeniu să se fixeze temeinic.

i. Evaluarea

La încheierea studierii cursului, este obligatorie realizarea celor trei teme de control.

Înainte de examen este indicat să parcurgeți din nou toată materia, cu atenție, durata estimată pentru această activitate fiind de aproximativ o săptămână.

Forma de evaluare (E-examen, C-colocviu/test final, LP-lucrări de control)		C
Stabilirea notei finale (procentaje)	- evaluarea finală – colocviu scris	50%
	- activități de seminar – testare periodică	50%

Unitatea de învățare 1.

Consideratii introductive privind *familia* și *dreptul familiei*

1.1. Introducere

În cuprinsul acestei unități de învățare sunt prezentate cunoștințele referitoare la *familie*, precum și conceptele, principiile și legitățile fundamentale ale *dreptului familiei*.

Durata medie de parcurgere a acestui capitol este de aproximativ 2 ore.

1.2. Conținut

1.2.1. Noțiuni generale despre *familie*

Încă din cele mai vechi timpuri, familia și problemele sale au constituit un obiectiv central de reflecție și analiză a spiritualității umane. De aproximativ un secol familia se află în atenția mai multor discipline științifice: juridice (dreptul civil al familiei), economice (în special bugetele familiale), demografia (nupțialitate, fertilitate), psihiatria, sociologia și antropologia culturală și altele. Întrucât familia reprezintă gruparea socială cu cea mai mare încărcătură afectivă și în care relațiile dintre membri sunt în strictă dependență, începând de la cele economice și până la cele axiologice, structura concretă a familiei are o serie de particularități.

În sens sociologic, familia este definită ca fiind „*un grup de rude prin căsătorie, sânge sau adoptare care trăiesc împreună, desfășoară o activitate economică- gospodărescă comună, sunt legate prin anumite relații spirituale (ideologice și psihologice), iar în condițiile statului și dreptului și prin anumite relații juridice*”

În același sens în literatura sociologică de specialitate s-a arătat că „familia este un grup social realizat prin căsătorie, alcătuit din persoane care trăiesc împreună, au gospodărie casnică comună, sunt legate prin anumite relații natural-biologice, psihologice, morale și juridice și răspund una pentru alta în fața societății”.

Familia este o *realitate socială* prin comunitatea de viață dintre soți, dintre părinți și copii, precum și dintre alte rude.

Deoarece relațiile de familie au un caracter de complexitate, familia este și o *realitate biologică* deoarece pentru a supraviețui fiecare societate și cultură trebuie să-și reproducă (biologic) indivizii și, totodată este și o *realitate juridică*, pentru că, prin norme juridice, se reglementează cele mai importante relații din cadrul acesteia.

Sociologia familiei consemnează în legătură cu tipologia familiei o varietate impresionantă de forme și criterii de clasificare pentru familie. Astfel, se vorbește de *familii reprimatoare* și *familii liberale* (în educație), de *familii integrate* și la *limita integrării*, *familii active* și *familii pasive*, *familii stabile* și *familii instabile*.

Dacă cercetarea sociologică are loc în mediul rural, familia se clasifică în: *agrară*, *nonagrară* sau *mixtă*.

Una dintre cele mai cunoscute clasificări este aceea care se face de sociologi între *familia nucleară (sau simplă)* și *familia extinsă (sau lărgită, compusă)*.

Familia nucleară este unitatea compusă dintr-o pereche maritală (soț, soție) și copiii dependenți de ei, care locuiesc și gospodăresc împreună. Această combinație este considerată unitatea minimală panumană a organizării sociale și reprezintă „nucleul” tuturor celorlalte forme de structuri familiale.

Familia extinsă cuprinde pe lângă nucleul familial și alte rude și generații, astfel încât, alături de cuplul conjugal și copiii lui, mai pot figura părinții soțului și/sau soției, frații și surorile soțului și/sau soției (cu soții, soțiile și copiii lor), precum și unchi sau mătuși de-ai cuplului. De regulă, într-o familie extinsă trăiesc și gospodăresc împreună trei generații: părinții, copiii acestora și părinții părinților.

În sens juridic, familia desemnează grupul de persoane între care există drepturi și obligații care izvorăsc din căsătorie, rudenie (inclusiv adopție), precum și din alte raporturi asimilate relațiilor de familie.

Ca regulă, există o suprapunere între noțiunea sociologică și cea juridică de familie, însă sunt situații în care această coincidență nu există (de exemplu, în cazul desfacerii căsătoriei prin divorț, relațiile de fapt, în sens sociologic încetează între soți, deoarece nu mai există între ei o comunitate de viață și de interese, însă unele drepturi și obligații, deci relații de familie în sens juridic, continuă să existe, cum ar fi: obligația de întreținere, dreptul la nume, etc.).

De aici rezultă că trebuie să distingem între raporturile faptice, sociologice de familie și raporturile juridice de familie, existența unora neînsemnând, în mod obligatoriu și prezența celorlalte. În aceste condiții, prin relațiile de familie înțelegem acele raporturi juridice care izvorăsc din căsătorie, rudenie și adopție, precum și altele asimilate relațiilor de familie.

În accepțiunea juridică, noțiunii de familie i se atribuie două înțelesuri și anume:

- *familia „stricto-sensu”*, în această interpretare familia este cuprinsă din soți și copiii lor minori;

- *familia „lato-sensu”*, atunci când soților și copiilor lor minori li se alătură și alte categorii de persoane.

De cele mai multe ori însă, legiuitorul are în vedere sensul restrâns al noțiunii de familie. „*De lege lata*” noțiunea de familie primește în legi speciale și accepțiuni mai largi, în scopul urmărit de legiuitor și de domeniul relațiilor sociale reglementate

1.2.2. Protecția constituțională a familiei

Având în vedere caracterul complex, ca realitate socială și biologică, familia este recunoscută și ocrotită din punct de vedere juridic.

Este evident că protejarea familiei prin instituirea unor principii constituționale și stabilirea drepturilor și îndatoririlor reciproce dintre membrii familiei reprezintă obiectivele principale ale unui stat de drept. De aceea, *dreptul la relațiile de familie* este un drept fundamental al omului proclamat de art. 8 din *Convenția europeană pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale*.

În legea noastră fundamentală se asigură protecție constituțională instituției juridice a familiei în următoarele condiții:

Potrivit art. 48 alin.(1) din Constituție, republicată „Familia se întemeiază pe căsătoria liber consimțită între soți, pe egalitatea acestora și pe dreptul și îndatorirea părinților de a asigura creșterea, educația și instruirea copiilor”.

Alineatul (3) al aceluiași articol stabilește următoarele: „*Copiii din afara căsătoriei sunt egali în fața legii cu cei din căsătorie*”.

În acest mod este garantată căsătoria liber consimțită prin instituirea libertății de a încheia căsătoria pentru bărbatul și femeia care au atins vârsta considerată optimă, de către legiuitor, pentru actul juridic al căsătoriei.

Totodată, este consacrată obligația constituțională a părinților de a asigura creșterea, educația și instruirea copiilor, atât a celor rezultați din căsătorie, cât și a celor din afara căsătoriei. În concluzie, copilul din afara căsătoriei a cărui filiație a fost stabilită are aceeași situație legală ca a copilului din căsătorie.

Conform art. 49 alin. (1) din Constituție, republicată: „Copii și tinerii se bucură de un regim special de protecție și de asistență în realizarea drepturilor lor”.

Acestui drept îi corespunde obligația corelativă a statului de a asigura copiilor și tinerilor condițiile necesare dezvoltării lor armonioase.

Articolul 50 fraza întâi din Constituție, republicată, prevede că „Persoanele cu handicap se bucură de protecție specială”. Dreptul persoanelor cu handicap la un regim special de protecție este fundamentat pe caracterul social al statului prevăzut de art. 1 alin. (3) din Constituție. Potrivit art. 29 alin. (6) din Constituție, republicată: „Părinții sau tutorii au dreptul de a asigura, potrivit propriilor convingeri, educația copiilor minori a căror răspundere le revine”

1.2.3. Definiția dreptului familiei

Dreptul familiei reprezintă totalitatea normelor juridice care reglementează raporturile personale și patrimoniale ce izvorăsc din: căsătorie, rudenie, adopție și raporturile asimilate de lege, sub anumite aspecte, cu raporturile de familie, în scopul ocrotirii și întăririi familiei.

Dreptul familiei este o ramură a dreptului privat deoarece reglementează domenii ale vieții private și anume raporturile de familie. Legea cadru care reglementează relațiile de familie, este Codul civil, adoptat prin Legea nr. 287/2009 (republicată în M.Of nr. 505/15.07.2011), intrată în vigoare la 1 octombrie 2011, în Cartea a II-a, despre familie (art. 258-534). Prin Legea 71/2011 pentru punerea în aplicare a Codului civil (republicată în M.Of nr. 409 din 11.06.2011) și anume prin articolul 230 lit. “m” a fost expres abrogat Codul familiei (Legea nr. 4/1953, intrată în vigoare la 1 februarie 1954, publicată în B.Of. nr. 1 din 4 ianuarie 1954). Până în 1954, anul punerii în aplicare a Codului familiei, dispozițiile cu privire la relațiile de familie, ca parte integrantă a dreptului civil, erau cuprinse în Codul civil de la 1864, Cartea I „Despre persoane”.

Să ne reamintim

În sens juridic, **familia** desemnează grupul de persoane între care există drepturi și obligații care izvorăsc din *căsătorie*, *rudenie* (inclusiv *adopție*), precum și din *alte raporturi asimilate relațiilor de familie*. *Dreptul familiei este o ramură a dreptului privat deoarece reglementează domenii ale vieții private și anume raporturile de familie.*

1.3. Rezumat

Obiectul de reglementare al normelor *dreptului familiei* îl formează **raporturile de familie**. Aceste raporturi se clasifică în următoarele categorii:

- **raporturi de căsătorie**; familia se întemeiază pe căsătoria liber consimțită între soți (art. 48 pct.1 din Constituție), iar condițiile privind încheierea, desfacerea, desființarea căsătoriei, la fel ca și efectele personale și cele patrimoniale ale acestor operațiuni juridice sunt stabilite prin dispozițiile Codului civil;
- **raporturi de rudenie**; în sfera acestor raporturi dreptul familiei reglementează, în primul rând relațiile dintre părinți și copii, cum ar fi modul de stabilire a filiației (maternitate și paternitate), raporturile personale dintre părinți și copii, obligația reciprocă de întreținere, protecția și promovarea drepturilor copilului; în al doilea rând, în cadrul acestor raporturi sunt incluse raporturile dintre rude în linie dreaptă și, respectiv, raporturile în linie

colaterală, numai până la un anumit grad.

- **raporturi de rudenie adoptivă**; privită ca raport juridic, adopția este legătura de rudenie civilă care ia naștere în temeiul actului juridic al adopției încuviințat prin hotărârea instanței. Adopția este, în prezent, reglementată de Codul civil (art. 451-482) și Legea nr. 273/2004 privind regimul juridic al adopției;

- **raporturi asimilate, sub unele aspecte, relațiilor de familie**; în această categorie se includ: obligația de întreținere dintre foștii soți, obligația de întreținere dintre unul din soți care a contribuit la întreținerea copilului celuilalt soț și acel copil, raporturile care se nasc în legătură cu plasamentul la care se referă Legea nr. 272/2004.

1.4. Test de autoevaluare a cunoștințelor

1. Prin relații de familie, la disciplina dreptul familiei, înțelegem:

- a. acele raporturi sociologice care izvorăsc din căsătorie, rudenie și adopție, precum și altele asimilate relațiilor de familie
- b. acele raporturi juridice care izvorăsc din căsătorie, rudenie și adopție, precum și altele asimilate relațiilor de familie
- c. acele raporturi economice care izvorăsc din căsătorie, rudenie și adopție, precum și altele asimilate relațiilor de familie

2. Dreptul familiei:

- a. este o ramură a dreptului public deoarece reglementează domenii ale vieții private și anume raporturile de familie;
- b. este o ramură a dreptului privat deoarece reglementează raporturile de familie;
- c. reglementează drepturile succesoriale al soțului supraviețuitor.

3. Copiii din afara căsătoriei :

- a. sunt egali în fața legii cu cei din căsătorie;
- b. nu sunt egali în fața legii cu cei din căsătorie;
- c. nu beneficiază de obligația legală de întreținere

1.5. Bibliografie recomandată

1. Aurelian Gherghe, *Noul Cod Civil. Comentarii* (în colaborare) Academia Română, Institutul de Cercetări Juridice Acad. Andrei Rădulescu, Departamentul

- de Drept Privat Traian Ionașcu, Ed. Universul Juridic, București, 2010;
2. Aurelian Gherghe, *Noul Cod Civil. Studii și comentarii, Cartea I și Cartea II* (în colaborare) Academia Română, Institutul de Cercetări Juridice Acad. Andrei Rădulescu, Departamentul de Drept Privat Traian Ionașcu, Ed. Universul Juridic, București, 2012;
3. Avram Marieta, *Drept Civil.Familia.*, Editia 3, Editura Hamangiu, București, 2022;
4. Aurelian Gherghe, „Drept civil. Familia”, Curs universitar, Editura „Contrast”, București, 2019;
5. Florian Emese, „Dreptul familiei”, Ediția 8, Editura CH Beck, București, 2022.

1.5. Teme de control

Realizați un referat de maximum 5 pagini în care să tratați *obiectul de reglementare al normelor dreptului familiei*.

Unitatea de învățare 2.

Logodna

2.1. Introducere

În cuprinsul acestei unități de învățare sunt prezentate cunoștințele referitoare la *promisiunea încheieri casatoriei*, precum și conceptele, principiile și legitățile fundamentale ale *logodnei*.

Durata medie de parcurgere a acestui capitol este de aproximativ 2 ore.

2.2. Conținut

2.2.1. Noțiunea și natura juridică a logodnei

Logodna este o instituție nou introdusă în Codul civil.

Noul Cod civil român reglementează logodna în Cartea a II-a (Despre familie), Titlul II (Căsătoria), Capitolul I (Logodna), art. 266-270.

Noul Cod civil definește logodna în art. 266 alin. (1) ca fiind *promisiunea reciprocă de a încheia căsătoria*.

În literatura juridică s-a evidențiat că noțiunea de „*logodnă*” are o dublă accepțiune: *de act juridic* și *de stare juridică*.

Actul juridic al logodnei reprezintă înțelegerea prealabilă a viitorilor soți în scopul de a se căsători (proiect de căsătorie).

În opinia noastră logodna nu reprezintă un contract (convenție) și nici un act juridic (*sui generis*) de drept al familiei care atrage un anumit statut legal pentru persoanele logodite, ci este un simplu *fapt juridic*.

Deși reprezintă o *stare juridică*, logodna nu se transformă automat în căsătorie, iar încheierea căsătoriei nu este condiționată de încheierea logodnei.

În doctrina juridică franceză, *logodna* (*fiançailles*) reprezintă o promisiune bilaterală (reciprocă) de căsătorie, desfășurată de regulă într-un anumit ceremonial (familiar sau monden), care nu reprezintă însă un angajament contractual civil obligatoriu, dar a cărui rupere abuzivă (de exemplu, intempestivă) angajează răspunderea delictuală a autorului său și care creează o

situație care uneori produce efecte juridice (de exemplu decesul accidental al logodnicului dă dreptul celuilalt logodnic de a pretinde reparații – despăgubiri - de la terțul responsabil). Considerăm că *logodna* poate fi definită ca fiind *starea juridică premergătoare căsătoriei ce are ca fundament înțelegerea prealabilă dintre un bărbat și o femeie, de a încheia căsătoria*.

2.2.2. Condițiile de valabilitate necesare pentru încheierea logodnei

Potrivit art. 266 alin. (2) din noul Cod civil, dispozițiile privind condițiile de fond pentru încheierea căsătoriei sunt aplicabile în mod corespunzător, cu excepția avizului medical și autorizației instanței de tutelă.

Excepția la care face trimitere acest articol are în vedere, pe de o parte, logodna minorului de cel puțin 16 ani, iar, pe de altă parte, logodna între rudele în linie colaterală de gradul al patrulea. În ambele ipoteze, spre deosebire de căsătorie, nu este nevoie de avizul medical și nici de autorizarea instanței de tutelă.

Astfel, pot încheia logodna numai persoanele care îndeplinesc condițiile necesare încheierii căsătoriei. Condițiile de fond necesare pentru încheierea logodnei se clasifică în *condiții pozitive* (în sensul că trebuie să existe pentru a se putea încheia logodna) și *condiții negative* (în sensul că nu trebuie să existe pentru a se putea încheia logodna, denumite și *impedimente la logodnă*)

2.2.3. Efectele ruperii logodnei

Noul Cod civil nu prevede cazurile în care se poate rupe logodna, ci reglementează doar *consecințele juridice ale ruperii logodnei*.

Ruperea logodnei poate avea loc în baza acordului de voință al părților (în *mod bilateral*) sau se poate produce (în *mod unilateral*) prin voința unuia dintre logodnici.

Noul Cod civil permite denunțarea (ruperea) logodnei în mod unilateral de către una din părți doar dacă acest lucru se face din *motive întemeiate (justificate)*. În acest caz se naște obligația de restituire a darurilor pe care logodnicii le-au primit în considerarea logodnei sau, pe durata acesteia, în vederea căsătoriei, cu excepția darurilor obișnuite. Dacă ruperea logodnei de către una dintre părți se face din motive neîntemeiate, deci în *mod abuziv*, se poate angaja *răspunderea civilă delictuală pentru ruperea abuzivă*.

2.2.3.1. Obligația de restituire a darurilor în cazul ruperii logodnei

Întrucât logodna nu are forță obligatorie, oricare dintre logodnici o poate rupe în mod liber până în momentul celebrării căsătoriei.

Conform art. 268 alin. (1) din noul Cod civil, în cazul ruperii logodnei, sunt supuse restituirii darurile pe care logodnicii le-au primit în considerarea logodnei sau, pe durata acesteia, în vederea căsătoriei, cu excepția darurilor obișnuite.

Astfel, ruperea logodnei poate reprezenta ocazia de a se repune în discuție cadourile pe care și le-au făcut viitorii soți. Legiutorul nu a precizat dacă este vorba despre darurile pe care logodnicii și le fac între ei sau de darurile primite de oricare dintre aceștia de la alte persoane. Credem că, în tăcerea legii, orice astfel de daruri sunt supuse restituirii.

Evidențiem că, potrivit art. 268 alin. (1) din noul Cod civil, sunt exceptate de la restituire *darurile obișnuite*.

Practica judiciară are sarcina de a stabili criteriile în baza cărora se va putea aprecia, într-un mod unitar, care dintre aceste daruri pot fi considerate „*obișnuite*”, în vederea excluderii lor de la obligația restituirii în condițiile legii.

Suntem de părere că pot fi considerate „*obișnuite*” darurile de mică valoare făcute pentru a respecta un obicei social (de exemplu, aniversarea zilei de naștere) și care au o valoare modică în raport cu nivelul de trai al donatorului.

Credem că darurile pot fi considerate „*obișnuite*” atât prin raportare la momentul și contextul oferirii acestora cât și prin raportare la nivelul de trai și starea materială a persoanelor în cauză.

În literatura juridică franceză s-a pus problema de a determina *temeiul juridic al acestei restituiri*.

Jurisprudența franceză aplică în privința cadourilor importante, art. 1088 Cod civil francez, care prevede caducitatea unei donații efectuate în vederea căsătoriei dacă aceasta nu s-a mai celebrat.

Cadourile trebuie, așadar, restituite deoarece sunt subordonate încheierii căsătoriei și afectate de o *condiție rezolutorie tacită*. În acest sens, art. 1030 din noul Cod civil dispune că „*Donațiile făcute viitorilor soți sau unuia dintre ei, sub condiția încheierii căsătoriei, nu produc efecte în cazul în care căsătoria nu se încheie*”.

Potrivit art. 268 alin. (2) C.civ. darurile se restituie *în natură* sau, dacă aceasta nu mai este cu putință, *în măsura îmbogățirii*.

Restituirea darurilor sau a echivalentului în bani (în cazul în care restituirea în natură nu mai este posibilă) se va putea face fie prin acordul părților, fie prin promovarea unei acțiuni în justiție.

Astfel, dreptul la acțiune întemeiat pe dispozițiile art. 268 C.civ. se prescrie în termen de un an, care începe să curgă de la data ruperii logodnei (art. 270 C.civ.).

În cazul decesului unuia dintre logodnici, încetează toate efectele logodnei, iar darurile pe care logodnicii le-au primit în considerarea logodnei sau, pe durata acesteia, în vederea căsătoriei nu sunt supuse obligației de restituire [art.

268 alin. (3) C.civ.]. Este vorba atât de darurile pe care logodnicii și le-au făcut între ei, cât și cele primite de la terți. *Dispensa de restituire* vizează atât moștenitorii logodnicului mort, cât și logodnicul supraviețuitor.

2.2.3.2 Răspunderea pentru ruperea abuzivă a logodnei

Noul Cod civil reglementează *logodna* ca o promisiune reciprocă de căsătorie ce are un caracter consensual și neobligatoriu, de aceea logodnicii au *dreptul de a rupe logodna*, însă exercitarea abuzivă a acestui drept dă naștere obligației de a repara prejudiciul cauzat.

Regimul juridic al ruperii abuzive a logodnei este supus regulilor dreptului comun în materia *răspunderii civile delictuale* (logodna nefiind un contract), cel culpabil de ruperea relației putând fi obligat atât la daune materiale cât și la daune morale.

Ca regulă generală, orice persoană are dreptul de a încheia logodna și de a o rupe, fără a putea fi obligată să încheie căsătoria. Sancțiunea intervine potrivit noului Cod civil, numai atunci când *exercitarea dreptului de a rupe logodna este abuzivă*.

În toate cazurile de acordare a daunelor interese, trebuie evidențiat că nu instituția logodnei justifică repararea prejudiciului, ci *modalitatea în care s-a produs ruperea unilaterală a logodnei* (intempestivă, nejustificată, brutală, scandaloasă, excesivă, nerezonabilă etc.).

Potrivit art. 15 din noul Cod civil „*Niciun drept nu poate fi exercitat în scopul de a vătăma sau păgubi pe altul ori într-un mod excesiv și nerezonabil, contrar bunei-credințe*”.

Aceste dispoziții legale trebuie corelate cu art. 1353 din noul Cod civil, care dispune: „*Cel care cauzează un prejudiciu prin chiar exercițiul drepturilor sale nu este obligat să îl repare, cu excepția cazului în care dreptul este exercitat abuziv*”.

Conform art. 269 alin. (1) din noul Cod civil partea care rupe logodna în mod abuziv poate fi obligată la despăgubiri pentru cheltuielile făcute sau contractate în vederea căsătoriei, în măsura în care au fost potrivite cu împrejurările, precum și pentru orice alte prejudicii cauzate.

Potrivit art. 269 alin. (2) din noul Cod civil, partea care, în mod culpabil, l-a determinat pe celalalt să rupă logodna, poate fi obligată la despăgubiri în condițiile alin. (1).

Întrucât logodna nu are forță obligatorie oricare dintre logodnici o poate rupe în mod liber până în momentul celebrării căsătoriei.

Constituie o *chestiune de fapt* aprecierea caracterului abuziv al ruperii unilaterale a logodnei și stabilirea culpei ca element al răspunderii civile

delictuale.

Ruperea logodnei prin ea însăși, nu trebuie să fie considerată o vină deoarece aceasta ar constitui o piedică în exercitarea libertății de a refuza căsătoria. De aceea, logodnicul de la care provine ruptura nu ar trebui, aşadar, condamnat la daune-interese numai pentru acest motiv.

Totuși, dreptul de a se despărți nu trebuie exercitat în mod abuziv. De aceea, legiuitorul sancționează *ruperea abuzivă* a logodnei *pe temeiul răspunderii civile pentru fapta proprie*.

Logodnicul părăsit trebuie să dovedească aşadar mai întâi existența promisiunii reciproce de căsătorie (prin orice mijloace de probă), apoi existența *condițiilor* răspunderii civile delictuale.

În general, nu există vinovăție în ruperea unilaterală a logodnei, dar vinovăția poate rezulta din circumstanțele despărțirii și rezidă în *modalitatea* în care aceasta se efectuează: ruperea logodnei din capriciu sau lejeritate, ruperea brutală sau tardivă a logodnei.

În această materie, vinovăția ar putea fi, de asemenea, caracterizată prin lipsa sincerității și prin atitudine neloială a autorului ruperii logodnei. Se observă că angajarea răspunderii pentru ruperea logodnei depinde de aprecierea *ideii de culpă*.

Existența vinovăției se stabilește în mod concret de către instanța de tutelă care are posibilitatea de a cenzura motivele invocate de către logodnicul părăsit și care au condus la ruperea nejustificată a logodnei.

În ceea ce privește *dovada culpei*, potrivit dreptului comun, reclamantul este cel care trebuie să facă proba culpei.

Reclamantul trebuie să facă dovada unui prejudiciu material și/sau moral apreciat în mod suveran de către instanța de tutelă.

Prejudiciul material rezultă din pierderile financiare suferite de către logodnicul părăsit, de exemplu, din cheltuielile făcute sau contractate în vederea încheierii căsătoriei, în măsura în care au fost potrivite cu împrejurările (de pildă, cheltuielile ocazionate de instalarea într-o nouă locuință sau de abandonarea locului de muncă de către logodnicul părăsit).

În ceea ce privește *prejudiciul moral*, doctrina franceză a evidențiat că acesta este legat de tristețea produsă de despărțire sau rezultată din atingerea adusă reputației sau onoarei în cadrul anturajului.

De asemenea, prejudiciul moral va fi mai important dacă nu este vorba despre o simplă promisiune rămasă secretă, ci despre o logodnă publică sau dacă abandonarea are loc în condițiile în care, în urma relațiilor intime dintre părți, logodnica a rămas însărcinată ori dacă s-a născut un copil.

Dacă sunt îndeplinite aceste *condiții*, reclamantul va putea obține plata daunelor-interese. Dreptul la acțiunea pentru obținerea de despăgubiri se prescrie în termen de un an de la ruperea logodnei.

În conformitate cu art. 267 alin. (2) din noul Cod civil, „*clauza penală stipulată pentru ruperea logodnei este considerată nescrisă*”. Astfel, legiuitorul

a instituit interdicția logodnicilor de a conveni anticipat asupra eventualelor despăgubiri pentru ruperea logodnei.

În materie de logodnă, este evident că o clauză penală nu poate produce nici un efect deoarece logodna nu este un antecontract sau o promisiune de a contracta, în termeni clasici. Dar, chiar dacă logodna ar fi înțeleasă ca un antecontract, clauza penală nu ar putea avea eficiență juridică, deoarece ea ar contraveni *caracterului liber al căsătoriei*. Prin această dispoziție legală se asigură posibilitatea exprimării libere a consimțământului la căsătorie.

Să ne reamintim

Instituția logodnei prezintă următoarele *caractere juridice*:

=*Logodna reprezintă o uniune între două persoane.*

Logodna are ca fundament înțelegerea prealabilă dintre un bărbat și o femeie pentru realizarea unui scop comun: *încheierea căsătoriei*.

=*Logodna se poate încheia doar între bărbat și femeie.*

Noul Cod civil interzice încheierea logodnei între persoane de același sex în art. 266 alin. (5) care prevede că logodna se poate încheia doar între bărbat și femeie.

De asemenea, în art. 277 alin. (1) noul Cod civil interzice căsătoria dintre persoane de același sex, iar art. 259 alin. (1) C.civ. definește căsătoria ca fiind uniunea liber consimțită între un bărbat și o femeie, încheiată în condițiile legii.

=*Logodna are caracter consensual.*

Potrivit art. 266 alin. (3) din noul Cod civil încheierea logodnei nu este supusă niciunei formalități și poate fi dovedită cu orice mijloc de probă. Astfel, logodna se încheie prin acordul de voință al părților care își promet reciproc încheierea căsătoriei, bărbatul și femeia având libertatea deplină de a alege modalitatea concretă de exprimare a consimțământului.

=*Logodna se încheie până la căsătorie.*

În vechiul drept românesc, logodna trebuia să fie urmată de căsătorie în termen de doi ani până la patru ani, însă noul Cod civil nu mai prevede niciun termen în acest sens.

La momentul încheierii logodnei părțile pot să convină asupra datei încheierii căsătoriei dar au și libertatea de a nu stabili nimic în acest sens. Indiferent de opțiunea părților, durata logodnei nu poate depăși momentul încheierii căsătoriei.

=*Logodna se încheie în scopul căsătoriei.*

Promisiunea reciprocă pe care și-o fac părțile vizează încheierea căsătoriei, al cărui scop este întemeierea unei familii.

2.3. Rezumat

În concepția noului Cod civil logodna nu este decât un proiect de căsătorie, având un caracter consensual și neobligatoriu. De aceea legiuitorul nu arată care sunt *efectele logodnei*, deoarece în dreptul modern logodna nu poate genera prin sine nici un efect juridic raportat la căsătorie.

Potrivit art. 267 alin. (1) logodnicul care rupe logodna nu poate fi constrâns să încheie căsătoria. Astfel, promisiunea reciprocă de a încheia căsătoria nu poate fi executată forțat în temeiul logodnei. Logodna nu are conținutul unui antecontract de căsătorie prin care părțile se obligă să încheie căsătoria.

De aceea, art. 267 alin. (2) dispune că clauza penală stipulată pentru ruperea logodnei este considerată nescrisă. Prin urmare, *clauza penală* stipulată în înțelegerea de logodnă nu poate produce vreun efect juridic.

Noul Cod civil interzice logodnicilor să determine anticipat eventualele despăgubiri pentru ruperea logodnei.

În literatura de specialitate s-a evidențiat că și în ipoteza în care logodna ar fi înțeleasă ca un act juridic (de exemplu contract), clauza penală nu ar putea fi primită deoarece ea ar contraveni caracterului liber al căsătoriei.

Logodna, nu este deci un *act juridic*, ea fiind concepută în noul Cod civil ca un *fact juridic* care poate fi probat liber prin orice mijloc de probă.

2.4. Test de autoevaluare a cunoștințelor

1. Ruperea logodnei:

- a. poate fi dovedită prin orice mijloc de probă;
- b. are ca efect restituirea darurilor obișnuite;
- c. este supusa formalităților cerute de lege.

2. Sunt supuse restituirii:

- a. în cazul ruperii logodnei, darurile obișnuite;

b. darurile de logodnă chiar dacă logodna a încetat prin moartea unuia dintre logodnici ;

c. în cazul ruperii logodnei, darurile de logodnă.

3. Logodna;

a. are caracter formal;

b. se poate încheia doar între bărbat și femeie;

c. poate fi dovedită doar cu martori.

2.5. Bibliografie recomandată

1. Aurelian Gherghe, *Noul Cod Civil. Comentarii* (în colaborare) Academia Română, Institutul de Cercetări Juridice Acad. Andrei Rădulescu, Departamentul de Drept Privat Traian Ionașcu, Ed. Universul Juridic, București, 2010;

2. Aurelian Gherghe, *Noul Cod Civil. Studii și comentarii, Cartea I și Cartea II* (în colaborare) Academia Română, Institutul de Cercetări Juridice Acad. Andrei Rădulescu, Departamentul de Drept Privat Traian Ionașcu, Ed. Universul Juridic, București, 2012;

3. Avram Marieta, *Drept Civil.Familia.*, Editia 3, Editura Hamangiu, București, 2022;

4. Aurelian Gherghe, „Drept civil. Familia”, Curs universitar, Editura „Contrast”, București, 2019;

5. Florian Emese, „Dreptul familiei”, Ediția 8, Editura CHBeck, București, 2022.

2.6, Teme de control

Realizați un referat de maximum 5 pagini în care să tratați *efectele ruperii logodnei*.

Unitatea de învățare 3. Încheierea căsătoriei.

3.1. Introducere

În cuprinsul acestui capitol sunt prezentate aspectele teoretice referitoare la *încheierea căsătoriei*.

Durata medie de parcurgere a acestui capitol este de aproximativ 2 ore.

3.2. Conținut

3.2.1. Condițiile legale necesare pentru încheierea valabilă a căsătoriei

Pentru încheierea valabilă a căsătoriei și în vederea recunoașterii sociale a acesteia este necesară îndeplinirea cumulativă a două categorii de condiții: *de fond (lato-sensu)* și *de formă*. Condițiile de fond (*lato-sensu*) pot fi grupate în *condiții de fond (stricto-sensu)* – adică acele stări de fapt care trebuie să existe în momentul încheierii căsătoriei – și *impedimente la căsătorie* sau *piedici la căsătorie* – adică împrejurări de fapt sau de drept în prezența cărora căsătoria este oprită.

Condițiile de formă sunt prevăzute în scopul realizării solemnității actului juridic al căsătoriei și se împart în: *formalități premergătoare încheierii căsătoriei* și *formalități privind însăși încheierea căsătoriei* (procedura încheierii căsătoriei).

În literatura juridică, condițiile de fond (*lato-sensu*) la încheierea căsătoriei sunt clasificate :

- După caracterul normei ce le reglementează, în *dirimante* și *prohibitive*;
- După scopul pe care îl urmăresc și elementele a căror existență, la încheierea căsătoriei, o vizează, în *condiții de ordin fizic, psihic și moral*².

Sunt *dirimante* acele condiții ce sunt stabilite prin norme imperative și a căror încălcare, atrage, ca sancțiune juridică civilă, nulitatea (de exemplu: vârsta matrimonială, consimțământul la căsătorie și diferența de sex), iar *prohibitive*, acelea edictate prin norme cu caracter dispozitiv și a căror încălcare nu duce la nulitatea căsătoriei (de exemplu: comunicarea reciprocă a stării sănătății viitorilor soți).

După cel de-al doilea criteriu sunt considerate *condiții de ordin fizic*: diferența de sex, vârsta matrimonială și comunicarea reciprocă a stării sănătății viitorilor soți; existența consimțământului și exprimarea liberă a acestuia reprezintă o *condiție de ordin psihic* iar împiedicarea încheierii unei căsătorii între rude apropiate sau între persoane între care există relații rezultate din adopție sau tutelă constituie *condiții de ordin moral* la încheierea căsătoriei.

Condițiile de fond pozitive (*stricto-sensu*) la încheierea căsătoriei

Dispozițiile noului Cod civil prevăd în mod expres trei asemenea cerințe: *consimțământul la căsătorie* (art. 271 C.civ.), *vârsta matrimonială* (art. 272 C.civ.) și *diferențierea sexuală* [art. 277 alin. (1) C.civ.].

Consimțământul la căsătorie al viitorilor soți (art. 271 din noul Cod civil)

A. În materia dreptului civil, noțiunea de „*consimțământ*” are două sensuri

diferite, desemnând atât manifestarea de voință a unei persoane făcută cu intenția de a produce efecte juridice, cât și acordul de voință al părților în actele juridice bilaterale.

Existența consimțământului la căsătorie al viitorilor soți este o condiție *dirimantă* și *fundamentală* pentru încheierea valabilă a actului juridic al căsătoriei. Consimțământul viitorilor soți este, deci, *de esența căsătoriei*. Aceasta trebuie să provină de la o persoană cu discernământ, adică de la o persoană care are, deopotrivă, capacitatea intelectuală și volitivă.

Potrivit art. 271 din noul Cod civil, „*Căsătoria de încheie între bărbat și femeie prin consimțământul personal și liber al acestora*”. Această condiție este prevăzută și de art. 48 alin. (1) din *Constituția României* (republicată), precum și de art. 16 alin. (2) din *Declarația Universală a Drepturilor Omului* care stipulează: „*căsătoria nu poate fi încheiată decât cu consimțământul liber și deplin al viitorilor soți*”.

B. *Absența consimțământului la căsătorie*. Existența consimțământului la încheierea căsătoriei rezultă din răspunsul afirmativ al soților la întrebarea ofițerului de stare civilă dacă doresc să încheie căsătoria.

Atunci când unul dintre soți este în imposibilitatea de a vorbi (de exemplu este surdo-mut), consimțământul se poate da în orice mod, însă el trebuie să fie neîndoielnic. În acest scop, consimțământul surdo-morților, ca și al celor care vorbesc o limbă pe care nu o cunoaște ofițerul de stare civilă, se dă în prezența unui interpret.

Lipsa consimțământului poate fi *materială* sau *psihică* și poate privi *voința unuia* sau *voința ambilor soți*. Lipsa psihică a consimțământului poate fi reținută în cazul persoanelor care, deși și-au exprimat consimțământul la încheierea

căsătoriei, nu au voința conștientă. De exemplu, căsătoria alienatului sau a debilului mintal este interzisă, inclusiv în perioadele de luciditate pasageră, din considerente care privesc cerința consimțământului, dar și interesul de ordin material și social al prevenirii riscului unor descendențe nesănătoase.

C. *Condițiile consimțământului.* Pentru a fi valabil exprimat, consimțământul trebuie să îndeplinească următoarele condiții: să fie exprimat *liber* (adică să nu fie afectat de vicii), să fie exprimat în momentul încheierii căsătoriei (adică să fie *actual*), să fie dat *personal* și *simultan* de către viitorii soți și să fie constatat *direct* de ofițerul de stare civilă.

- *Caracterul liber, neviciat al consimțământului.* În materia căsătoriei, viciile de consimțământ sunt: *eroarea, dolul și violența* [art. 298 alin. (1) din noul Cod civil]

- *Caracterul actual al consimțământului*

Consimțământul la căsătorie trebuie să existe în chiar momentul încheierii căsătoriei, adică trebuie să fie *actual*. Din acest considerent, *logodna*, astfel cum este reglementată în noul Cod civil, nu reprezintă un consimțământ anticipat care să creeze obligația de a încheia căsătoria, de aceea logodnicul care rupe logodna nu poate fi constrâns să încheie căsătoria [art. 267 alin. (1) din noul Cod civil]. Logodna nu poate genera prin sine vreun efect juridic raportat la încheierea căsătoriei, ea având *un caracter consensual* dar *neobligatoriu* dând naștere cel mult la obligații morale; pentru aceste motive art. 266 alin. (4) din noul Cod civil prevede că încheierea căsătoriei nu este condiționată de încheierea logodnei. De asemenea, nici consimțământul exprimat în scris, în declarația de căsătorie, nu reprezintă un consimțământ anticipat deoarece pentru încheierea valabilă a căsătoriei este necesară exprimarea consimțământului în momentul celebrării căsătoriei, în public, în fața ofițerului de stare civilă.

- *Caracterul personal al consimțământului viitorilor soți*

Consimțământul trebuie exprimat personal și împreună de către viitorii soți la încheierea căsătoriei. Noul Cod civil prevede în art. 271 în mod expres *caracterul personal* al consimțământului viitorilor soți. De aici rezultă inadmisibilitatea, în condiții obișnuite, a căsătoriei prin procură, în această materie reprezentarea uneia sau ambelor părți fiind exclusă

Conform art. 287 alin. (1) din noul Cod civil, viitorii soți sunt obligați să se prezinte împreună la sediul primăriei, pentru a-și da consimțământul la căsătorie în mod public, în prezența a doi martori, *în fața ofițerului de stare civilă*. Ofițerul de stare civilă nu va putea declara căsătoria încheiată decât după ce va constata direct că viitorii soți și-au exprimat liber, în fața sa, consimțământul, fie la sediul serviciului de stare civilă, fie în afara sediului serviciului de stare civilă în condițiile arătate de art. 287 alin. (2) din noul Cod civil.

Vârsta matrimonială (art. 272 din noul Cod civil)

Potrivit art. 272 alin. (1) din noul Cod civil, „*Căsătoria se poate încheia dacă viitorii soți au împlinit vârsta de 18 ani*”.

În primul rând, textul prevede aceeași vârstă matrimonială minimă, atât pentru bărbat, cât și pentru femeie, și anume – *ca regulă* – 18 ani, iar în al doilea rând observăm că, potrivit noului Cod civil, vârsta matrimonială coincide, ca regulă, cu majoratul civil (18 ani), respectiv cu dobândirea capacității depline de exercițiu. În conformitate cu art. 38 alin. (1) din noul Cod civil, capacitatea de exercițiu deplină începe când persoana fizică devine majoră. Persoana devine majoră la împlinirea vârstei de 18 ani [art. 38 alin. (2) din noul Cod civil].

Conform art. 272 alin. (2) teza I-a din noul Cod civil, pentru motive temeinice, minorul care a împlinit vârsta de 16 ani se poate căsători în temeiul unui aviz medical, cu încuviințarea părinților săi sau, după caz, a tutorelui și cu autorizarea instanței de tutelă în a cărei circumscripție minorul își are domiciliul.

Prin această dispoziție legiuitorul a înțeles să instituie o *capacitate matrimonială specială* pentru minorul (atât bărbatul, cât și femeia) care a

împlinit vârsta de 16 ani, în condițiile în care acesta poate încheia actul căsătoriei numai dacă există motive temeinice, cu încuviințările prealabile cerute de lege și autorizarea instanței de tutelă.

Potrivit art. 39 alin. (1) din noul Cod civil, minorul dobândește, prin căsătorie, capacitatea deplină de exercițiu. În cazul în care căsătoria este anulată, minorul care a fost de bună-credință la încheierea căsătoriei păstrează capacitatea deplină de exercițiu [art. 39 alin. (2) din noul Cod civil].

Dacă *regula* o constituie căsătoria la vârsta de cel puțin 18 ani, *excepția* o reprezintă posibilitatea încheierii căsătoriei de către minorul care a împlinit vârsta de 16 ani, însă numai dacă sunt îndeplinite *cumulativ* următoarele *condiții*:

- să existe motive temeinice;
- să existe un aviz medical, care să ateste că persoana este aptă din punct de vedere biologic să se căsătorească;
- să existe încuviințarea părinților sau, după caz, a unuia dintre părinți, a tutorelui sau a persoanei sau autorității care a fost abilitată să exercite drepturile părintești;
- să existe autorizarea instanței de tutelă în a cărei circumscripție minorul își are domiciliul.

Diferențierea sexuală [art. 277 alin. (1) din noul Cod civil]

Diferențierea sexuală a soților constituie o condiție de fond pentru

încheierea valabilă a căsătoriei întrucât unul din principalele scopuri ale căsătoriei este procreația. Noul Cod civil dispune în art. 277 alin. (1) că este interzisă căsătoria dintre persoane de același sex. Din acest text rezultă că se poate încheia căsătoria numai între persoane de sex diferit. De asemenea, art. 258 alin. (4) din noul Cod civil stipulează că „În sensul prezentului Cod civil, prin **soți** se înțelege bărbatul și femeia uniți prin căsătorie”. În doctrină s-a susținut că diferențierea sexuală este de esența căsătoriei deoarece „*rezultă din însăși definiția și rațiunea de a fi căsătoriei*”.

Unele țări europene au legalizat fie *căsătoriile între persoane de același sex* fie *parteneriatele civile dintre persoane de sex opus sau de același sex* (spre exemplu Danemarca, Luxemburg Olanda, Belgia, Spania, Marea Britanie etc.).

Potrivit art. 277 alin. (2) din noul Cod civil, căsătoriile dintre persoane de același sex încheiate sau contractate în străinătate fie de cetățeni români, fie de cetățeni străini nu sunt recunoscute în România. De asemenea, parteneriatele civile dintre persoane de sex opus sau de același sex încheiate sau contractate în străinătate fie de cetățeni români, fie de cetățeni străini nu sunt recunoscute în România [art. 277 alin. (3) din noul Cod civil]. Dispozițiile legale privind libera circulație pe teritoriul României a cetățenilor statelor membre ale Uniunii Europene și Spațiului Economic European rămân aplicabile [art. 277 alin. (4) din noul Cod civil].

Diferențierea de sex se dovedește prin certificatele de naștere care atestă și sexul persoanei. Această condiție interesează atunci când se pune problema unei insuficiente diferențieri de sex, aceasta fiind o problemă medicală. În practica judiciară s-a arătat că dacă o malformație congenitală reprezintă o nediferențiere de sex, soluția care se impune este aceea a nulității absolute a căsătoriei. Dacă însă o atare malformație nu constituie o nediferențiere de sex, ci are caracterul unei maladii care a preexistat căsătoriei și nu a fost cunoscută de celălalt soț, fiindu-i ascunsă, ea constituie o cauză de nulitate relativă a căsătoriei care s-a încheiat ca urmare a dolului săvârșit prin reticență.

3.2.3. Lipsa impedimentelor (piedicilor) la căsătorie

Impedimentele (piedicile) la căsătorie sunt acele împrejurări de fapt sau de drept a căror existență împiedică încheierea căsătoriei. Acestea sunt *condiții de fond negative* și nu trebuiesc dovedite, fiind suficient ca viitorii soți să declare că nu există niciun impediment legal la căsătorie. Impedimentele pot fi invocate împotriva viitorilor soți pe calea *opoziției la căsătorie* sau *din oficiu* de către ofițerul de stare civilă.

Noul Cod civil reglementează următoarele împrejurări care constituie „*piedici*” la încheierea căsătoriei:

- bigamia;
- rudenia firească;
- rudenia civilă (adoptivă);
- tutela;
- alienația și debilitatea mintală.

3.2.4. Formalitățile pentru încheierea căsătoriei

Generalități

Formalitățile impuse de legiuitor pentru încheierea căsătoriei reprezintă condițiile de formă ale actului juridic al căsătoriei și au ca scop asigurarea consimțământului liber la căsătorie prin garantarea respectării condițiilor de fond și verificarea inexistenței impedimentelor la căsătorie. Literatura de specialitate a arătat că prin respectarea condițiilor de formă se urmărește recunoașterea publică a căsătoriei și, totodată, asigurarea mijlocului de dovadă a căsătoriei.

Condițiile de formă ale căsătoriei se împart în formalități *premergătoare* sau *anterioare* căsătoriei și formalități privind însăși *încheierea* căsătoriei. În prima categorie avem o serie de formalități prealabile și necesare încheierii căsătoriei: comunicarea stării de sănătate (art. 278 C.civ.), declarația de căsătorie (art. 280 C.civ.), alegerea numelui de familie (art. 282 C.civ.), atribuțiile ofițerului de stare civilă în legătură cu publicarea declarației de căsătorie (art. 283 C.civ.), reînnoirea declarației de căsătorie (art. 284 C.civ.) și opoziția la căsătorie (art. 285 C.civ.). În cea de-a doua categorie încadrăm formalitățile pentru încheierea propriu-zisă a căsătoriei (procedura încheierii căsătoriei) și anume, celebrarea căsătoriei în condiții de solemnitate și publicitate (art. 287 C.civ.), martorii la căsătorie (art. 288 C.civ.), momentul încheierii căsătoriei (art. 289 C.civ.).

3.2.5. Formalitățile premergătoare încheierii căsătoriei

A. Comunicarea reciprocă a stării sănătății de către viitorii soți (art. 278 din noul Cod civil)

În vederea încheierii căsătoriei, viitorii soți sunt obligați să declare că și-au comunicat reciproc starea sănătății lor. Această cerință se justifică din rațiuni medicale și eugenice și a fost impusă de legiuitor pentru asigurarea caracterului liber al consimțământului¹⁵.

Potrivit art. 278 din noul Cod civil „*Căsătoria nu se încheie dacă viitorii soți nu declară că și-au comunicat reciproc starea sănătății lor. Dispozițiile legale prin care este oprită căsătoria celor care suferă de anumite boli rămân aplicabile*”.

Conform art. 278 teza a II-a din noul Cod civil, în cazul în care, printr-o reglementare specială, este oprită căsătoria celor care suferă de anumite boli, se vor aplica dispozițiile legale respective. În ceea ce privește necomunicarea bolilor de care soții sufereau în momentul încheierii căsătoriei, din soluțiile

practicii judiciare, se poate observa că există:

- a) boli în cazul cărora sancțiunea juridică intervine independent de comunicarea sau necomunicarea lor; de exemplu căsătoria alienatului mintal sau debilului mintal este lovită de nulitate absolută indiferent dacă soții și-au comunicat reciproc starea de sănătate sau nu și-au comunicat-o.
- b) boli în cazul cărora sancțiunea juridică diferă după cum au fost sau nu au fost comunicate;
- c) boli minore și vindecabile în cazul cărora nerespectarea dispoziției privitoare la obligația de comunicare a stării sănătății nu influențează asupra validității căsătoriei odată încheiate.

În literatura de specialitate, în mod corect, s-a subliniat faptul că obligația comunicării reciproce a stării sănătății are *caracter personal* și este prevăzută *distinct* în raport cu cerința depunerii de către viitorii soți a *certificatelor medicale prenuptiale* din care să rezulte aptitudinea persoanei de a se căsători. Opinăm că obligația comunicării reciproce a stării de sănătate are caracter general (de informare completă și generală a tuturor maladiilor de care soții suferă) însă prin certificatul medical prenuptial se realizează doar o informare *parțială* a stării de sănătate¹⁷. Astfel soțul acuzat de dol prin reticență nu se poate apăra prin invocarea certificatului medical prenuptial deoarece *informarea completă și corectă* implică luarea la cunoștință reciprocă a tuturor maladiilor de care suferă soții.

B. Declarația de căsătorie (art. 280 din noul Cod civil) și conținutul acesteia (art. 281 din noul Cod civil)

Prin *declarația de căsătorie*, viitorii soți își manifestă intenția în vederea încheierii căsătoriei. Această declarație nu are semnificația consimțământului la căsătorie, după cum nu constituie nicio promisiune irevocabilă privind încheierea căsătoriei.

În conformitate cu dispozițiile art. 280 alin. (1) din noul Cod civil, cei care vor să se căsătorească vor face personal declarația de căsătorie, potrivit legii, la primăria unde urmează a se încheia căsătoria. Declarația de căsătorie se face în scris și, după cum rezultă din art. 280, ea nu va putea fi dată prin reprezentare, ci numai *personal*. Potrivit art. 280 alin. (2) din noul Cod civil, în cazurile prevăzute de lege, declarația de căsătorie se poate face și în afara sediului primăriei (de exemplu în ipoteza în care unul dintre viitorii soți s-ar afla, din motive temeinice, în imposibilitatea de a se prezenta la sediul primăriei pentru a face declarația de căsătorie).

În situația în care viitorul soț este minor, părinții sau tutorele vor face personal o declarație prin care încuviințează încheierea căsătoriei [art. 280 alin. (3) din noul Cod civil]. Dacă nu există nici părinți, nici tutore care să poată încuviința căsătoria, este necesară încuviințarea persoanei sau a autorității care a fost abilitată să exercite drepturile părintești. Consimțământul părinților (sau al tutorelui) nu poate fi dat prin reprezentare ci numai *personal*. Fiecare părinte va face declarația pe formular unic separat de celălalt părinte (care va proceda în același fel), tocmai pentru a asigura consimțământul personal și liber al fiecăruia, iar nu printr-o declarație comună de încuviințare, semnată de ambii părinți. Declarația de încuviințare pentru încheierea căsătoriei este obligatorie numai în cazul când viitorii soți (sau unul dintre ei) au împlinit vârsta de 16 ani dar nu au devenit majori. În cazul în care unul dintre părinți refuză să încuviințeze căsătoria, instanța de tutelă hotărăște și asupra acestei divergențe, având în vedere interesul superior al copilului. Legea nu se ocupă de situația în care ambii părinți refuză *în mod ferm* să încuviințeze încheierea căsătoriei (sau de situația în care tutorele refuză să încuviințeze încheierea căsătoriei) deci neexistând *divergență* ci unanimitate în refuzul încuviințării.

Dacă unul dintre viitorii soți, părinții sau tutorele nu se află în localitatea

unde urmează a se încheia căsătoria, ci pot face declarația la primăria în a cărei rază teritorială își au domiciliul sau reședința, care o transmite, în termen de 48 de ore, la primăria unde urmează a se încheia căsătoria [art. 280 alin. (4) din noul Cod civil]. Suntem de părere că cel puțin unul dintre soți este obligat să facă declarația de căsătorie la primăria unde urmează a se încheia căsătoria, legiuitorul referindu-se în mod expres la „*unul dintre viitorii soți*” și nu la viitorii soți.

Potrivit art. 281 alin. (1) din noul Cod civil în declarația de căsătorie, viitorii soți vor arăta că nu există niciun impediment legal la căsătorie și vor menționa numele de familie pe care îl vor purta în timpul căsătoriei, precum și regimul matrimonial ales. Credem că declarația de căsătorie trebuie să cuprindă datele de identificare a fiecăruia dintre viitorii soți, manifestarea voinței lor de a se căsători împreună, precizarea că nu există niciun impediment legal la căsătorie, mențiunea cu privire la numele de familie pe care îl vor purta în timpul căsătoriei, indicarea regimului matrimonial ales și că au luat cunoștință, reciproc, de starea sănătății lor.

În articolul 281 alin. (2) din noul Cod civil se menționează că odată cu declarația de căsătorie viitorii soți vor prezenta dovezile cerute de lege pentru încheierea căsătoriei. În acest sens, viitorii soți vor prezenta următoarele *înscrișuri doveditoare*: actele de identitate, certificatele de naștere (în original și copie), certificatul medical privind starea sănătății, hotărârea judecătorească de desfacere sau anulare a căsătoriei anterioare sau certificatul de deces al soțului anterior (în original și în copie tradusă și legalizată ori certificată de ofițerul de stare civilă, dacă este cazul); hotărârea judecătorească prin care instanța de tutelă a autorizat încheierea căsătoriei de către minorul care a împlinit 16 ani, dacă este cazul; hotărârea judecătorească prin care instanța de tutelă a autorizat încheierea căsătoriei între rudele în linie colaterală de gradul al patrulea (dacă este cazul).

C. Alegerea numelui de familie (art. 282 din noul Cod civil)

În conformitate cu dispozițiile art. 281 alin. (1) din noul Cod civil, viitorii soți sunt ținuti să menționeze în declarația de căsătorie, numele de familie pe care îl vor purta în timpul căsătoriei.

Potrivit art. 282 din noul Cod civil, „*Viitorii soți pot conveni să-și păstreze numele dinaintea căsătoriei, să ia numele oricăruia dintre ei sau numele lor reunite. De asemenea un soț poate să-și păstreze numele de dinaintea căsătoriei, iar celălalt să poarte numele lor reunite*”. Având în vedere că legiuitorul a făcut o *enumerare limitativă* a posibilităților de alegere a numelui la încheierea căsătoriei, nu sunt permise alte variante de alegere a numelui pe care îl vor purta în timpul căsătoriei decât cele prevăzute de art. 282.

D. Atribuțiile ofițerului de stare civilă în legătură cu declarația de căsătorie (art. 283 din noul Cod civil)

În aceeași zi cu primirea declarației de căsătorie, ofițerul de stare civilă dispune publicarea acesteia, prin afișarea în extras, într-un loc special amenajat la sediul primăriei și pe pagina de internet a acesteia unde urmează să se încheie căsătoria și, după caz, la sediul primăriei unde celălalt soț își are domiciliul sau reședința [art. 283 alin. (1) din noul Cod civil]. În doctrină s-a arătat că publicarea declarației de căsătorie, prin afișarea în extras, este o *măsură de publicitate*, ce are ca scop să aducă la cunoștința publică proiectul de căsătorie dintre viitorii soți. Observăm că noul Cod civil dispune publicarea declarației de căsătorie, prin afișarea în extras *și pe pagina de internet a primăriei* unde urmează să se încheie căsătoria și, dacă este cazul, *și la sediul primăriei unde celălalt soț își are domiciliul sau reședința*. Potrivit art. 283 alin. (2) din noul Cod civil, extrasul din declarația de căsătorie cuprinde, în mod obligatoriu: data afișării, datele de stare civilă ale viitorilor soți și, după caz, încuviințarea părinților sau a tutorelui, precum și înștiințarea că orice persoană poate face opoziție la căsătorie, în termen de 10 zile de la data afișării. Căsătoria se încheie

după 10 (zece) zile de la afișarea declarației de căsătorie, termen în care se cuprind atât data afișării, cât și data încheierii căsătoriei [art. 283 alin. (3) din noul Cod civil]. Acest termen se socotește potrivit „sistemului inclusiv” deci intră în calcul atât „ziua de pornire”, aceea a afișării extrasului din declarația de căsătorie, cât și „ziua de împlinire”, adică ziua în care se încheie căsătoria.

Pentru *motive temeinice*, primarul municipiului, al sectorului municipiului București, al orașului sau al comunei unde urmează a se încheia căsătoria poate să încuviințeze încheierea căsătoriei înainte de împlinirea termenului de 10 zile [art. 283 alin. (4) din noul Cod civil]. În literatura juridică s-a evidențiat că sunt *motive temeinice* care să justifice acordarea *dispensei de termen*: viitorul soț este militar și are o permisie (acordată de unitate) mai mică decât termenul fixat pentru încheierea căsătoriei; viitoarea soție este gravidă, copilul fiind conceput de viitorul soț, iar nașterea urmează a avea loc înăuntrul termenului de 10 zile; viitorul soț urmează a pleca în misiune diplomatică (în străinătate) înăuntrul termenului de 10 zile etc. În aceste *cazuri excepționale*, căsătoria se poate încheia înainte de împlinirea termenului de 10 zile însă numai cu încuviințarea cerută de lege. Căsătoria încheiată înainte de împlinirea termenului menționat, fără încuviințarea arătată, este valabilă, însă atrage sancțiuni administrative pentru ofițerul de stare civilă care a încheiat-o.

Conform art. 284 din noul Cod civil, în cazul în care căsătoria nu s-a încheiat în termen de 30 de zile de la data afișării declarației de căsătorie sau dacă viitorii soți doresc să modifice declarația inițială, trebuie să facă o nouă declarație de căsătorie și să se dispună publicarea acesteia.

D. Opoziția la căsătorie

În intervalul dintre înregistrarea declarației și încheierea căsătoriei, ofițerul de stare civilă este obligat să efectueze verificări pentru a constata dacă sunt îndeplinite cerințele legale pentru încheierea căsătoriei. Rațiunea pentru care legiuitorul a instituit termenul de 10 zile este ca viitorii soți să aibă posibilitatea să reflecteze asupra actului ce urmează a se încheia și pentru a da posibilitate

terțelor persoane să se opună la încheierea căsătoriei, când nu sunt îndeplinite condițiile de fond sau există impedimente care nu permit încheierea acesteia.

Potrivit art. 285 alin. (1) din noul Cod civil „*Orice persoană poate face opoziție la căsătorie, dacă există un impediment legal sau dacă alte cerințe ale legii nu sunt îndeplinite*”.

Opoziția la căsătorie este actul prin care o persoană aduce la cunoștința ofițerului de stare civilă existența unei împrejurări de fapt sau de drept ce constituie impediment la căsătorie sau neîndeplinirea unei condiții de fond pentru încheierea valabilă a căsătoriei.

Conform art. 285 alin. (2) din noul Cod civil „*Opoziția la căsătorie se face numai în scris, cu arătarea dovezilor pe care se întemeiază*”. Doctrina a subliniat că pentru a fi valabilă opoziția la căsătorie trebuie să respecte următoarele *cerințe*:

- să fie făcută în scris;
- să fie semnată;
- să arate împrejurarea de fapt sau de drept care împiedică încheierea căsătoriei;
- să arate dovezile pe care se întemeiază.

Opoziția poate fi formulată în intervalul de timp cuprins între *data afișării* în extras a declarației de căsătorie și *data încheierii căsătoriei*.

În ceea ce privește *soluționarea* opoziției la căsătorie, după efectuarea verificărilor necesare, ofițerul de stare civilă poate *decide*:

- *respingerea* opoziției ca neîntemeiată, ceea ce înseamnă că va putea trece la celebrarea căsătoriei în condițiile impuse de art. 287 din noul Cod civil;
- *admiterea* opoziției, constatând că aceasta este întemeiată, adică există o piedică la căsătorie;
- *amână* încheierea căsătoriei, dacă este nevoie de timp mai îndelungat pentru verificarea opoziției.

- Ofițerul de stare civilă refuză să celebreze căsătoria dacă, pe baza verificărilor pe care este obligat să le efectueze, a opozițiilor primite sau a informațiilor pe care le deține, în măsura în care acestea din urmă sunt notorii, constată că nu sunt îndeplinite condițiile prevăzute de lege (art. 286 din noul Cod civil).

3.2.6. Formalități privind însăși încheierea căsătoriei

Condițiile de formă necesare pentru însăși încheierea căsătoriei (*procedura încheierii căsătoriei*) se referă în special la *solemnitatea* celebrării căsătoriei *publicitatea* încheierii actului juridic al căsătoriei și la *momentul* încheierii căsătoriei.

A. Solemnitatea încheierii căsătoriei

Caracterul solemn al actului juridic al căsătoriei se exprimă prin următoarele elemente:

- căsătoria se încheie într-un anumit loc, de regulă la sediul primăriei;
- căsătoria se încheie în fața ofițerului de stare civilă competent;
- încheierea căsătoriei presupune prezența efectivă și concomitentă a viitorilor soți, însoțiți de doi martori.

În ceea ce privește localitatea unde se încheie căsătoria, observăm că aceasta se celebrează de către ofițerul de stare civilă, la sediul primăriei localității în a cărei rază teritorială domiciliază sau își are reședința viitorii soți. Potrivit art. 279 alin. (2) din noul Cod civil, prin excepție, căsătoria se poate celebra, cu aprobarea primarului, de către un ofițer de stare civilă de la o altă primărie decât cea în a cărei rază teritorială domiciliază sau își au reședința viitorii soți, cu obligativitatea înștiințării primăriei de domiciliu sau de reședință a viitorilor soți, în vederea publicării.

Locul încheierii căsătoriei este acela al sediului serviciului de stare civilă

din localitatea în a cărei rază teritorială sau își au reședința viitorilor soți. Conform art. 287 alin. (2) din noul Cod civil, cu toate acestea, în cazurile prevăzute de lege, ofițerul de stare civilă poate celebra căsătoria și în afara sediului serviciului de stare civilă, cu respectarea celorlalte condiții menționate în art. 287 alin. (1) din noul Cod civil. Persoanele care aparțin minorităților naționale pot solicita celebrarea căsătoriei în limba lor maternă, cu condiția ca ofițerul de stare civilă sau cel care oficiază căsătoria să cunoască această limbă [art. 287 alin. (3) din noul Cod civil].

Competența ofițerului de stare civilă are în vedere următoarele aspecte:

a) *Competența materială (ratione materiae).* Această competență este determinată de calitatea pe care o are cel ce instrumentează și de atribuțiile ce i-au fost conferite.

În principiu, dacă persoana care a celebrat căsătoria nu a avut atribuții de ofițer de stare civilă, căsătoria este nulă. În literatura de specialitate se apreciază că, în mod excepțional, actele de stare civilă întocmite de o persoană care a exercitat în mod public atribuții de ofițer de stare civilă, cu respectarea celorlalte prevederi legale, sunt valabile, chiar dacă această persoană nu avea această calitate, ca aplicație a principiului „*error communis facit ius*”. În acest sens, art. 102 din noul Cod civil dispune că „*Actele de stare civilă întocmite de o persoană care a exercitat în mod public atribuțiile de ofițer de stare civilă, cu respectarea tuturor prevederilor legale, sunt valabile, chiar dacă acea persoană nu avea această calitate, afară de cazul în care beneficiarii acestor acte au cunoscut, în momentul întocmirii lor, lipsa acestei calități*”.

b) *Competența personală (ratione personae).* Această competență este determinată de domiciliul sau reședința viitorilor soți. Ofițerul de stare civilă este competent să încheie căsătoria dacă cel puțin unul din viitorii soți își are domiciliul sau reședința în raza teritorială a localității în care el își exercită atribuțiile.

Nerespectarea dispozițiilor legale privind competența personală a ofițerului de stare civilă nu duce la nulitatea căsătoriei încheiată în aceste condiții.

c) *Competența teritorială (ratione loci)*. Această competență este determinată de limitele teritoriale ale localității în care funcționează ofițerul de stare civilă. În cazul în care ofițerul de stare civilă a instrumentat în afara acestor limite, el și-a depășit atribuțiile din punct de vedere al competenței teritoriale. Este posibilă o atare depășire de competență în ipoteza în care căsătoria se celebrează în alt loc decât sediul serviciului de stare civilă. Nici această încălcare a normelor de competență nu atrage nulitatea căsătoriei, ci, eventual, sancțiuni disciplinare pentru ofițerul de stare civilă.

Pentru celebrarea căsătoriei, art. 287 alin. (1) din noul Cod civil prevede că viitorii soți sunt obligați să se prezinte împreună la sediul primăriei, pentru a-și da consimțământul la căsătorie în mod public, în prezența a doi martori, în fața ofițerului de stare civilă. Din acest articol rezultă că, pentru încheierea valabilă a căsătoriei, este necesară *prezența efectivă și concomitentă a viitorilor soți* care, însoțiți fiind de doi martori, își vor exprima *personal* consimțământul, răspunzând la întrebarea adresată fiecăruia dintre ei de ofițerul de stare civilă dacă vor să se căsătorească împreună. Căsătoria prin procură nu este, prin urmare, posibilă. În afară de solemnitatea privitoare la manifestarea consimțământului părților, legea cere, ca o condiție esențială, încheierea ei în fața ofițerului de stare civilă.

Potrivit dispozițiilor art. 287 alin. (1) și art. 288 din noul Cod civil, martorii trebuie să fie în număr de doi, aceștia atestând că soții și-au exprimat consimțământul (în condițiile art. 287). *Martorii de consimțământ* pot fi și rude

sau afini, indiferent de grad, cu oricare dintre viitorii soți [art. 288 alin. (3) din noul Cod civil], însă nu pot fi martori la încheierea căsătoriei incapacabilii, precum și cei care, din cauza unei deficiențe psihice sau fizice, nu sunt apti să ateste exprimarea consimțământului [art. 288 alin. (2) din noul Cod civil]. Rolul martorilor este de a atesta faptul că soții și-au exprimat consimțământul potrivit cerințelor legale și să asigure realizarea publicității. Constatând îndeplinirea condițiilor legale, ofițerul de stare civilă, după ce ia consimțământul fiecăruia dintre viitorii soți, îi declară căsătoriți.

B. Publicitatea încheierii căsătoriei

Întreaga procedură de încheiere a căsătoriei are ca fundament *ideea de solemnitate și publicitate* a actului juridic al căsătoriei. Scopul măsurilor de publicitate este dat de nevoia de a face cunoscută căsătoria terțelor persoane având în vedere faptul că prin căsătorie se produc schimbări în *condiția juridică a soților* și în *regimul juridic al bunurilor soților* (de exemplu prin încheierea unei convenții matrimoniale în care este stipulată *clauza de preciput*).

C. Momentul încheierii căsătoriei

Conform art. 289 din noul Cod civil, „Căsătoria este încheiată în momentul în care, după ce ia consimțământul fiecăruia dintre viitorii soți, ofițerul de stare civilă îi declară căsătoriți”.

Momentul încheierii căsătoriei este acela în care ofițerul de stare civilă, constatând îndeplinirea tuturor cerințelor legale stabilite pentru valabilitatea căsătoriei și luând consimțământul fiecăruia dintre viitorii soți, îi declară pe aceștia căsătoriți. Jurisprudența a evidențiat că neînregistrarea căsătoriei nu reprezintă un element constitutiv al acesteia și deci o condiție de validitate, ci o *cerință pentru dovedirea ei*, astfel că momentul încheierii căsătoriei este acela în

care soții își dau consimțământul, iar nu momentul înregistrării.

3.2.7. Formalitățile *ulterioare* încheierii căsătoriei

Înregistrarea căsătoriei

Înregistrările de stare civilă reprezintă acele operațiuni juridice de consemnare, în registrele de stare civilă, a faptelor și actelor juridice ce privesc starea civilă, precum și a altor elemente prevăzute de lege, operațiuni efectuate, în condițiile legii, de către organele cu atribuții de stare civilă.

Există două categorii de înregistrări de stare civilă:

- înregistrări sub forma *întocmirii actelor de stare civilă*. Această formă este utilizată în cazul nașterii, al căsătoriei și al decesului, întocmindu-se, în mod corespunzător, actul de naștere, actul de căsătorie și actul de deces;
- înregistrări sub forma *înscrierii de mențiuni marginale* în registrele de stare civilă (pe actele de stare civilă). De exemplu, mențiunile marginale ce se fac pe actul de căsătorie în cazul desfacerii (divorțului), desființării sau încetării căsătoriei.

După încheierea căsătoriei, ofițerul de stare civilă întocmește, de îndată, în registrul actelor de stare civilă, actul de căsătorie, care se semnează de către soți, de cei doi martori și de către ofițerul de stare civilă (art. 290 din noul Cod civil). *Actul de căsătorie* se întocmește în registrul de stare civilă, în două exemplare, ambele originale, și se completează manual, cu cerneală specială de culoare neagră.

Căsătoria încheiată *pe o navă sub pavilion românesc, aflată în timpul unei călătorii în afara apelor teritoriale române*, se înregistrează de către comandantul navei în jurnalul de bord, această operațiune cuprinzând toate datele necesare întocmirii actului de căsătorie, precum și semnăturile cerute de lege. Comandantul navei este obligat, la sosirea în țară, să înainteze o copie certificată

de pe înregistrarea făcută, prin căpitănia portului de înscriere a navei, la Primăria sectorului 1. București, care va întocmi actul de căsătorie. Totodată, comandantul navei va elibera persoanelor îndreptățite o dovadă cu privire la înregistrarea făcută.

În cazul căsătoriei încheiată la misiunile diplomatice sau oficiile consulare de carieră ale României, actele din primul exemplar al registrelor de stare civilă, pe măsura completării lor, se trimit prin intermediul Ministerului Afacerilor Externe, la Direcția Publică de Evidență a Persoanelor și Stare Civilă a Sectorului 1 al municipiului București, împreună cu documentele primare pe baza cărora s-a întocmit actul. Al doilea exemplar al actelor din registrele de stare civilă se trimite, în termen de 30 de zile de la data când toate actele au fost completate, la Direcția Generală de Evidență a Persoanelor a municipiului București.

În sistemul noului Cod civil înregistrarea căsătoriei nu constituie o condiție de validitate a acesteia (nefiind o condiție cerută „*ad validitatem*”) însă, așa cum s-a evidențiat în doctrină, realizează *mijlocul de dovadă a căsătoriei*, forma socială de recunoaștere a acesteia și *mijlocul de evidență statistică* cu privire la starea civilă a populației. Înregistrarea căsătoriei este ulterioară încheierii actului juridic și constituie numai un mijloc de probă. Jurisprudența a precizat că neînregistrarea ori strecurarea unor date necorespunzătoare realității în ceea ce privește înregistrarea căsătoriei nu afectează valabilitatea acesteia. Din aceste considerente se poate cere întocmirea ulterioară a actului de stare civilă dacă înregistrarea actului de căsătorie a fost omisă sau refuzată, deși a fost luat consimțământul soților de către ofițerul de stare civilă.

Formalitățile privind regimul matrimonial

Noul Cod civil propune societății românești o reglementare adaptată în raport cu realitățile actuale prin trecerea la un sistem de drept ce are la bază

pluralitatea de regimuri matrimoniale aplicabile. În ceea ce privește drepturile și obligațiile patrimoniale ale soților, noul Cod civil consacră *principiul libertății contractuale în domeniul regimurilor matrimoniale* și asigură *libertatea de opțiune* cu privire la alegerea regimului matrimonial³⁵. Astfel se oferă posibilitatea viitorilor soți (dar și celor care sunt deja căsătoriți) de a stabili și organiza aspectele patrimoniale ale vieții conjugale potrivit intereselor fiecăruia dintre ei și corespunzător situației concrete în care se găsesc.

Potrivit art. 312 alin. (1) din noul Cod civil, viitorii soți pot alege ca regim matrimonial *comunitatea legală, separația de bunuri sau comunitatea convențională*. Alegerea unui alt regim matrimonial decât cel al comunității legale se face prin încheierea unei *convenții matrimoniale*, deci noul Cod civil instituie obligativitatea convenției matrimoniale dacă viitorii soți aleg regimul separației de bunuri sau regimul comunității convenționale. Conform art. 330 alin. (1) din noul Cod civil, sub sancțiunea nulității absolute, convenția matrimonială se încheie prin înscris autenticat de notarul public, cu consimțământul tuturor părților, exprimat personal sau prin mandatar cu procură autentică, specială și având conținut predeterminat. Convenția matrimonială încheiată înainte de căsătorie produce efecte numai de la data încheierii căsătoriei [art. 330 alin. (2) din noul Cod civil].

În ceea ce privește *efectele regimului matrimonial* evidențiem că *între soți*, regimul matrimonial produce efecte numai din ziua încheierii căsătoriei iar *față de terți*, regimul matrimonial este opozabil de la data îndeplinirii formalităților de publicitate prevăzute de lege, afară de cazul în care aceștia l-au cunoscut pe altă cale [art. 313 alin. (1) și alin. (2) din noul Cod civil]. Neîndeplinirea formalităților de publicitate face ca soții să fie considerați, în raport cu terții de bună-credință, ca fiind căsătoriți sub regimul matrimonial al comunității legale [art. 313 alin. (3) din noul Cod civil].

Conform art. 291 din noul Cod civil, ofițerul de stare civilă are îndatorirea de

a face mențiune pe actul de căsătorie despre regimul matrimonial ales. El are obligația ca, din oficiu și de îndată, să comunice la *Registrul național notarial al regimurilor matrimoniale*, precum și, după caz, notarului public care a autentificat convenția matrimonială o copie de pe actul de căsătorie.

Pentru a fi opozabile terților convențiilor matrimoniale se înscriu în *Registrul național notarial al regimurilor matrimoniale*, organizat potrivit legii [art. 334 alin. (1) din noul Cod civil].

În conformitate cu art. 334 alin. (2) din noul Cod civil, după autentificarea convenției matrimoniale în timpul căsătoriei sau după primirea copiei de pe actul de căsătorie, potrivit art. 291 C.civ., notarul public expediază, din oficiu, un exemplar al convenției la serviciul de stare civilă unde a avut loc celebrarea căsătoriei, pentru a se face mențiune pe actul de căsătorie, la *Registrul național notarial al regimurilor matrimoniale*, precum și la celelalte registre de publicitate. Ținând seama de natura bunurilor, convențiile matrimoniale se vor nota în cartea funciară, se vor înscrie în registrul comerțului, precum și în alte registre de publicitate prevăzute de lege. În toate aceste cazuri, neîndeplinirea formalităților de publicitate speciale nu poate fi acoperită prin înscrierea făcută în *Registrul național notarial al regimurilor matrimoniale* [art. 334 alin. (4) din noul Cod civil]. Orice persoană, fără a fi ținută să justifice un interes, poate cerceta *Registrul național notarial al regimurilor matrimoniale* și poate solicita, în condițiile legii, eliberarea de extrase certificate [art. 334 alin. (5) din noul Cod civil].

Potrivit art. 335 din noul Cod civil, convenția matrimonială nu poate fi opusă terților cu privire la actele încheiate de aceștia cu unul dintre soți decât dacă au fost îndeplinite formalitățile de publicitate prevăzute de art. 334 sau dacă terții au cunoscut-o pe altă cale. De asemenea, convenția matrimonială nu poate fi opusă terților cu privire la actele încheiate de aceștia cu oricare dintre soți înainte de încheierea căsătoriei [art. 335 alin. (2) din noul Cod civil].

Dovada căsătoriei

Noul Cod civil dispune în art. 98 că *starea civilă* este dreptul persoanei de a se individualiza, în familie și societate, prin calitățile strict personale care decurg din actele și faptele de stare civilă.

Actele de stare civilă sunt acele acte, din registrele de stare civilă, în care sunt consemnate de către organele cu atribuții de stare civilă, în condițiile legii, elementele stării civile.

În sens restrâns, actele de stare civilă sunt numai *actul de naștere, actul de căsătorie și actul de deces*.

În sens mai larg, sunt incluse în categoria actelor de stare civilă și *certIFICATELE* eliberate pe baza celor trei acte de stare civilă (certificatul de naștere, certificatul de căsătorie și certificatul de deces) precum și *duplicatele* acestor certificate eliberate în condițiile legii.

Regula este că starea civilă se dovedește prin actele de naștere, căsătorie și deces întocmite, potrivit legii, în registrele de stare civilă, precum și prin certificatele de stare civilă eliberate pe baza acestora [art. 99 alin. (1) din noul Cod civil].

Potrivit art. 292 alin. (1) din noul Cod civil „*Căsătoria se dovedește cu actul de căsătorie și prin certificatul de căsătorie eliberat pe baza acestuia*”.

În concluzie, dovada căsătoriei, când se pretind efecte de stare civilă, se face cu *actul de căsătorie și prin certificatul de căsătorie* eliberat pe baza acestuia, însă atunci când proba căsătoriei este necesară în alte scopuri, căsătoria este considerată *un simplu fapt juridic* și se vor putea utiliza orice mijloace de probă. În acest sens, art. 292 alin. (2) din noul Cod civil dispune că: „*Cu toate acestea, în situațiile prevăzute de lege, căsătoria se poate dovedi cu orice mijloc de probă*”. Astfel, art. 103 din noul Cod civil prevede că starea civilă se poate dovedi, înaintea instanței judecătorești, *prin orice mijloc de probă*, dacă:

- a) nu au existat registre de stare civilă;

b) registrele de stare civilă s-au pierdut ori au fost distruse, în tot sau în parte;

c) nu este posibilă procurarea din străinătate a certificatului de stare civilă sau a extrasului de pe actul de stare civilă;

d) întocmirea actului de stare civilă a fost omisă sau, după caz, refuzată.

Actul de căsătorie este un înscris autentic și face dovada până la înscrierea în fals, pentru ceea ce reprezintă constatările personale ale ofițerului de stare civilă și, până la proba contrară, pentru celelalte mențiuni.

Certificatul de căsătorie eliberat pe baza actului de căsătorie în strictă concordanță cu acesta, are aceeași putere probatorie ca și înregistrarea din registrul actelor de stare civilă. În caz de pierdere, furt sau distrugere a certificatului de căsătorie, ofițerul de stare civilă va elibera persoanei interesate, la cerere, un nou certificat de căsătorie.

Să ne reamintim

3.2.8. Formalități privind *însăși* încheierea căsătoriei

Condițiile de formă necesare pentru *însăși* încheierea căsătoriei (*procedura încheierii căsătoriei*) se referă în special la *solemnitatea* celebrării căsătoriei *publicitatea* încheierii actului juridic al căsătoriei și la *momentul* încheierii căsătoriei.

Înregistrarea căsătoriei

Înregistrările de stare civilă reprezintă acele operațiuni juridice de consemnare, în registrele de stare civilă, a faptelor și actelor juridice ce privesc starea civilă, precum și a altor elemente prevăzute de lege, operațiuni efectuate, în condițiile legii, de către organele cu atribuții de stare civilă.

3.3. Rezumat

În capitolul de față au fost analizate aspectele teoretice referitoare la încheierea căsătoriei.

Formalitățile impuse de legiuitor pentru încheierea căsătoriei reprezintă condițiile de formă ale actului juridic al căsătoriei și au ca scop asigurarea consimțământului liber la căsătorie prin garantarea respectării condițiilor de fond și verificarea inexistenței impedimentelor la căsătorie. Literatura de specialitate a arătat că prin respectarea condițiilor de formă se urmărește recunoașterea publică a căsătoriei și, totodată, asigurarea mijlocului de dovadă a căsătoriei.

3.4. Test de autoevaluare a cunoștințelor

1. Condițiile de formă ale căsătoriei se impart în:

- a. formalități premergătoare și formalități privind însăși încheierea căsătoriei;
- b. formalități ulterioare și formalități privind desfacerea căsătoriei;
- c. formalități privind desfacerea căsătoriei.

2. Nu pot fi martori la încheierea căsătoriei:

- a. rudele;
- b. afinii;
- c. incapabilii.

3. Categoriile de înregistrări de stare civilă sunt:

- a. înregistrări sub forma întocmirii actelor de stare civilă;
- b. înregistrări sub forma înscrierii de mențiuni privind regimul matrimonial;
- c. înregistrări sub forma neîntocmirii actelor de stare civilă.

3.5. Bibliografie recomandată

1. Aurelian Gherghe, *Noul Cod Civil. Comentarii* (în colaborare) Academia Română, Institutul de Cercetări Juridice Acad. Andrei Rădulescu, Departamentul de Drept Privat Traian Ionașcu, Ed. Universul Juridic, București, 2010;
2. Aurelian Gherghe, *Noul Cod Civil. Studii și comentarii, Cartea I și Cartea II* (în colaborare) Academia Română, Institutul de Cercetări Juridice Acad. Andrei Rădulescu, Departamentul de Drept Privat Traian Ionașcu, Ed. Universul Juridic, București, 2012;
3. Avram Marieta, *Drept Civil.Familia.*, Editia 3, Editura Hamangiu, București, 2022;
4. Aurelian Gherghe, „Drept civil. Familia”, Curs universitar, Editura „Contrast”, București, 2019;
5. Florian Emese, „Dreptul familiei”, Ediția 8, Editura CH Beck, București, 2022.

3.6. Teme de control

Realizați un referat de maximum 5 pagini în care să tratați *formalitățile ulterioare încheierii căsătoriei*.

Unitatea de învățare 4.

Nulitatea actului juridic al căsătoriei

4.1. Introducere

În cuprinsul acestei unități de învățare sunt prezentate cunoștințele referitoare la *definiția căsătoriei*, precum și conceptele, principiile și legitățile fundamentale ale *nulității căsătoriei*.

Durata medie de parcurgere a acestui capitol este de aproximativ 2 ore.

4.2. Conținut

4.2.1. *Considerații preliminare privind nulitatea actului juridic al căsătoriei*

În literatura juridică, *nulitatea* a fost definită ca fiind sancțiunea de drept civil care lipsește actul juridic civil de efectele contrarii normelor juridice edictate, pentru încheierea sa valabilă. Din definiție se poate observa că nulitatea este sancțiunea ce intervine în cazul în care, la încheierea actului juridic civil, nu se respectă dispozițiile legale referitoare la condițiile de validitate a actului juridic (indiferent că sunt condiții de fond sau condiții de formă). În ceea ce privește nulitatea actului juridic bilateral sau plurilateral, noul Cod civil dispune în art. 1246 alin. (1) că: „*Orice contract încheiat cu încălcarea condițiilor cerute de lege pentru încheierea sa valabilă este supus nulității, dacă prin lege nu se prevede o altă sancțiune*”. Această încălcare se raportează întotdeauna la momentul încheierii actului juridic civil, de aceea nulitatea intervine numai pentru încălcarea normelor de drept civil care sunt edictate pentru încheierea valabilă a actului juridic civil.

Noul Cod civil reglementează *nulitatea căsătoriei* în capitolul IV al Titlului II „Căsătoria” în art. 293-306, care cuprind *dispoziții speciale* ce se completează cu *dispozițiile dreptului comun* în materie de nulitate (art. 1246-1265).

4.2.2. Nulitatea absolută a căsătoriei

După cum rezultă din chiar definiția nulității căsătoriei, această sancțiune are drept cauză generică nerespectarea la încheierea actului juridic al căsătoriei a dispozițiilor legale care reglementează condițiile sale de valabilitate. Potrivit regulilor generale ale dreptului civil, nulitatea absolută nu poate fi acoperită, dar, ca efect al aplicării *principiului salvării căsătoriei*, în această materie sunt prevăzute unele excepții. Potrivit art. 293-295 din noul Cod civil este lovită de *nulitate absolută* căsătoria încheiată cu încălcarea dispozițiilor privitoare la : consimțământul la căsătorie, bigamie, rudenia firească, rudenia civilă, starea de alienație și debilitate mintală, nerespectarea cerințelor de formă privitoare la publicitatea și caracterul solemn al actului juridic al căsătoriei, necompetența materială a ofițerului de stare civilă, lipsa diferențierii de sex, vârsta matrimonială și fictivitatea căsătoriei. Regimul juridic al nulității absolute în materia căsătoriei presupune analiza sferei persoanelor îndreptățite să promoveze acțiunea în constatarea nulității absolute a căsătoriei, imprescriptibilitatea dreptului la acțiune și posibilitatea confirmării actului juridic al căsătoriei lovit de nulitate absolută.

Dacă în dreptul comun, nulitatea actului juridic civil poate fi constatată sau declarată prin acordul părților (în cazul în care prin lege nu se prevede altfel), nulitatea absolută a căsătoriei trebuie întotdeauna constatată pe calea unei acțiuni judecătorești în cadrul căreia ea trebuie controlată de instanță.

În ceea ce privește promovarea acțiunii, art. 296 teza I din noul Cod civil statuează cu valoare de principiu că *orice persoană interesată poate introduce acțiunea în constatarea nulității absolute a căsătoriei* (de exemplu, pot promova acțiunea soții, rudele soților sau orice alte persoane care justifică un interes). Această regulă își găsește justificarea în faptul că actul juridic al căsătoriei s-a încheiat cu încălcarea unei dispoziții legale instituite pentru ocrotirea unui interes general, așa încât trebuie să se dea posibilitatea unui cerc larg de persoane să invoce o asemenea nulitate a căsătoriei. Cu toate acestea, procurorul nu poate introduce acțiunea după încetarea sau desfacerea căsătoriei cu excepția cazului în care ar acționa pentru apărarea drepturilor minorilor sau a persoanelor puse sub interdicție (art. 296 teza a II-a din noul Cod civil).

În temeiul rolului său activ, instanța de tutelă poate să atragă atenția părților asupra aspectelor ce pot pune la îndoială valabilitatea căsătoriei iar incidental, în cadrul unui proces început, nulitatea absolută poate fi invocată chiar de instanța de judecată din oficiu însă, pentru a asigura respectarea *principiului contradictorialității*, instanța este obligată să pună în discuția părților problema nulității absolute a căsătoriei.

Acțiunea în constatarea nulității absolute a căsătoriei este *imprescriptibilă*.

Această regulă își găsește explicația în finalitatea instituirii sancțiunii nulității absolute, în sensul că prin intermediul ei se ocrotește un interes general, așa încât este necesar ca nulitatea absolută să poată fi invocată oricând. Astfel, noul Cod civil prevede în art. 1249 alin. (1) că: *„Dacă prin lege nu se prevede altfel, nulitatea absolută poate fi invocată oricând, fie pe cale de acțiune, fie pe cale de excepție”*.

Potrivit regulilor generale ale dreptului civil un act juridic civil lovit de nulitate absolută nu este susceptibil de confirmare decât în cazurile prevăzute de lege. În materia căsătoriei, ca efect al aplicării *principiului salvării căsătoriei*, sunt prevăzute expres cazurile în care căsătoria lovită de nulitatea absolută este acoperită.

4.2.3 Nulitatea relativă a căsătoriei

În raport de dispozițiile art. 297-300 din noul Cod civil, constituie cazuri de nulitate relativă: lipsa încuviințărilor cerute de art. 272 alin. (2), (4) și (5), viciile de consimțământ (eroarea, dolul și viclenia), lipsa vremelnică a discernământului și existența tutelei.

Regimul juridic al nulității relative în materia căsătoriei se particularizează sub aspectul prescriptibilității acțiunii în anularea căsătoriei, al titularului dreptului la acțiune și în ceea ce privește posibilitatea acoperirii nulității relative a căsătoriei.

În ceea ce privește nulitatea relativă a actului juridic al căsătoriei art. 301 alin. (1) din noul Cod civil prevede că *„Anularea căsătoriei poate fi cerută în termen de 6 luni”*.

Acțiunea în anularea căsătoriei deși este o acțiune ce are ca obiect un drept nepatrimonial, este supusă prescripției extinctive putând fi promovată în termen de 6 luni. Acesta este un termen de prescripție extintivă *special* și *esențialmente legal*.

Acest termen scurt de prescripție extintivă curge de la momente diferite în funcție de cauza de nulitate relativă a căsătoriei.

În cazul căsătoriei încheiate fără încuviințările sau autorizarea prevăzute de art. 272 alin. (2), (4) și (5) din noul Cod civil, termenul curge de la data la care cei a căror încuviințare sau autorizare era necesară pentru încheierea căsătoriei au luat cunoștință de aceasta [art. 301 alin. (2) din noul Cod civil].

În cazul nulității pentru vicii de consimțământ ori pentru lipsa discernământului termenul de 6 luni curge de la data încetării violenței sau, după caz, de la data la care cel interesat a cunoscut dolul, eroarea ori lipsa vremelnică a discernământului [art. 301 alin. (3) din noul Cod civil].

În cazul nesocotirii impedimentului dirimant rezultând din tutelă, termenul de 6 luni curge de la data încheierii căsătoriei.

În ceea ce privește titularul dreptului la acțiune, evidențiem că invocarea

nulității relative, potrivit dreptului comun în materie, aparține, în principiu, numai celui al cărui interes este ocrotit prin dispoziția legală încălcată [art. 1248 alin. (2) din noul Cod civil]. Persoana îndreptățită să promoveze acțiunea în anulare se determină în funcție de cauza de nulitate relativă a căsătoriei.

În cazul nulității pentru vicii de consimțământ, nulitatea relativă a căsătoriei poate fi invocată numai de acela dintre soți care pretinde că i-a fost viciat consimțământul prin eroare, dol sau violență. Celălalt soț nu are acest drept, întrucât protecția sancțiunii anulării nu privește consimțământul lui, care n-a fost viciat.

În cazurile prevăzute în art. 299 C.civ. (lipsa vremelnică de discernământ) și în art. 300 (existența tutelei) nulitatea relativă a căsătoriei poate fi invocată de persoana al cărei interes a fost nesocotit la încheierea căsătoriei (de exemplu rudele persoanei minore pot invoca nulitatea relativă a căsătoriei încheiate între tutore și persoana minoră aflată sub tutela sa).

În ipoteza căsătoriei încheiate fără încuviințările sau autorizarea prevăzute la art. 272 alin. (2), (4) și (5), anulabilitatea poate fi invocată numai de cel a cărui încuviințare era necesară [art. 297 alin. (2) teza I din noul Cod civil]. Astfel, în acest caz, acțiunea în anulare poate fi promovată numai de:

- a. părinți sau, după caz, tutore;
- b. părintele care exercită singur autoritatea părintească în condițiile prevăzute de art. 398 C.civ.;
- c. persoana sau autoritatea care a fost abilitată să exercite drepturile părintești, în cazul în care nu există nici părinți, nici tutore care să poată încuviința căsătoria;
- d. instanța de tutelă în a cărei circumscripție minorul își are domiciliul.

Atunci când căsătoria s-a încheiat fără autorizarea instanței de tutelă, necesară potrivit legii, aceasta va sesiza procurorul în vederea exercitării acțiunii în anulare [art. 297 alin. (2) teza II din noul Cod civil].

Potrivit art. 302 din noul Cod civil, *dreptul la acțiunea în anulare nu se transmite moștenitorilor*. Acțiunea în anulare face parte din categoria acelor acțiuni care au un *character personal*, al căror exercițiu este atașat, exclusiv, titularului ei. Cu toate acestea, dacă acțiunea a fost pornită de către unul dintre soți, ea poate fi continuată de oricare dintre moștenitorii săi (art. 302 teza finală din noul Cod civil).

În ce privește *acoperirea nulității relative*, noul Cod civil a instituit un regim juridic atenuat al nulităților față de dreptul comun, deoarece în toate cazurile, nulitatea căsătoriei se acoperă dacă, între timp, ambii soți au împlinit vârsta de 18 ani sau dacă soția a născut sau a rămas însărcinată [art. 303 alin. (3) din noul Cod civil].

În cazurile prevăzute la art. 272 alin. (2), (4) și (5) din noul Cod civil,

anulabilitatea căsătoriei se acoperă dacă, până la rămânerea definitivă a hotărârii judecătorești, s-au obținut încuviințările și autorizarea cerute de lege [art. 303 alin. (2) din noul Cod civil].

În preocuparea sa de a nu desființa cu ușurință căsătoriile, legiuitorul a încercat să salveze căsătoria în toate cazurile în care aceasta este posibilă, inclusiv pe calea acoperirii nulităților. Astfel, anularea căsătoriei nu este posibilă dacă soții au conviețuit timp de 6 luni de la data încetării violenței sau de la data descoperirii dolului, a erorii ori a lipsei vremelnice a facultăților mintale [art. 303 alin. (2) din noul Cod civil].

4.2.4. Efectele nulității căsătoriei

1. Principiul retroactivității efectelor căsătoriei. Excepții

Prin efectele nulității căsătoriei înțelegem consecințele juridice ale aplicării sancțiunii nulității, adică urmările datorate desființării căsătoriei care a fost încheiată cu încălcarea dispozițiilor legale referitoare la condițiile de fond sau condițiile de formă. Atât nulitatea absolută, cât și cea relativă, deși produse de cauze diferite și având regim juridic diferit, generează același efect și anume *desființarea* actului juridic al căsătoriei. Spre deosebire de divorț, desființarea căsătoriei nu produce efecte numai pentru viitor, ci și pentru trecut. Dacă instanța de tutelă constată nulitatea sau anulează căsătoria încheiată cu încălcarea dispozițiilor legale, fie că este vorba de o nulitate absolută, fie relativă, retroactivitatea are drept urmare că o asemenea căsătorie a fost nulă chiar din momentul încheierii ei și n-a putut produce niciun efect legal. Așadar, prin *retroactivitatea efectelor nulității căsătoriei* înțelegem regula potrivit căreia nulitatea produce efecte nu numai pentru viitor, ci și pentru trecut, adică efectele nulității se produc din chiar momentul încheierii căsătoriei.

Efectele nulității căsătoriei vizează atât relațiile personale dintre soți cât și relațiile patrimoniale dintre aceștia. De asemenea, aceste efecte au în vedere și relațiile dintre părinți și copii. Noul Cod civil prevede două *excepții* importante de la *principiul retroactivității efectelor nulității*, și anume desființarea căsătoriei nu are niciun efect în privința copiilor care păstrează situația de copii din căsătorie [art. 305 alin. (1)] și căsătoria putativă [art. 304 alin. (1)].

2. Efectele nulității căsătoriei cu privire la relațiile dintre părinți și copii

În scopul ocrotirii intereselor copiilor născuți din căsătorii lovite de nulitate, noul Cod civil a instituit o derogare de la principiul retroactivității efectelor nulității. Astfel, art. 305 alin. (1) din noul Cod civil dispune că „*Nulitatea căsătoriei nu are niciun efect în privința copiilor, care păstrează situația de copii*

din căsătorie". De asemenea, art. 448 din noul Cod civil stabilește cu valoare de principiu egalitatea în drepturi a copilului din afara căsătoriei cu cel din căsătorie: „*Copilul din afara căsătoriei a cărui filiație a fost stabilită potrivit legii are, față de fiecare părinte și rudele acestuia, aceeași situație ca și aceea a unui copil din căsătorie*".

Această derogare de la regula efectelor retroactive ale căsătoriei se referă, în mod special, la stabilirea filiației, copiii rezultați dintr-o căsătorie nulă sau anulată nefiind puși în situația de a-și stabili filiația la fel ca și cei din afara căsătoriei.

În completarea dispoziției potrivit căreia copiii rezultați dintr-o căsătorie nulă sau anulată au o situație juridică identică cu a acelora rezultați dintr-o căsătorie valabilă, noul Cod civil prevede în art. 305 alin. (2) că „*în ceea ce privește drepturile și obligațiile dintre părinți și copii se aplică, prin asemănare, dispozițiile privitoare la divorț*". Astfel, instanța de tutelă hotărăște, o dată cu pronunțarea nulității căsătoriei, asupra raporturilor dintre părinți și copiii lor minori, ținând seama de interesul superior al copiilor, de concluziile raportului de anchetă psiho-socială, precum și, dacă este cazul, de învoiala părinților, pe care îi ascultă.

3. Căsătoria putativă

Reprezintă cea mai importantă *excepție* de la retroactivitatea efectelor desființării căsătoriei și are ca scop înlăturarea consecințelor grave care ar decurge din constatarea nulității sau anularea căsătoriei care a fost încheiată cu nerespectarea cerințelor prevăzute de lege. Prin *căsătorie putativă* înțelegem acea căsătorie care, deși nulă sau anulată, produce unele efecte în raporturile dintre soți, în considerarea faptului că de cel puțin unul dintre aceștia a fost de bună credință.

Conform art. 304 alin. (1) din noul Cod civil „*Soțul de bună-credință la încheierea unei căsătorii nule sau anulate păstrează, până la data când hotărârea judecătorească rămâne definitivă, situația unui soț dintr-o căsătorie valabilă*".

Pentru existența unei căsătorii putative trebuie îndeplinite cumulativ două *condiții*:

- a) existența unei căsătorii nule sau anulate;
- b) buna-credință a unuia sau a ambilor soți.

Practica judiciară a statuat că, la desființarea căsătoriei, instanța de judecată este obligată să se pronunțe întotdeauna cu privire la buna sau reaua-credință a soților la încheierea acesteia. În acest mod, soțul interesat nu va fi nevoit ca, după pronunțarea hotărârii prin care căsătoria a fost declarată nulă sau anulată, să ceară, în cadrul unei noi acțiuni, constatarea bunei sau relei credințe la încheierea căsătoriei, pentru a putea să beneficieze de avantajele prevăzute de

lege pentru cei care se află într-o atare situație Buna-credință înseamnă, aici, credința greșită a unuia sau a ambilor soți că au încheiat o căsătorie valabilă, adică eroarea în care au fost soții sau numai unul dintre ei cu privire la cauza nulității căsătoriei. Literatura juridică a evidențiat că în această materie, buna-credință este sinteza a două elemente subiective: *eroarea și convingerea deplină a soților* (sau numai a unuia dintre ei) *că încheie un act valabil* din punct de vedere juridic. Eroarea poate fi *de fapt* (de exemplu soții nu au cunoscut că sunt rude în gradul prohibit de lege pentru căsătorie) ori *de drept* (de exemplu soții știau că sunt rude, dar nu știau că, în raport de gradul lor de rudenie, este oprită căsătoria).

Buna-credință trebuie să existe în momentul încheierii căsătoriei, deoarece în acest moment se apreciază îndeplinirea condițiilor cerute de lege pentru căsătorie. Faptul că ulterior soțul a descoperit eroarea și a cunoscut cauza nulității sau anulării nu are influență asupra caracterului putativ al căsătoriei. Buna-credință apără de efectele retroactivității nulității pe soțul (sau pe ambii soți) care a ignorat cauza nulității și a crezut că încheie o căsătorie valabilă din punct de vedere juridic.

În principiu, buna-credință la încheierea căsătoriei este prezumată., iar la acțiunea în constatarea nulității sau în anulare a căsătoriei soții nu vor fi obligați să-și dovedească buna-credință. Dacă se pretinde că unul dintre soți a fost de rea-credință, sarcina probei va fi trecută asupra celor interesați. Buna-credință apără pe soțul în cauză de efectele retroactivității nulității iar atâta timp cât nu s-a cerut să se constate reaua lui credință, căsătoria este prezumată putativă, fără a fi necesar să se menționeze în mod expres această situație.

Efectele căsătoriei putative se produc în planul relațiilor personale, al capacității de exercițiu și al relațiilor patrimoniale.

Potrivit art. 304 alin. (2) din noul Cod civil, în situația prevăzută la art. 304 alin. (1), raporturile patrimoniale dintre foștii soți sunt supuse, prin asemănare, dispozițiilor privitoare la divorț.

Deoarece căsătoria putativă presupune buna-credință a cel puțin unuia dintre soți este necesar să distingem două ipoteze posibile: ambii soți au fost de bună-credință sau numai unul dintre soți a fost de bună-credință la încheierea căsătoriei.

a. *Situația în care ambii soți au fost de bună-credință*

Dacă ambii soți au fost de bună-credință, nulitatea căsătoriei face să înceteze efectele acesteia numai pentru viitor, iar cele ce au avut loc până la data constatării sau pronunțării nulității rămân în ființă. În consecință, efectele desființării căsătoriei nu retroactivează pentru niciunul dintre soți. Problemele legate de soluționarea raporturilor patrimoniale dintre foștii soți se rezolvă potrivit *regulilor din materia divorțului* [art. 304 alin. (2) din noul Cod civil].

În ceea ce privește efectele nepatrimoniale ale putativității căsătoriei prezintă importanță problema capacității depline de exercițiu dobândită de minor prin căsătorie și cea legată de numele dobândit prin încheierea căsătoriei.

Conform dispozițiilor art. 39 alin. (2) din noul Cod civil, în cazul în care căsătoria este anulată, minorul care a fost de bună-credință la încheierea căsătoriei păstrează capacitatea deplină de exercițiu. În ipoteza noastră, ambii soți, dacă sunt minori, păstrează capacitatea deplină de exercițiu deoarece au fost de bună-credință la încheierea căsătoriei.

Precizăm că în ceea ce privește alegerea numelui de familie, la încheierea căsătoriei, viitorii soți pot conveni să-și păstreze numele dinaintea căsătoriei, să ia numele oricăruia dintre ei sau numele lor reunite. De asemenea, un soț poate să-și păstreze numele de dinaintea căsătoriei, iar celălalt să poarte numele lor reunite (art. 282 din noul Cod civil). Suntem de părere că deși soții sunt de bună-credință, în ipoteza în care unul dintre soți a luat prin căsătorie numele celuilalt soț sau numele lor reunite, nu-l va putea păstra pentru viitor, ci va reveni la numele avut la data încheierii căsătoriei, deoarece actul juridic al căsătoriei fiind lovit de nulitate absolută sau relativă este inapt a produce efecte pentru viitor.

B. Situația în care numai unul dintre soți a fost de bună-credință

Dacă numai unul dintre soți a fost de bună-credință la încheierea căsătoriei nule sau anulate, numai acesta beneficiază de efectele putativității, nulitatea căsătoriei retroactivând până în momentul încheierii căsătoriei. Astfel, soțul de bună-credință la încheierea unei căsătorii nule sau anulate păstrează, până la data când hotărârea judecătorească rămâne definitivă, situația unui soț dintr-o căsătorie valabilă [art. 304 alin. (1) din noul Cod civil]. Față de soțul de bună-credință, efectele patrimoniale sunt supuse prin asemănare, dispozițiilor privitoare la divorț, în timp ce soțul care a fost de rea-credință va fi considerat că n-a fost căsătorit. De exemplu, în ceea ce privește obligația legală de întreținere, prin derogare de la *principiul reciprocității întreținerii*, numai fostul soț de bună-credință va fi îndreptățit față de celălalt la o cerere de întreținere în condițiile legii, pe când fostul soț de rea-credință nu poate pretinde întreținere (el are doar obligația de a da întreținere), considerându-se că el nu a avut calitatea de soț al celuilalt.

De asemenea, *dreptul la moștenire* nu poate fi recunoscut decât soțului de bună-credință, presupunând că soțul de rea-credință decedează înainte de rămânerea definitivă a hotărârii de constatare a nulității sau de anulare a căsătoriei.

În ceea ce privește *regimul matrimonial*, precizăm că acesta încetează prin constatarea sau anularea căsătoriei [art. 319 alin. (1) din noul Cod civil]. Conform art. 320 din noul Cod civil, în caz de încetare regimul matrimonial se

lichidează potrivit legii, prin bună învoială, sau, în caz de neînțelegere, pe cale judiciară. Hotărârea judecătorească definitivă sau, după caz, înscrisul întocmit în formă autentică notarială constituie *act de lichidare*.

În ceea ce privește efectele putativității căsătoriei în materia relațiilor personale dintre foștii soți, menționăm că niciunul dintre soți, așadar nici soțul de bună-credință, nu își va păstra numele dobândit prin încheierea căsătoriei. Astfel, fiecare din foștii soți, va reveni la numele avut la data încheierii căsătoriei. De asemenea, soțul de bună-credință minor la data rămânerii definitive a hotărârii de constatare a nulității sau de anulare a căsătoriei, păstrează capacitatea de exercițiu, însă soțul de rea-credință minor la data rămânerii definitive a hotărârii de constatare a nulității sau de anulare a căsătoriei, revine, temporar – până la împlinirea vârstei de 18 ani sau până la încheierea unei noi căsătorii înainte de această vârstă – la capacitatea restrânsă de exercițiu.

Să ne reamintim

Nulitatea absolută este aceea care sancționează nerespectarea, la încheierea căsătoriei, a unei norme juridice care ocrotește un interes general și instituie o condiție de validitate pentru încheierea căsătoriei (condiție de fond sau condiție de formă). *Nulitatea relativă* este aceea care sancționează nerespectarea, la încheierea căsătoriei, a unei norme juridice care ocrotește un interes particular și instituie o condiție de validitate pentru încheierea căsătoriei (condiție de fond sau condiție de formă). Noul Cod civil indică *în mod expres* cazurile de nulitate absolută (art. 293-295) și cine poate invoca nulitatea absolută (art. 296); de asemenea, cazurile de nulitate relativă sunt prevăzute *expres* (art. 297-300). Vom reveni asupra acestora în secțiunea consacrată cazurilor de nulitate absolută și nulitate relativă.

4.3. Rezumat

Nulitatea căsătoriei este sancțiunea civilă care intervine ca urmare a nerespectării unora dintre cerințele de valabilitate a actului juridic al căsătoriei, având ca efect, de regulă, desființarea cu efect retroactiv a căsătoriei, încheiate, deci producând efecte nu numai pentru viitor, ci și pentru trecut. Având în vedere consecințele grave pe care le generează desființarea căsătoriei asupra relațiilor de familie și efectele sociale pe care căsătoria le produce mai ales în situația în care au rezultat copii, legiuitorul face câteva concesii importante, derogând de la *regulile dreptului comun* în materie de nulitate. De exemplu, noul Cod civil prevede două cazuri în care este posibilă validarea căsătoriei nule absolut:

impubertatea legală (art. 294) și *căsătoria fictivă* (art. 295). În acest sens, în literatura juridică, s-a evidențiat că și în ipotezele când la încheierea căsătoriei nu s-au respectat anumite condiții prevăzute de lege, legiuitorul caută să evite, pe cât posibil, desființarea căsătoriei, prin dispoziții normative specifice, referitoare la: restrângerea cazurilor de nulitate; scurtarea termenelor de prescripție a acțiunii în anularea căsătoriei; posibilitatea acoperirii unor cazuri de nulitate absolută; atenuarea efectelor desființării căsătoriei față de soți prin reglementarea căsătoriei putative și înlăturarea efectelor nulității în privința copiilor rezultați dintr-o căsătorie desființată. De aceea, nulitatea actului juridic al căsătoriei prezintă unele particularități în raport cu nulitatea actului juridic civil, atât în ceea ce privește cauzele de nulitate, cât și regimul efectelor acesteia.

4.4. Test de autoevaluare a cunoștințelor

1. Este lovită de nulitate absolută căsătoria încheiată:

- a. de minorul care nu a împlinit 16 ani;
- b. între tutore și persoana minora aflată sub tutela sa ;
- c. de persoana lipsită vremelnic de discernământ.

2. Este lovită de nulitate relativă căsătoria încheiată:

- a. de persoana lipsită vremelnic de discernământ;
- b. de minorul care nu a împlinit 16 ani ;
- c. de alienatul mintal sau debilul mintal.

3. În cazul nulității relative, anularea căsătoriei poate fi cerută:

- a. în termen de 1 an;
- b. oricând;
- c. în termen de 6 luni.

4.5. Bibliografie recomandată

1. Aurelian Gherghe, *Noul Cod Civil. Comentarii* (în colaborare) Academia Română, Institutul de Cercetări Juridice Acad. Andrei Rădulescu, Departamentul de Drept Privat Traian Ionașcu, Ed. Universul Juridic, București, 2010;
2. Aurelian Gherghe, *Noul Cod Civil. Studii și comentarii, Cartea I și Cartea II* (în colaborare) Academia Română, Institutul de Cercetări Juridice Acad. Andrei Rădulescu, Departamentul de Drept Privat Traian Ionașcu, Ed. Universul Juridic, București, 2012;
3. Avram Marieta, *Drept Civil.Familia.*, Editia 3, Editura Hamangiu, București, 2022;
4. Aurelian Gherghe, „Drept civil. Familia”, Curs universitar, Editura „Contrast”, București, 2019;
5. Florian Emese, „Dreptul familiei”, Ediția 8, Editura CH Beck, București, 2022.

4.6. Teme de control

Realizați un referat de maximum 5 pagini în care să tratați *căsătoria putativă*.

Unitatea de învățare 5.

Efectele căsătoriei cu privire la efectele nepatrimoniale dintre soți

5.1. Introducere

În cuprinsul acestei unități de învățare sunt prezentate cunoștințele referitoare la îndatoririle reciproce ale sotilor, precum și drepturile personale ale sotilor.

Durata medie de parcurgere a acestui capitol este de aproximativ 2 ore.

5.2. Conținut

5.2.1. *Considerații introductive*

Încheierea căsătoriei dă naștere unui *complex* de drepturi și obligații atât de natură personală, cât și de natură patrimonială. Capitolul V al noului Cod civil (art. 307-311), intitulat „Drepturile și îndatoririle personale ale soților”, reglementează efectele căsătoriei în ce privește raporturile personale dintre soți. Soții au drepturi și obligații egale în ceea ce privește relațiile dintre ei și în exercițiul drepturilor părintești. *Egalitatea soților* nu este decât o aplicație particulară a principiului deplinei egalități a femeii cu bărbatul în toate domeniile vieții sociale. Noul Cod civil dispune în art. 258 alin. (1) că: „*Familia se întemeiază pe căsătoria liber consimțită între soți, pe egalitatea acestora precum și pe dreptul și îndatorirea părinților de a asigura creșterea și educarea copiilor lor*”. Potrivit art. 307 din noul Cod civil, dispozițiile capitolului V (intitulat „Drepturile și îndatoririle personale ale soților”) se aplică raporturilor personale dintre soți, oricare ar fi regimul lor matrimonial.

5.2.2. *Îndatoririle soților*

1. Preliminarii

Relațiile personale, nepatrimoniale ce se nasc între soți în timpul căsătoriei au ca fundament egalitatea dintre bărbat și femeie. Noul Cod civil prevede în art. 309 alin. (1) și (2), îndatoririle soților în planul relațiilor personale:

”(1) Soții își datorează reciproc respect, fidelitate și sprijin moral.

(2) Ei au îndatorirea de a locui împreună. Pentru motive temeinice, ei pot hotărî să locuiască separat”.

Astfel, noul Cod civil arată care sunt *îndatoririle* cu privire la relațiile personale dintre soți:

- a. îndatorirea de respect reciproc;
- b. îndatorirea de sprijin moral reciproc;
- c. îndatorirea de fidelitate;
- d. îndatorirea de a locui împreună.

Îndatoririle soților prevăzute în art. 309 alin. (1) și (2) din C.civ. reprezintă obligații cu caracter juridic iar neîndeplinirea unei astfel de îndatoriri constituie, de regulă, motiv de divorț.

2. Îndatorirea de respect reciproc [art. 309 alin. (1) C.civ.]

Relațiile de căsătorie se bazează pe prietenia, sinceritatea și afecțiunea soților, care sunt datori la respect reciproc. *Îndatorirea de respect reciproc* reprezintă prima exigență în raporturile personale dintre soți și semnifică: îndatorirea fiecăruia de a acționa cu grijă pentru a nu-l vătăma pe celălalt; îndatorirea fiecăruia de a fi sincer; îndatorirea fiecăruia de a-l accepta pe celălalt cu toate slăbiciunile și defectele sale; îndatorirea fiecăruia de a-l asculta și de a-l înțelege pe celălalt atunci când se confruntă cu situații neprevăzute; îndatorirea fiecăruia de a onora și de a apăra cinstea și reputația celuilalt etc.

Căsătoria are ca fundament angajamentul pe viață al soților de a fi împreună, respectul reciproc și disponibilitatea soților de a depăși greutățile sporite ale vieții de familie. Soții sunt datori la stimă și respect reciproc în scopul menținerii căsătoriei și dezvoltării armonioase a relațiilor de familie.

Lipsa de respect a unuia dintre soți de exemplu prin comportament inadecvat față de celălalt soț sau prin punerea celuilalt soț într-o poziție de inferioritate, poate constitui *motiv temeinic pentru desfacerea căsătoriei prin divorț* datorită comportamentului culpabil al acestuia care în acest mod contribuie la deteriorarea relațiilor personale dintre soți.

3. Îndatorirea de fidelitate [art. 309 alin. (1) C.civ.]

Noul Cod civil prevede în art. 309 alin. (1) în mod expres *îndatorirea de fidelitate*, aceasta fiind o consecință firească a încheierii căsătoriei ce rezultă în mod implicit din *principiul monogamiei*.

Îndatorirea de fidelitate, numită în literatura de specialitate și *obligație de credință*, are un conținut complex având două componente: îndatorirea soților de a întreține împreună relații sexuale și îndatorirea soților de a nu întreține

relații sexuale în afara căsătoriei, adică să fie fideli unul altuia. Această îndatorire a soților are *caracter reciproc* deoarece în temeiul principiului egalității între sexe, ea există atât pentru femeie cât și pentru bărbat.

Îndatorirea de fidelitate constituie fundamentul prezumției de paternitate, reglementată de art. 414 alin. (1) din C.civ. potrivit căreia copilul născut sau conceput în timpul căsătoriei are ca tată pe soțul mamei. Astfel, prezumția de paternitate are la bază ideea respectării de către soți a îndatoririi de fidelitate prevăzută în art. 309 alin. (1) din C.civ.

Încălcarea îndatoririi de fidelitate de către oricare dintre soți poate reprezenta *un motiv temeinic pentru desfacerea căsătoriei prin divorț*. Noul Cod civil prevede în art. 388 distinct de *dreptul la prestația compensatorie* prevăzut de art. 390, *dreptul la despăgubiri al soțului nevinovat*, care a suferit un prejudiciu prin desfacerea căsătoriei, acesta având posibilitatea de a cere soțului vinovat (de exemplu *soțul infidel*) să-l despăgubească. În acest caz, instanța de tutelă soluționează cererea prin hotărârea de divorț. Astfel, încălcarea îndatoririi de fidelitate poate constitui o cauză de obligare a soțului vinovat la despăgubiri pentru prejudiciul (moral și/sau material) cauzat soțului inocent.

4. Îndatorirea de sprijin moral reciproc [art. 309 alin. (1) C.civ.]

Potrivit art. 309 alin. (1) din noul Cod civil soții își datorează reciproc sprijin moral. Doctrina a evidențiat că această îndatorire constă, de exemplu, în îngrijirile cu caracter personal pe care unul din soți trebuie să le dea celuilalt, dacă vârsta, starea sănătății sau infirmitatea acestuia le-ar cere. De asemenea, *sprijinul moral* se poate manifesta și sub alte forme cum ar fi, de exemplu, susținerea și încurajarea celuilalt soț în depășirea unei situații dificile sau critice ori stimularea reciprocă în activitățile lor profesionale și familiale.

Îndatorirea de sprijin moral reciproc are ca fundament solidaritatea soților, în toate împrejurările, pentru a putea depăși greutățile sporite ale vieții.

Neîndeplinirea îndatoririi de sprijin moral poate constitui *motiv de divorț*, dar poate îmbrăca și forma *contravenției*, sau chiar a *infracțiunii de abandon de familie*

5. Îndatorirea de a locui împreună [art. 309 alin. (2) din C.civ.]

Potrivit art. 309 alin. (2) din noul Cod civil soții au îndatorirea de a locui împreună. Pentru motive temeinice, ei pot hotărî să locuiască separat potrivit *principiului luării de comun acord a hotărârilor privitoare la căsătorie* prevăzut în art. 308 din noul Cod civil. Jurisprudența a statuat că anumite împrejurări pot constitui *motive temeinice* care să justifice hotărârea soților de a locui separat, cum ar fi: în caz de exercitare de către unul dintre soți a unei profesii în altă

localitate, pentru studii sau frecventarea unor cursuri sau pentru îngrijirea sănătății, etc. În lipsa unor motive temeinice, refuzul unuia dintre soți de a locui împreună cu celălalt, poate constitui *motiv de divorț*. De asemenea, în timpul căsătoriei pot interveni neînțelegeri între soți, de natură să determine pe unul dintre ei să părăsească domiciliul conjugal. Dacă unul dintre soți, prin comportarea sa violentă, pune în pericol viața sau sănătatea a celorlalți membri de familie ori face imposibilă continuarea locuirii în comun, el poate fi evacuat pe cale judecătorească.

5.2.3. Libertatea individuală a soților și drepturile și îndatoririle personale ale acestora

Relațiile de natură personală, nepatrimonială, care au luat ființă prin încheierea căsătoriei nu pot afecta dreptul la viață, dreptul la onoare, dreptul la imagine sau la intimitate, dreptul la sănătate, libertatea de expresie și de conștiință, libertatea de convingeri religioase, libertatea de informare și altele de aceeași natură ce aparțin fiecăruia dintre cei doi soți. Îndatoririle cu caracter personal impuse soților au scopul de a asigura armonizarea relațiilor lor personale, dar nu pot restrânge afirmarea personalității acestora.

Cu toate că în domeniul relațiilor personale operează principiul potrivit căruia în tot ce privește căsătoria soții vor decide de comun acord (art. 308 C.civ.), această regulă nu își găsește aplicare în privința drepturilor personalității, fiecare dintre soți având libertatea de sentimente și opinii politice, sindicale sau religioase, sub rezerva ca manifestarea acestora să nu aducă atingere intereselor familiei.

Noul Cod civil român reglementează mai clar și complet drepturile și îndatoririle personale ale soților, prin reînstituirea anumitor valori morale ale familiei, în sensul că sunt precizate expres îndatoririle reciproce ale soților privind respectul, fidelitatea și sprijinul moral, dar, în același timp, este ocrotită și independența soților, art. 310 dispunând că „*Un soț nu are dreptul să cenzureze corespondența, relațiile sociale sau alegerea profesiei celuilalt soț*”.

De altfel și în literatura juridică s-a arătat că niciunul dintre soți nu este îndreptățit să exercite un control asupra corespondenței și relațiilor sociale ale celuilalt soț. Neînțelegerile dintre soți cu privire la corespondența și relațiile sociale (de exemplu, în ipoteza în care unul dintre soți ar înțelege ca în relațiile lui de fiecare zi să se întâlnească cu anumite persoane iar acest fapt ar fi de natură să creeze anumite dispute sau conflicte între soți) pot constitui un *motiv temeinic pentru desfacerea căsătoriei prin divorț*.

De asemenea, în temeiul art. 310 din C.civ. fiecare soț are dreptul să-și aleagă liber profesia, pe care o va putea exercita fără ca celălalt să se poată opune. *Interdicțiile* privind cenzurarea corespondenței, a relațiilor sociale sau a

alegerii profesiei celuilalt soț sunt *modalități* prin care se asigură deplina egalitate a soților constituind totodată și *garanția* libertății și independenței fiecărui soț.

5.2.4. Efectele căsătoriei cu privire la numele de familie

În condițiile egalității depline dintre bărbat și femeie, viitorii soți au libertatea să-și aleagă numele de familie pe care îl vor purta în timpul căsătoriei. În cadrul formalităților necesare pentru încheierea căsătoriei, potrivit art. 281 alin. (1) din noul Cod civil, viitorii soți vor menționa în declarația de căsătorie, numele de familie pe care îl vor purta în timpul căsătoriei.

Art. 282 din noul Cod civil acordă viitorilor soți, la libera lor alegere, următoarele *posibilități* la încheierea căsătoriei:

- 1) *Viitorii soți pot conveni să-și păstreze numele dinaintea căsătoriei.* În acest caz nu se va produce nicio schimbare, fiecare soț va purta, în timpul căsătoriei, numele de familie pe care l-a avut înaintea încheierii ei.
- 2) *Viitorii soți pot lua, de comun acord, numele oricăruia dintre ei.* Astfel, numele de familie al unuia dintre ei va constitui, în timpul căsătoriei, numele comun pentru amândoi. În această ipoteză intervine o schimbare pentru soțul care înlocuiește numele ce a purtat înainte de căsătorie cu numele celuilalt, devenit comun.
- 3) *Viitorii soți pot lua, ca nume comun, numele lor reunite,* situație în care se vor schimba numele ambilor soți.
- 4) *Un soț poate să-și păstreze numele de dinaintea căsătoriei, iar celălalt soț să poarte numele lor reunite.* În acest caz, se va schimba numai numele soțului care a ales să poarte numele lor reunite deoarece celălalt soț își păstrează numele avut anterior încheierii căsătoriei.

Evidențiem că, în ceea ce privește *alegerea numelui de familie*, noul Cod civil în art. 282 teza a II-a oferă posibilitatea, ca la momentul încheierii căsătoriei, un soț să-și păstreze numele dinaintea căsătoriei, iar celălalt să poarte numele lor reunite. De altfel, noua reglementare din noul Cod civil prin care se acordă soților și această posibilitate este în deplin acord cu art. 8 din Convenția Europeană a drepturilor omului prin care se garantează *dreptul la respectarea vieții private și de familie* având în vedere că numele, ca atribut de identificare a persoanei fizice, este un element important al vieții private a persoanei.

Considerăm că *variantele* oferite de art. 282 din noul Cod civil privind alegerea numelui de familie pe care soții îl vor purta în timpul căsătoriei sunt *limitative*, nefiind permise alte posibilități. Nu este posibil, spre exemplu, ca unul dintre ei să-și aleagă un nume pe care niciunul dintre aceștia nu l-a avut înainte de încheierea căsătoriei.

Și soțul supraviețuitor care a purtat în timpul căsătoriei anterioare numele soțului precedent, are libertatea de opțiune cu privire la numele de familie și se bucură de aceleași posibilități în caz de recăsătorire, deoarece, pe de o parte, art. 282 C.civ. nu distinge între modurile în care viitorul soț a dobândit numele său și, pe de altă parte, art. 84 alin. (1) C.civ. prevede că numele de familie poate fi modificat prin efectul schimbării stării civile, în condițiile prevăzute de lege. De asemenea, și soțul divorțat, care a rămas cu numele de familie dobândit la încheierea căsătoriei desfăcute, are *un drept de opțiune*, în caz de recăsătorire, cu privire la variantele oferite de legiuitor în art. 282 C.civ.

În ceea ce privește *efectele căsătoriei cu privire la numele de familie* articolul 311 alin. (1) din noul Cod civil statuează cu valoare de *principiu* că soții sunt obligați să poarte în timpul căsătoriei numele declarat la încheierea acesteia. Ca *regulă generală*, în art. 85 din noul Cod civil se prevede că cetățenii români pot obține, în condițiile legii, schimbarea pe cale administrativă a numelui de familie și a prenumelui sau numai a unuia dintre acestea. Dacă la încheierea căsătoriei soții au convenit să-și păstreze numele dinaintea căsătoriei, sau dacă un soț și-a păstrat numele de dinaintea căsătoriei, iar celălalt poartă numele lor reunite, oricare dintre ei poate solicita schimbarea numelui pe cale administrativă. Dacă soții au convenit să poarte în timpul căsătoriei un nume comun și l-au declarat potrivit dispozițiilor art. 281 C.civ., unul dintre soți nu poate cere schimbarea acestui nume pe cale administrativă, decât cu consimțământul celuilalt soț [art. 311 alin. (2) din noul Cod civil

Să ne reamintim

În capitolul V rezervat drepturilor și îndatoririlor personale ale soților, legiuitorul se ocupă în mod expres de *domeniul de aplicare* al dispozițiilor legale privind raporturile personale dintre soți (art. 307 C.civ.), *luarea deciziilor de către soți* (art. 308 C.civ.), *îndatoririle soților* (art. 309 C.civ.), *independența soților* (art. 310 C.civ.) și *obligația soților de a purta numele declarat la încheierea căsătoriei* (art. 311 C.civ.).

5.3. Rezumat

În raporturile dintre soți, *relațiile personale* sunt primordiale și conțin o sferă foarte largă. De aceea, raporturile patrimoniale dintre soți sunt subordonate finalității relațiilor personale fiind într-un raport de accesorietațe față de acestea. Relațiile personale dintre soți sunt guvernate de *principiul egalității în drepturi și*

obligații a soților. Consecința principiului egalității dintre soți este aceea că, soții hotărăsc de comun acord în tot ce privește căsătoria (art. 308 din noul Cod civil]. Astfel, în ceea ce privește luarea deciziilor, dacă legea nu prevede o anumită conduită, soții vor putea hotărî ei înșiși, optând de comun acord pentru soluția cea mai potrivită intereselor lor. În cazul eventualelor neînțelegeri dintre soți cu privire la *relațiile personale*, noul Cod civil nu prevede ce se întâmplă în cazul în care soții nu cad de acord asupra unui act sau asupra unei măsuri care trebuie luată în decursul căsătoriei. Suntem de părere că eventualele neînțelegeri dintre soți cu privire la relațiile personale nu pot fi înlăturate decât prin acțiunea conjugată a celor doi în scopul evitării destrămării relațiilor de familie. Sancțiunea încălcării îndatoririlor personale dintre soți constă în aceea că neîndeplinirea în mod culpabil a acestor obligații constituie *motiv de divorț*.

5.4. Test de autoevaluare a cunoștințelor

1. În domeniul relațiilor personale, constituie îndatoriri ale soților:

- a. îndatorirea de a locui împreună;
- b. îndatorirea de sprijin material ;
- c. obligatia de întreținere.

2. În domeniul relațiilor personale, constituie îndatoriri ale soților :

- a.. îndatorirea de sprijin material ;
- b. îndatorirea de fidelitate ;
- c. îndatorirea de a educa comportamentul celuilalt soț

3. În domeniul relațiilor personale, un soț:

- a. are dreptul sa cenzureze corespondența celuilalt soț;
- b. nu are dreptul sa cenzureze relațiile sociale ale celuilalt soț ;
- c. are dreptul sa cenzureze alegerea profesiei celuilalt soț.

5.5. ***Bibliografie recomandată***

1. Aurelian Gherghe, *Noul Cod Civil. Comentarii* (în colaborare) Academia Română, Institutul de Cercetări Juridice Acad. Andrei Rădulescu, Departamentul de Drept Privat Traian Ionașcu, Ed. Universul Juridic, București, 2010;
2. Aurelian Gherghe, *Noul Cod Civil. Studii și comentarii, Cartea I și Cartea II* (în colaborare) Academia Română, Institutul de Cercetări Juridice Acad. Andrei Rădulescu, Departamentul de Drept Privat Traian Ionașcu, Ed. Universul Juridic, București, 2012;
3. Avram Marieta, *Drept Civil.Familia.*, Editia 3, Editura Hamangiu, București, 2022;
4. Aurelian Gherghe, „Drept civil. Familia”, Curs universitar, Editura „Contrast”, București, 2019;
5. Florian Emese, „Dreptul familiei”, Ediția 8, Editura CH Beck, București, 2022.

5.6. ***Teme de control***

Realizați un referat de maximum 5 pagini în care să tratați *indatoririle sotilor*.

Unitatea de învățare 6.

Drepturile și obligațiile patrimoniale ale soților

6.1. Introducere

În cuprinsul acestui capitol este prezentat *regimul primar imperativ*.

Durata medie de parcurgere a acestui capitol este de aproximativ 2 ore.

6.2. Conținut

6.2.1. Noțiune

Alături de regimurile matrimoniale, cu privire la efectele patrimoniale ale căsătoriei se aplică și unele norme generale și imperative, care constituie efecte patrimoniale directe ale căsătoriei, cunoscute sub denumirea de regim primar. Este vorba de o serie de norme legale speciale, care se aplică în cazul tuturor căsătoriilor, indiferent de regimul matrimonial care le guvernează, în scopul facilitării desfășurării vieții de familie, al egalizării condițiilor materiale de viață ale soților în timpul căsătoriei și al oferirii unui echilibru între independența și interdependența soților în cadrul relațiilor lor patrimoniale. Aceste norme legale sunt cuprinse în Secțiunea 1 *Dispoziții comune* a Capitolului VI *Drepturile și obligațiile patrimoniale ale soților* din Titlul II *Căsătoria* în Codul civil.

Dispozițiile imperative specifice regimului primar favorizează și raporturile soților cu terții, finalitatea aplicării acestora fiind, în acest sens, dublă: pe de o parte, aceea de a împiedica situația patrimonială a soților să frâneze libertatea

circuitului civil și autonomia lor juridică, iar pe de altă parte, să prevină afectarea relațiilor de căsătorie datorită autonomiei patrimoniale a soților.

În reglementarea noului Cod civil român, normele imperative privind efectele patrimoniale ale căsătoriei se împart în două categorii, în funcție de momentele în care ele se aplică, respectiv:

=dispoziții legale aplicabile în perioade normale;

=dispoziții legale aplicabile în perioade de criză a familiei.

Ambele categorii de norme sunt obligatorii, de la ele neputându-se deroga prin convenția soților sau a viitorilor soți. Împreună cu regimul primar, în cadrul fiecărei căsătorii se aplică regimul matrimonial ales de soți.

Împreună, *regimul matrimonial* și *regimul primar* formează *carta patrimonială a căsătoriei*.

6.2.2. Dispoziții comune aplicabile în perioadele normale ale căsătoriei

Regimul primar cuprinde o serie de norme imperative care se aplică tuturor soților, indiferent de regimul matrimonial aplicabil respectivei căsătorii, care facilitează traiul în comun și impun un minim de coerență vieții de familie, precum și alegerea și aplicarea regimului matrimonial pe care soții îl consideră potrivit situației lor familiale concrete.

Regimul primar conferă soților și independența de care aceștia au nevoie, chiar în cadrul regimurilor de comunitate lărgită, după cum asigură și o minimă interdependență a acestora în cadrul regimurilor matrimoniale de tip separatist.

Pentru perioadele normale, noul Cod civil prevede, ca efecte generale ale căsătoriei, o serie de dispoziții privind unele reguli de conviețuire a soților, protecția locuinței familiei și contribuția fiecăruia dintre ei la cheltuielile căsătoriei.

6.2.3. Alte dispoziții privesc perioadele de criză conjugală

6.2.3.1. Dispoziții care asigură interdependența vieții familiale (coeziunea patrimonială a cuplului)

Reprezentarea între soți

Reprezentarea soților la încheierea unor acte care concretizează exercitarea drepturilor acestora cu privire la aplicarea regimului matrimonial se realizează prin intermediul *mandatului convențional*. Potrivit dispozițiilor art. 314 C.civ., oricare dintre soți poate să îi dea mandat celuilalt, în scopul de a-l reprezenta pentru exercitarea unor astfel de drepturi. Reprezentarea soților va avea loc în situațiile în care actul ce urmează a fi încheiat presupune consimțământul ambilor soți, ori are ca obiect bunuri proprii ale soțului mandant.

Niciunul dintre soți nu poate da celuilalt un mandat general, pentru reprezentarea sa în toate actele ce țin de aplicarea regimului matrimonial, pe o perioadă nelimitată, întrucât prin aceasta s-ar înlătura însăși aplicarea regimului matrimonial.

Mandatul este supus regulilor dreptului comun, întrucât legea nu prevede nicio derogare. Astfel, mandatul pe care unul dintre soți îl dă celuilalt poate fi cu sau fără reprezentare, cu titlu gratuit sau cu titlu oneros.

Protecția locuinței familiei

Regimul primar cuprinde și o serie de dispoziții care vizează realizarea și protecția cadrului de viață al familiei, dispoziții care se regăsesc în majoritatea legislațiilor statelor care oferă posibilitatea alegerii regimului matrimonial aplicabil fiecărei căsătorii. Acestea se referă, în principal, la asigurarea unei

Conform art. 321 C.civ.: „*Locuința familiei este locuința comună a soților sau, în lipsă, locuința soțului la care se află copiii*”.

Noțiunea de „locuință a familiei” se referă la locuința de fapt, determinată de locuirea efectivă a unui imobil de către ambii soți ori de către unul dintre soți și copiii comuni. Dificultăți în stabilirea locuinței familiei s-ar putea ivi, de exemplu, atunci când soții nu au copii și locuiesc în mai multe imobile, alternativ, sau atunci când soții au mai mulți copii, care locuiesc separat, unii cu mama iar alții cu tatăl lor. Pentru astfel de situații legea nu prevede posibilitatea notării mai multor imobile ca locuință a familiei, astfel încât soții vor trebui să stabilească de comun acord care dintre aceste imobile va fi declarat locuință a familiei.

Fiind vorba de imobilul în care soții locuiesc în fapt, nu este obligatoriu ca locuința familiei să corespundă domiciliului soților; nu pot fi excluse situațiile în care soții au domiciliu diferite, însă, în fapt, locuiesc împreună. În astfel de cazuri, locuința familiei este diferită de domiciliile unuia sau ambilor soți, aceasta fiind imobilul în care familia locuiește în fapt.

Prin urmare, în sensul reglementării proprii regimului primar, noțiunea de „locuință a familiei” presupune două elemente: unul obiectiv, material, reprezentat de un imobil de locuit, iar celălalt subiectiv, voluntar, concretizat în voința soților de a afecta acel imobil locuirii de către familie. Prin urmare, nu orice imobil care se află în proprietatea sau în folosința soților este locuință a familiei, ci doar acela care este afectat scopului menționat.

Sub aspectul naturii juridice, imobilul care constituie locuința familiei poate fi bun comun în devălmășie sau în indiviziune, ori propriu al unuia dintre soți, ori poate fi închiriat sau folosit cu alt titlu de către aceștia.

Locuința familiei beneficiază de o serie de prevederi legale de protecție, care se referă la dreptul de dispoziție al soților cu privire la imobilul cu această destinație și la bunurile care îl mobilează sau îl decorează, prin care legiuitorul a dorit să asigure un cadru de viață stabil și sigur oricărei familii.

Suntem de părere că în ipoteza imobilului declarat locuință a familiei bun

propriu al unuia dintre soți, este îngrădit însuși dreptul de proprietate, în sensul că soțul proprietar renunță, prin simplul fapt al acestei afectări, la o parte din prerogativele sale, el neputând dispune cu privire la acest bun fără consimțământul scris al soțului neproprietar [art. 322 alin. (1) C.civ.]. Este vorba despre lipsirea dreptului de proprietate de unul din atributele sale fundamentale, respectiv dreptul de a „dispune de toate drepturile asupra locuinței familiei”, inclusiv de acela de a „încheia acte prin care ar fi afectată folosința acesteia”.

Această cogestiune se extinde și la bunurile care mobilează sau decorează locuința familiei, indiferent în proprietatea cui se află aceste bunuri [art. 322 alin. (2) C.civ.].

În cazul încheierii unor astfel de acte de către unul dintre soți cu nerespectarea acestei prevederi, soțul care nu și-a dat consimțământul la încheierea actului va putea să ceară anularea acestuia în termen de un an de la data la care a luat cunoștință de aceasta, dar nu mai târziu de un an de la data încetării regimului matrimonial, în cazul în care locuința familiei a fost astfel notată în cartea funciară, ori terțul dobânditor a cunoscut, pe altă cale, calitatea de locuință a familiei a imobilului respectiv. În lipsa notării sau a informării pe altă cale a terțului dobânditor, soțul neparticipant la încheierea actului poate obține doar daune-interese de la celălalt soț.

Autorizarea instanței de tutelă cu privire la încheierea unui act privind locuința familiei de către unul dintre soți poate fi solicitată doar dacă refuzul consimțământului celuilalt soț nu se bazează pe un motiv legitim [art. 322 alin. (3) C.civ.].

Legea nu prevede foarte clar condițiile în care va putea acționa soțul al cărui consimțământ lipsește, în situația deplasării din imobilul locuință a familiei a unor bunuri care îl mobilează sau îl decorează, de către soțul proprietar, menționându-se, în alin (6) al art. 322 C.civ., că aceleași dispoziții legale se aplică, în mod corespunzător, și unor astfel de acte. Prin aplicarea strictă a aceluiași dispoziții legale, soțul prejudiciat va avea posibilitatea să solicite instanței obligarea soțului proprietar să aducă înapoi bunurile deplasate din

locuință sau să îi plătească daune interese în lipsa notării locuinței familiei în cartea funciară. În cazul locuinței închiriate noul Cod civil prevede în mod expres un drept locativ propriu pentru fiecare dintre soți, chiar dacă numai unul dintre ei este titularul contractului, sau chiar dacă respectivul contract de închiriere este încheiat înainte de căsătorie.

Dispozițiilor specifice regimului primar se aplică întotdeauna împreună cu normele specifice regimului matrimonial care guvernează raporturile patrimoniale ale soților.

Astfel, în cazul aplicării unui regim matrimonial de comunitate, imobilul care constituie locuința familiei poate fi bun propriu al unuia dintre soți sau bun comun. Pentru imobilul locuință a familiei care este bun comun, interdicția de înstrăinare este dublată și de regula cogestiunii din materia comunității de bunuri, potrivit căreia actele de dispoziție asupra bunurilor comune imobile trebuie făcute cu consimțământul expres al ambilor soți.

Dispozițiile prin care se asigură protecția locuinței familiei nu modifică însă titularul dreptului de proprietate asupra imobilului locuință a familiei sau asupra bunurilor care îl mobilează sau îl decorează. În cazul în care imobilul cu destinația de locuință a familiei este în proprietatea exclusivă a unuia dintre soți, consimțământul scris al soțului neproprietar este necesar pentru încheierea unor acte de dispoziție cu privire la respectivul imobil în baza dispozițiilor art. 322 alin. (1) C.civ., însă acesta este doar un consimțământ care semnifică lipsa opunerii celuilalt soț la încheierea unui act juridic care ar influența condițiile în care se desfășoară viața de familie, întrucât în niciun caz soțul neproprietar nu ar putea deveni parte în contract. În cazul înstrăinării imobilului care constituie locuința familiei de către soțul proprietar exclusiv, acesta va fi singurul beneficiar al prețului obținut, care îi va intra în patrimoniu ca bun propriu (chiar și în cadrul regimului matrimonial al comunității legale, bunurile sau sumele de bani care înlocuiesc un bun propriu sunt bun propriu, în baza dispozițiilor art. 340 lit. g din C.civ.), fiind în prezența subrogației reale.

Pot exista și unele drepturi asupra locuinței familiei care nu presupun con-

simțământul soților, cum ar fi actele de înstrăinare forțată (exproprierea).

Consimțământului soțului neparticipant la încheierea actului privind bunurile care mobilează sau decorează locuința familiei trebuie să fie exprimat în formă scrisă. Întrucât legea nu impune forma actului autentic, considerăm că exprimarea consimțământului poate fi realizată și printr-un act sub semnătură privată.

Cheltuielile căsătoriei

Noul Cod civil impune tuturor soților să contribuie împreună la cheltuielile căsătoriei. Aceștia nu pot stabili ca numai unuia dintre ei să îi revină suportarea cheltuielilor căsătoriei, o astfel de convenție fiind considerată nescrisă potrivit alin. (3) al art. 325 C.civ.

Legea dă soților posibilitatea de a stabili prin convenție matrimonială cuantumul contribuției sau proporția în care fiecare dintre ei va contribui la cheltuielile căsătoriei. S-a apreciat¹⁰⁹ că soții au libertatea să prevadă proporții de contribuție fixe, care să nu varieze în timp, sau proporții variabile; de exemplu, unul dintre soți ar putea contribui mai puțin la început, pentru a fi inițial favorizat întrucât intenționează să dezvolte o afacere, urmând ca la un moment ulterior, determinat sau determinabil, să îi revină o cotă de contribuție majoritară.

În lipsa unei prevederi diferite, fiecare dintre soți va contribui în raport cu mijloacele sale.

Conform art. 326 C.civ.: *„munca oricăruia dintre soți în gospodărie și pentru creșterea copiilor reprezintă o contribuție la cheltuielile căsătoriei”*.

Conform art. 327 C.civ., fiecare dintre soți poate să dispună de veniturile încasate ca urmare a exercitării unei profesii, cu respectarea obligațiilor care îi revin cu privire la cheltuielile gospodăriei.

6.2.3.2. Independența patrimonială a soților

Articolul 317 C.civ. reglementează unele aspecte esențiale ce caracterizează independența soților din punct de vedere patrimonial, lăsând fiecăruia dintre ei libertatea de a încheia orice acte juridice cu celălalt soț și cu terțe persoane.

a) Operațiunile bancare

Un alt aspect esențial al independenței patrimoniale a soților îl reprezintă operațiunile bancare pe care fiecare dintre aceștia le realizează.

Potrivit dispozițiilor art. 317 alin. (2) C.civ., fiecare dintre soți poate să facă singur depozite bancare, precum și orice operațiuni în legătură cu acestea, fără să aibă nevoie de consimțământul consortului său.

b) Exercițarea unei profesii

Dispozițiile art. 317 C.civ. reglementează independența soților în domeniul profesional sub două aspecte: *posibilitatea exercitării unei profesii* de către oricare dintre soți, fără a fi necesar consimțământul celuilalt, precum și *libertatea de a dispune de veniturile încasate*, cu respectarea obligațiilor privind contribuția la cheltuielile căsătoriei.

Astfel oricare dintre soți își poate alege singur profesia, chiar dacă soțul său se împotrivește, indiferent de specificul acesteia.

Libertatea alegerii profesiei de către oricare dintre soți atrage după sine și posibilitatea schimbării ei în aceleași condiții, deci fără a fi necesar acordul celuilalt soț. Oricând în timpul căsătoriei, soții își pot schimba profesia în mod liber, fără ca aceasta să aibă nevoie de consimțământul celuilalt.

De asemenea, dreptul de a renunța la exercitarea unei profesii, prin demisie, aparține fiecăruia dintre soți independent de voința celuilalt, chiar și în condițiile în care această renunțare ar prejudicia interesele familiei (de exemplu, atunci când familia locuiește într-un imobil cu titlu de locuință accesorie contractului de muncă).

6.2.3.3. Libertatea de a dispune de veniturile încasate în exercitarea profesi

6.2.3.4.

Un alt aspect al independenței profesionale a soților îl constituie libertatea fiecăruia dintre aceștia de a dispune de veniturile încasate în exercitarea profesiei, care este condiționată doar de participarea titularului la cheltuielile gospodăriei, potrivit obligațiilor care îi revin în acest sens.

Natura juridică a veniturilor din exercitarea profesiei depinde și de regimul matrimonial aplicabil soților, regimul primar constituind doar un set de reguli de bază, care se completează cu acesta; astfel, dacă regimul matrimonial aplicabil este separația de bunuri, veniturile încasate din exercitarea profesiei vor fi bunuri proprii, în timp ce în cadrul regimului matrimonial al comunității legale, acestea vor fi bunuri comune, cu distincțiile prevăzute de art. 341 C.civ.

6.2.3.5. Participarea unuia dintre soți la exercitarea profesiei celuilalt

Noul Cod civil reglementează, cu caracter de noutate, participarea efectivă a unuia dintre soți la activitatea profesională a celuilalt, depășind obligațiile de a contribui la cheltuielile gospodăriei și de sprijin material.

Pentru situațiile în care unul dintre soți a participat la activitatea profesională a celuilalt soț, depășind obligația sa de a contribui la cheltuielile căsătoriei, fără a fi retribuit, legea prevede posibilitatea obținerii unei compensații. Dreptul la compensație al soțului care a participat efectiv la activitatea profesională a celuilalt soț se stabilește în măsura îmbogățirii acestuia din urmă și a depășirii limitelor obligației de sprijin material și a celei de a contribui la cheltuielile căsătoriei, astfel cum prevede art. 328 C.civ.

Literatura juridică a evidențiat că această situație reprezintă o aplicație particulară a principiului îmbogățirii fără justă cauză în raporturile dintre soți.

6.2.3.6. Dreptul la informare

Noul Cod civil prevede în art. 318 dreptul fiecărui soț de a cere celuilalt să îl informeze cu privire la bunurile, veniturile și datoriile sale, în caz de refuz nejustificat putându-se adresa instanței de tutelă în scopul obligării acestuia sau a unui terț de a furniza informațiile cerute.

Potrivit legii, instanța de tutelă poate să îl oblige pe soțul celui care a sesizat-o sau pe orice terț să furnizeze informațiile solicitate și să depună probele necesare în acest sens. Pot exista însă și unele situații în care terțul în cauză să refuze dezvăluirea informațiilor cerute datorită existenței unei obligații de păstrare a secretului profesional.

Pentru astfel de cazuri, legea instituie și *prezumția relativă* conform căreia susținerile soțului reclamant sunt considerate adevărate dacă informațiile solicitate pot fi obținute, potrivit legii, doar la cererea soțului pârât, iar acesta refuză să le solicite.

Să ne reamintim

Regimul primar cuprinde o serie de norme imperative care se aplică tuturor soților, indiferent de regimul matrimonial aplicabil respectivei căsătorii, care facilitează traiul în comun și impun un minim de coerență vieții de familie, precum și alegerea și aplicarea regimului matrimonial pe care soții îl consideră potrivit situației lor familiale concrete.

Regimul primar conferă soților și independența de care aceștia au nevoie, chiar în cadrul regimurilor de comunitate lărgită, după cum asigură și o minimă interdependență a acestora în cadrul regimurilor matrimoniale de tip separatist.

6.3. Rezumat

Alături de regimurile matrimoniale, cu privire la efectele patrimoniale ale căsătoriei se aplică și unele norme generale și imperative, care constituie efecte

patrimoniale directe ale căsătoriei, cunoscute sub denumirea de regim primar. Este vorba de o serie de norme legale speciale, care se aplică în cazul tuturor căsătoriilor, indiferent de regimul matrimonial care le guvernează, în scopul facilitării desfășurării vieții de familie, al egalizării condițiilor materiale de viață ale soților în timpul căsătoriei și al oferirii unui echilibru între independența și interdependența soților în cadrul relațiilor lor patrimoniale. Aceste norme legale sunt cuprinse în Secțiunea 1 Dispoziții comune a Capitolului VI *Drepturile și obligațiile patrimoniale ale soților* din Titlul II Căsătoria în Codul civil.

6.4. Test de autoevaluare a cunoștințelor

1. Carta patrimonială a căsătoriei este formată din:

- a. convenția matrimonială și regimul primar;
- b. regimul matrimonial și regimul separației de bunuri;
- c. regimul matrimonial și regimul primar.

. 2. Locuința familiei este:

- a. locuința comună a soților ori, în lipsă, locuința soțului la care se află copii;
- b. locuința unui singur soț;
- c. locuința soțului la care nu se află copii.

. 3. Convenția matrimonială:

- a. încheiată înainte de căsătoriei produce efecte de la data încheierii convenției ;
- b. încheiată în timpul căsătoriei produce efecte de la data prevăzută de părți;
- c. se încheie prin înscris sub semnătură privată.

6.5. Bibliografie recomandată

1. Aurelian Gherghe, *Noul Cod Civil. Comentarii* (în colaborare) Academia Română, Institutul de Cercetări Juridice Acad. Andrei Rădulescu, Departamentul de Drept Privat Traian Ionașcu, Ed. Universul Juridic, București, 2010;
2. Aurelian Gherghe, *Noul Cod Civil. Studii și comentarii, Cartea I și Cartea II* (în colaborare) Academia Română, Institutul de Cercetări Juridice Acad. Andrei Rădulescu, Departamentul de Drept Privat Traian Ionașcu, Ed. Universul Juridic, București, 2012;
3. Avram Marieta, *Drept Civil.Familia.*, Editia 3, Editura Hamangiu, București, 2022;
4. Aurelian Gherghe, „Drept civil. Familia”, Curs universitar, Editura „Contrast”, București, 2019;
5. Florian Emese, „Dreptul familiei”, Ediția 8, Editura CH Beck, București, 2022.

6.6. Teme de control

Realizați un referat de maximum 5 pagini în care să tratați *regimul primar imperativ*.

Unitatea de învățare 7.

Desfacerea căsătoriei

7.1. Introducere

În cuprinsul acestei unități de învățare sunt prezentate cunoștințele referitoare la *desfacerea căsătoriei*, precum și conceptele, principiile și legitățile fundamentale ale *divorțului*.

Durata medie de parcurgere a acestui capitol este de aproximativ 2 ore.

7.2. Conținut

7.2.1. Aspecte introductive privind desfacerea căsătoriei

În raport de concepțiile care permit recunoașterea divorțului, acesta poate fi clasificat după cum urmează :

(1) *divorțul-sanctiune* – pentru acea situație în care desfacerea căsătoriei se impune cu titlu de sancțiune, de reprimare a unor greșeli conjugale săvârșite de către unul dintre soți față de celălalt cu privire la obligațiile conjugale (poate fi vorba de cazurile de divorț pentru adulter, pentru violență ori rele tratamente, pentru părăsirea domiciliului conjugal etc.).

O formă a acestui tip de divorț (*divorțul de pedepsire, în/de repudiere*) este cunoscută de legislațiile țărilor musulmane unde se fundamentează pe inegalitatea dintre bărbat și femeie și are și un pronunțat caracter de repudiere al femeii. În legislația noastră este recunoscut ca „*divorțul din culpă*”;

(2) *divorțul-eșec* – apare în acea situație în care soții fie nu au fost capabili să își întemeieze o viață comună, sub toate aspectele, fie această viață comună a încetat în mod obiectiv printr-o separare de lungă durată și un trai independent ori ca urmare a unei boli mintale sau fizice ce face imposibilă continuarea menținerii unei familii sau a procreării de urmași. Această formă de divorț este recunoscută și în dreptul nostru ca „*divorțul din pricina stării de sănătate a soțului reclamant*”;

(3) *divorțul convențional* – a apărut relativ recent în dreptul pozitiv și se caracterizează prin aceea că desfacerea căsătoriei este exclusiv rezultatul voinței consensuale a celor doi soți. În legislația noastră a fost în mod expres

interzis dar a apărut ca recunoaștere legală după Revoluție. În raport cu natura motivelor de divorț, legiuitorului român al noului Cod civil identifică în cuprinsul dispozițiilor art. 373 trei cazuri de divorț: *divorțul prin acordul părților*, *divorțul din culpă*, *divorțul din pricina stării de sănătate a soțului reclamant*.

7.2.2. Divorțul prin acordul părților

Noul Cod civil reglementează divorțul pe cale amiabilă. Acest divorț poate fi realizat, plecând de la condiția indispensabilă și prealabilă a existenței acordului soților pentru desfacerea căsătoriei lor, în raport de situația personală a familiei, respectiv în raport de durata căsătoriei sau existența copiilor minori rezultați din căsătoria respectivă, fie *pe cale judiciară* fie *pe cale administrativă* fie printr-o *procedură notarială*.

7.2.2.1. Divorțul pe cale judiciară intervine fie ori de câte ori soții aleg această procedură fie ori de câte ori nu este admisibil divorțul pe cale administrativă sau prin procedură notarială adică atunci când, la momentul cererii de divorț, există copii minori indiferent dacă aceștia sunt rezultați din căsătorie sau din afara ei ori au fost adoptați. Autoritatea care constată îndeplinirea condițiilor legii o reprezintă instanța de judecată adică *instanța de tutelă*. *Instanța de tutelă* competentă să judece cererea de *divorț prin acordul părților* este instanța de la ultimul domiciliu comun al soților respectiv de la locul situării „*locuinței familiei*”. Aceasta, pe baza acordului soților în privința divorțului, dispune desfacerea căsătoriei și stabilește totodată în ceea ce privește relațiile patrimoniale și nepatrimoniale dintre soți sau dintre aceștia și copii minori. În principiu, ipoteza legală a desfacerii căsătoriei pe cale amiabilă, prin acordul părților, presupune existența sau realizarea unui acord al acestora pe toate aspectele. Condiția de admisibilitate a acestei proceduri o constituie *existența acordului prealabil al soților* cu privire la desfacerea căsătoriei. În ipoteza în care nu se realizează acordul și în ceea ce privește și celelalte aspecte respectiv, *numele după căsătorie, încredințarea spre creștere și educare a minorilor, pensia de întreținere etc.*, se va pronunța *instanța de tutelă*.

Procedura de judecată a cererii de divorț *pe cale judiciară* este cea de drept comun, conform Codului de procedură civilă. Actul de desfacere a căsătoriei îl reprezintă hotărârea judecătorească.

7.2.2.2. Divorțul pe cale administrativă poate să intervină în aceeași ipoteză a existenței acordului prealabil al soților cu privire la desfacerea căsătoriei și, în plus, cu respectarea unei condiții de admisibilitate: *soții să nu aibă copii minori*, indiferent dacă aceștia sunt din căsătorie sau din afara acesteia. Condiția existenței acordului prealabil al soților cu privire la desfacerea căsătoriei se pune cu mai multă rigoare pentru ipoteza acestui mod de desfacere a căsătoriei

în sensul că soții ce divorțează trebuie să fi ajuns la un acord total cu privire la toate efectele desfacerii căsătoriei (*numele de după divorț, exercitarea drepturilor părintești, pensia de întreținere*) pentru că, în caz contrar, ofițerul de stare civilă va emite o *dispoziție de respingere a cererii de divorț pe cale administrativă*, soților rămânându-le deschisă *posibilitatea divorțului prin acord pe cale judiciară*. Acordul trebuie să existe atât la data depunerii cererii de divorț cât și la data desfacerii căsătoriei.

Autoritatea competentă să dispună desfacerea căsătoriei, în această ipoteză, o reprezintă *ofițerul de stare civilă* de la locul încheierii căsătoriei sau al ultimei locuințe comune a soților.

Procedura desfacerii căsătoriei prin acordul părților, pe cale administrativă, este reglementată de dispozițiile art. 376 noul Cod civil. Din lecturarea textului legal rezultă faptul că pe toată *perioada de reflecție de 30 zile*, respectiv de la momentul depunerii cererii de divorț pe cale administrativă și până la verificarea și luarea consimțământului soților, acordul acestora trebuie să existe și să poată fi exprimat în mod liber și neviciat de către fiecare dintre soți, în mod personal.

Actul prin care căsătoria este declarată ca fiind *desfăcută* îl reprezintă *Certificatul de divorț* ce se eliberează de către ofițerul de stare civilă. Este posibil ca ofițerul de stare civilă care pronunță desfacerea căsătoriei să nu fie cel de pe lângă primăria unde s-a încheiat căsătoria și, în acest caz, certificatul de divorț, în copie certificată, este transmis de către autoritate către primăria unde s-a încheiat căsătoria pentru a se face mențiunea desfacerii căsătoriei în actul de căsătorie.

7.2.2.3. *Divorțul pe cale notarială* reprezintă cea de a treia formă a divorțului prin acordul părților. Această procedură este similară cu cea a divorțului pe cale administrativă, *mutatis mutandis*. Autoritatea competentă să soluționeze această cerere o reprezintă *notarul public* de la locul căsătoriei sau al ultimei locuințe comune a soților.

Ceea ce aduce în plus însă *procedura divorțului pe cale notarială* față de procedura desfacerii căsătoriei pe cale administrativă o reprezintă:

a) posibilitatea soților să divorțeze și în cazul în care au copii minori, cu titlu de excepție și *condiționat de realizarea unui acord asupra tuturor aspectelor* referitoare la numele după divorț, la exercitarea autorității părintești de către ambii părinți, la stabilirea locuinței copiilor după divorț, pensia de întreținere etc. *precum și condiționat de efectuarea unui raport de anchetă socială favorabil părinților*.

b) Posibilitatea ca *cererea de divorț pe cale notarială să fie depusă și prin mandatar cu procură autentică*, iar nu în mod exclusiv personal ca în cazul divorțului pe cale administrativă.

Actul prin care se declară și se constată *desfăcută* căsătoria pe cale notarială

Îl reprezintă de asemenea *Certificatul de divorț eliberat de notarul public*. De asemenea, trebuie menționat faptul că pentru situația în care notarul public fie ofițerul de stare civilă constată că nu sunt îndeplinite condițiile prevăzute în dispozițiile art. 375, oricare dintre aceștia, pot dispune *respingerea cererii de divorț* fără drept de acțiune în justiție împotriva acestui refuz.

7.2.3. Divorțul din culpă

Cel de al doilea caz de divorț, potrivit diviziunii legale cuprinsă în prevederile art. 373 noul Cod civil, îl reprezintă *divorțul din culpa* unuia dintre soți când „*din cauza unor motive temeinice, raporturile dintre soți sunt grav vătămăte și continuarea căsătoriei nu mai este posibilă*”.

Instanța de tutelă este investită prin cererea de divorț a unuia dintre soți care reclamă vătămarea raporturilor de familie, în mod grav, și care, de asemenea, tinde să dovedească culpa soțului pârât în vătămarea acestor raporturi. În categoria „*motivelor temeinice*” poate intra orice fel de motiv ce reprezintă o culpă a soțului pârât în conservarea relațiilor de familie, în executarea obligațiilor proprii de *respect, fidelitate și sprijin moral*”, „*de a locui împreună*”, „*de a își acorda sprijin material reciproc*” și *de a contribui, în raport cu mijloacele proprii, la cheltuielile căsătoriei*.

Reprezintă „*motiv temeinic*” și situația particulară prevăzută de legiuitor în dispozițiile art. 373 lit. c) respectiv situația în care soții nu își mai îndeplinesc obligația de a locui împreună, nu au ajuns la un acord în privința aceasta iar separarea în fapt durează de cel puțin doi ani.

Instanța de tutelă va cerceta motivele de divorț prezentate de către reclamant, va stabili dacă acestea reprezintă *motive temeinice*, în sensul legii, și va determina cui îi aparține culpa în destrămarea relațiilor de familie. Cercetarea judecătorească poate concluziona că soțul pârât poartă vina, așa cum era motivată cererea de chemare în judecată sau, dimpotrivă, soțul reclamant este culpabil ori, într-o a treia ipostază, ambii soți sunt vinovați de vătămarea gravă a raporturilor de familie.

Stabilirea culpei în destrămarea relațiilor de familie redevine, față de legislația în vigoare la data intrării în vigoare a noului Cod civil, o chestiune foarte importantă în raport de care desfacerea căsătoriei poate produce efecte juridice diverse în privința foștilor soți. Astfel, în cazul în care chiar însuși reclamantul este găsit vinovat exclusiv, *soțul nevinovat, care suferă un prejudiciu prin desfacerea căsătoriei, poate cere soțului vinovat să îl despăgubească*. Noul Cod civil stabilește efecte juridice diferite, de natură patrimonială, între soțul culpabil exclusiv și soțul inocent, după cum vom arăta în cele ce urmează.

Pentru cazul particular prevăzut de legiuitor în cuprinsul art. 373 lit. c),

divorțul se pronunță din culpa exclusivă a soțului reclamant care recunoaște faptul că în cadrul căsătoriei s-a produs o separare în fapt și că aceasta este mai mare de doi ani, cu excepția cazului când soțul pârât se declară de acord cu divorțul iar desfacerea căsătoriei se va face fără vreo mențiune în hotărârea de divorț cu privire la culpă. Când motivele de separare reprezintă o culpă a soțului pârât, reclamantul, pentru a nu fi *ex-lege* declarat culpabil exclusiv, va trebui să își întemeieze cererea de divorț nu pe dispozițiile art. 373 lit. c) ci pe dispozițiile generale cuprinse în art. 373 lit. b) din noul Cod civil. În acest fel poate fi scutit de la posibilul drept de despăgubire la care ar putea fi îndreptățit soțul pârât conform art. 388 noul Cod civil. Spre deosebire de prevederile Codului familiei, potrivit noului Cod civil, *acțiunea de divorț* poate fi continuată de către moștenitorii soțului reclamant care decedează în timpul procesului de divorț dar numai sub aspectul dovedirii culpei exclusive a soțului pârât din perspectiva efectelor juridice diverse pe care le poate produce, sub aspect patrimonial, un divorț din culpa exclusivă față de unul din culpă comună sau fără culpa vreunuia dintre soți.

7.2.4. Divorțul din cauza stării de sănătate

Codul civil, prin reglementarea cuprinsă în art. 373 lit. d) și art. 381, vine să creeze posibilitatea producerii unui divorț din motive de sănătate. Acest caz vine oarecum în contradicție cu obligația esențială a căsătoriei prevăzută în dispozițiile art. 309 potrivit cărora soții își datorează reciproc respect, fidelitate și sprijin moral. Această contradicție este eliminată din punct de vedere moral prin aceea că *acest motiv de divorț este admisibil numai dacă este invocat de către soțul bolnav*. Soțului sănătos îi este inadmisibilă o cerere de divorț întemeiată pe starea de sănătate a soțului pârât.

Cererea de divorț trebuie făcută personal de către reclamant.

Instanța de tutelă trebuie să verifice dacă starea de sănătate a soțului reclamant face cu adevărat imposibilă continuarea căsătoriei și, întrucât nu avem o definire a acestei situații, apreciem că ar putea fi vorba, în primul rând, de acele situații de incompatibilitate sexuală care determină ca familia să nu procreeze, sau acele situații medicale care interzic soțului reclamant să aibă contact sexual neprotejat pentru a împiedica transmiterea unor boli incurabile sau foarte periculoase. Ar putea fi vorba de asemenea și de acele situații în care soțul bolnav nu poate participa în mod activ la viața de familie, sub toate aspectele acesteia. Comun pentru toate cazurile de divorț este faptul că *data desfacerii căsătoriei* este fie *data eliberării certificatului de divorț* fie data la care *hotărârea de divorț a rămas definitivă*. Cu titlu de excepție, în ipoteza continuării acțiunii de divorț de către moștenitorii soțului reclamant decedat în timpul procesului, căsătoria se consideră desfăcută la data decesului. Chiar dacă acțiunea civilă este continuată, continuarea ei de către moștenitori privește doar dovedirea culpei

În concepția noului Cod civil, *familia* este recunoscută și apărută prin *instituția căsătoriei*. Cu toate că aceasta se încheie pe viață, din punct de vedere juridic căsătoria are o durată temporală marcată, natural sau juridic, prin „*momentul încheierii căsătoriei*” precum și printr-un moment al „*încetării*”, al „*anulării*” ori al „*desfacerii căsătoriei*”. Literatura juridică a evidențiat distincția între noțiunile de *încetarea*, *desfacerea* și *desființarea (sau nulitatea)* căsătoriei. *De lege lata*, căsătoria se desface prin divorț.

7.3. Rezumat

Divorțul reprezintă modalitatea juridică prin care o căsătorie încetează și, totodată, reglementează cazurile, procedurile și efectele *desfacerii căsătoriei* cu privire la relațiile dintre soți în timpul și după momentul desfacerii căsătoriei. Nu trebuie confundat *divorțul*, ca modalitate de *desfacere a căsătoriei* cu instituția *nulității căsătoriei*, cele două noțiuni juridice neconfundându-se. *Motivele de divorț sunt întotdeauna ulterioare momentului încheierii căsătoriei* în timp ce, în privința *nulității căsătoriei*, *cauzele de nulitate sunt anterioare sau cel mult concomitente cu momentul încheierii căsătoriei*.

7.4. Test de autoevaluare a cunoștințelor

1. Divorțul prin acordul soților pe cale judiciară:

- a. poate fi pronunțat indiferent de data căsătoriei;
- b. poate fi admis chiar dacă unul dintre soți este pus sub interdicție;
- c. nu poate fi pronunțat dacă există copii minori rezultați din căsătorie.

2. Divorțul poate avea loc:

- a.. prin acordul soților pe cale judiciară chiar dacă unul dintre soți este pus sub interdicție ;
- b. la cererea aceluia dintre soți a cărui stare de sănătate face imposibilă continuarea căsătoriei;

- c. la cererea aceluia dintre soți, după o separare în fapt care a durat cel puțin 1 an.

3. Divorțul prin acordul soților pe cale judiciară :

- a. nu poate fi pronunțat dacă există copii minori rezultați din căsătorie;
- b. nu poate fi pronunțat dacă căsătoria a durat mai puțin de un an ;
- c. nu poate fi admis dacă unul dintre soți este pus sub interdicție.

7.5. Bibliografie recomandată

1. Aurelian Gherghe, *Noul Cod Civil. Comentarii* (în colaborare) Academia Română, Institutul de Cercetări Juridice Acad. Andrei Rădulescu, Departamentul de Drept Privat Traian Ionașcu, Ed. Universul Juridic, București, 2010;
2. Aurelian Gherghe, *Noul Cod Civil. Studii și comentarii, Cartea I și Cartea II* (în colaborare) Academia Română, Institutul de Cercetări Juridice Acad. Andrei Rădulescu, Departamentul de Drept Privat Traian Ionașcu, Ed. Universul Juridic, București, 2012;
3. Avram Marieta, *Drept Civil.Familia.*, Editia 3, Editura Hamangiu, București, 2022;
4. Aurelian Gherghe, „Drept civil. Familia”, Curs universitar, Editura „Contrast”, București, 2019;
5. Florian Emese, „Dreptul familiei”, Ediția 8, Editura CH Beck, București, 2022

5.6. Teme de control

Realizați un referat de maximum 5 pagini în care să tratați *divorțul din culpă*.

Unitatea de învățare 8.

Efectele divorțului

8.1. Introducere

În cuprinsul acestei unități de învățare sunt prezentate cunoștințele referitoare la *efectele divorțului*.

Durata medie de parcurgere a acestui capitol este de aproximativ 2 ore.

8.2. Conținut

8.2.1. *Efectele divorțului cu privire la raporturile nepatrimoniale dintre soți*

Conform art. 282 C.civ., la momentul declarației de căsătorie, soții pot conveni să își păstreze numele dinaintea căsătoriei, să ia numele oricăruia dintre ei sau numele lor reunite. De asemenea un soț poate să își păstreze numele de dinaintea căsătoriei iar celălalt să poarte însă numele lor reunite.

Cu ocazia divorțului, de regulă ar trebui ca soții să revină la numele lor avut anterior căsătoriei. Legiuitorul statuează însă faptul că *pentru motive temeinice justificate de interesul legitim al unuia dintre soți sau de interesul superior al copilului, instanța de tutelă* poate încuviința ca soții să păstreze numele purtat în timpul căsătoriei, chiar și în lipsa unei înțelegeri între ei sub acest aspect.

Un al doilea efect îl reprezintă faptul că soțul inocent, față de cel împotriva căruia s-a pronunțat divorțul, poate dobândi exercițiul unor drepturi pe care legea sau convențiile încheiate cu terții le atribuie acestuia. Aceste drepturi nu sunt pierdute în cazul culpei comune sau al divorțului prin acordul părților. Este cazul, de exemplu, al atribuirii beneficiului contractului de închiriere, situație reglementată expres de prevederile art. 324 C.civ., potrivit cărora *beneficiul contractului de închiriere poate fi atribuit unuia dintre soți, ținând seama, în ordine, de interesul superior al copiilor minori, de culpa în desfacerea căsătoriei și de posibilitățile locative proprii ale soților. Data desfacerii căsătoriei este data la care hotărârea de divorț a devenit definitivă.*

8.2.2. Efectele divorțului cu privire la raporturile patrimoniale dintre soți

8.2.2.1. Efectele cu privire la regimul matrimonial

Dacă până la reglementarea din noul Cod civil, *principiul comunității de bunuri era considerat ca aplicabil pe toată durata căsătoriei*, adică de la încheierea acesteia și până la data irevocabilă a divorțului și numai în baza principiului *actor incumbit probatio* un soț în litigiu putea încerca să dovedească faptul că un bun dobândit în timpul judecării divorțului este bunul său propriu, în prezent, dispozițiile art. 385 noul Cod civil statuează faptul că „*în cazul divorțului, regimul matrimonial încetează între soți la data introducerii cererii de divorț*”. Mai mult de cât atât, în cazul divorțului prin acordul părților, se poate solicita instanței de judecată constatarea faptului că regimul matrimonial a încetat chiar anterior introducerii cererii de divorț respectiv de la data separației în fapt.

Orice fel de regim matrimonial încetează la data introducerii cererii de divorț iar acest efect se produce de plin drept, în temeiul legii fără nici o altă formalitate.

Între soți se produce efectul legal prevăzut de art. 385 noul Cod civil: încetarea oricărui regim matrimonial pe toată durata judecării cererii de divorț. Dacă cererea de divorț este lăsată în *nelucrare*, până la constatarea perimării ei sau până la data renunțării la judecată, se menține efectul legal al *încetării regimului matrimonial*: bunurile dobândite de către soți sau obligațiile asumate de către fiecare dintre aceștia în această perioadă sunt bunuri respectiv obligații proprii. La data perimării sau renunțării la judecată, se revine la regimul matrimonial ales de către soți anterior inițierii procesului de divorț.

Față de terți, inițierea procesului de divorț și efectul încetării regimului matrimonial este relevant respectiv opozabil numai în măsura în care acest fapt juridic (procesul de divorț) este adus la cunoștință publică și înregistrat ca atare în registrele de publicitate. În caz contrar, față de terți efectul încetării regimului matrimonial nu se produce.

8.2.2.2. Efectele cu privire la dreptul la despăgubiri al soțului prejudiciat și la prestația compensatorie

Noul Cod civil instituie posibilitatea soțului nevinovat de desfacerea căsătoriei să ceară și să obțină din partea soțului culpabil o despăgubire în măsura dovedirii existenței prejudiciului ce îl suportă ca urmare a desfacerii căsătoriei. O astfel de cerere este de competența instanței de tutelă care o va soluționa prin hotărârea de divorț.

Acest *drept la despăgubire al soțului prejudiciat* operează în raportare cu *instituția prestației compensatorii* în sensul că ori de câte ori nu este vorba de o căsătorie de minim 20 de ani, soțul reclamant poate invoca prevederile art. 389

nou Cod civil: *„Distinct de dreptul la prestația compensatorie prevăzut la art. 390, soțul nevinovat, care suferă un prejudiciu prin desfacerea căsătoriei, poate cere soțului vinovat să îl despăgubească.”* Soțul nevinovat, pe cale de acțiune sau prin cererea reconvențională, va trebui să dovedească existența și întinderea prejudiciului precum și legătura de cauzalitate dintre prejudiciu și desfacerea căsătoriei.

Acest drept la despăgubire se va concretiza într-una din formele prevăzute de către legiuitor pentru cazul prestației compensatorii respectiv poate fi exprimat în bani (sub forma unei sume globale sau a unei rente viagere) sau în natură, sub forma uzufructului asupra unor bunuri mobile sau imobile ce aparțin soțului vinovat. Durata și întinderea dreptului la despăgubire nu se limitează la întinderea prejudiciului dovedit în instanța de judecată ci pe toată durata vieții soțului nevinovat.

8.2.2.3. Efectele cu privire la exercitarea obligației de întreținere între foștii soți

Potrivit art. 389 alin. (2) C.civ. *„Soțul divorțat are dreptul la întreținere, dacă se află în stare de nevoie din pricina unei incapacități de muncă survenită înainte de căsătorie ori în timpul căsătoriei. El are drept la întreținere și atunci când incapacitatea se ivește în decurs de un an de la desfacerea căsătoriei însă numai dacă incapacitatea este cauzată de o împrejurare în legătură cu căsătoria.”*

Cuantumul pensiei de întreținere se stabilește în raport cu starea de nevoie a reclamantului creditor dar și în raport cu patrimoniul și veniturile pârâtului debitor fără ca acest cuantum să depășească o pătrime din veniturile fostului soț debitor (în ipoteza în care acesta nu datorează și plata unei pensii pentru creșterea și educarea unor copii minori) sau, în cazul în care acesta din urmă datorează și plata unei pensii de întreținere a unor copii minori, cuantumul total al pensiilor nu pot depăși jumătate din veniturile acestora.

În caz de concurs între cele două pensii de întreținere, chiar stabilite prin hotărâri judecătorești diferite, *instanța de tutelă* va trebui să dispună în mod unitar și să reducă, dacă va fi cazul, în mod proporțional, cele două pensii.

Durata pensiei de întreținere nu este prevăzută de către legiuitorul noului Cod civil. Putem presupune faptul că această pensie, întrucât reprezintă un drept sau o obligație de excepție, se datorează numai pe durata stării de nevoie a fostului soț. Obligația de întreținere este datorată pentru o situație obiectivă: existența sau apariția unei incapacități de muncă. Acest lucru poate determina ca pensia de întreținere să poată fi solicitată pe toată durata vieții soțului aflat în nevoie. Singura limitare în timp a acestei obligații respectiv drept subiectiv este cea prevăzută de legiuitor în cuprinsul art. 389 alin. (4) nou Cod civil: *„Când divorțul este pronunțat din culpa exclusivă a unuia dintre soți, aceasta nu beneficiază de prevederile alin. (2) și 3 decât timp de un an de la desfacerea căsătoriei”*. De asemenea, o altă limitare în timp este stabilită pentru situația în

care creditorul pensiei de întreținere se recăsătorește.

8.2.2.4. Prestația compensatorie

Din punct de vedere procedural, dreptul la prestație compensatorie trebuie invocat și solicitat a fi stabilit prin cererea de divorț sau prin cererea reconvențională la cererea de divorț. În caz contrar, o cerere separată pentru stabilirea prestației compensatorii va fi respinsă ca tardiv formulată.

Dreptul subiectiv la prestație compensatorie se naște la data inițierii procesului de divorț, pentru ambele părți și se stinge la prima zi de înfățișare când reclamantul își poate completa cererea de divorț cu un astfel de capăt de cerere (stabilirea și obligarea pârâtului la plata prestației compensatorii) sau când pârâtul poate formula o cerere reconvențională cu un astfel de capăt de cerere.

Trebuie distins între dreptul subiectiv la a cere stabilirea prestației compensatorii și durata în timp a exercitării acestui drept respectiv durata executării obligației de plată a prestației compensatorii. Dreptul la încasarea prestației compensatorii respectiv obligația de plată a prestației compensatorii se naște prin hotărârea judecătorească. *Instanța de tutela* va stabili prin hotărârea judecătorească de divorț inclusiv durata executării prestației compensatorii (ca rentă viageră sau ca uzufruct).

Data de la care începe sa curgă prestația compensatorie este data cererii de divorț respectiv a cererii reconvenționale. Prestația compensatorie încetează prin decesul unuia dintre foștii soți, prin recăsătorirea soțului creditor sau prin hotărâre judecătorească ce va constata faptul că soțul creditor obține venituri sau are alte resurse de natură să îi asigure condiții de viață asemănătoare celor din timpul căsătoriei.

În timp quantumul prestației compensatorii se poate modifica prin hotărâre judecătorească dacă mijloacele debitorului și resursele creditorului se modifică în mod semnificativ.

Potrivit dispozițiilor legale cuprinse în art. 391 alin. (2) „*la stabilirea prestației compensatorii se ține seama atât de resursele soțului care o solicita cât și de mijloacele celuilalt soț, din momentul divorțului, de efectele pe care le are sau le va avea lichidarea regimului matrimonial precum și de orice alte împrejurări previzibile de natură să le modifice cum ar fi vârsta și starea de sănătate a soților, contribuția lor la creșterea copiilor minori pe care au avut-o și urmează să o aibă fiecare soț, pregătirea profesională, posibilitatea de a desfășura o activitate producătoare de venituri și altele asemenea.*” Prestația compensatorie poate fi stabilită și plătită în bani (ca rentă viageră sau sub forma unei sume globale) sau în natură, sub forma uzufructului asupra unor bunuri mobile sau imobile ce aparțin soțului vinovat. Prestația compensatorie stabilită de către instanța de judecată ca rentă în bani se va indexa trimestrial în funcție de rata inflației. De

asemenea, pentru garantarea plății acesteia, creditorul va putea cere instanței de judecată obligarea soțului debitor la constituirea unei garanții reale sau a unei cauțiuni pentru asigurarea executării obligației de plată a rentei. Totodată, *instanța de tutelă* va putea chiar afecta un bun al soțului debitor drept garanție pentru executarea obligației de plată a prestației compensatorii.

8.2.3. Efectele divorțului cu privire la raporturile dintre părinți și copii lor minori

Dispozițiile Codului civil în privința raporturilor dintre părinții divorțați și copii lor minori sunt în sensul preeminenței *principiului interesului superior al copilului* fără însă a defini ce se înțelege prin acest „*interes superior*”. *Instanța de tutelă* hotărăște odată cu pronunțarea desfacerii căsătoriei și cu privire la raporturile dintre părinții divorțați și copiii lor minori în funcție de concluziile unui raport de anchetă psihosocială și de interesul superior al copilului.

Prin urmare numai *instanța de tutelă* este în măsură să deceleze ce înseamnă „*interesul superior al copilului*” în raport de situația familială a minorilor și de persoana părinților. De regulă, autoritatea părintească revine ambilor părinți și numai în mod excepțional *instanța de tutelă* poate dispune ca aceasta să fie exercitată doar de către un părinte sau chiar de către o terță persoană. În orice situație însă, *instanța de tutelă* nu poate limita dreptul părintelui de a avea legături personale cu minorul (cu excepția cazului existenței unei hotărâri judecătorești irevocabile de decădere din drepturile părintești). De asemenea *instanța de tutelă* va determina care să fie locuința minorului, în lipsa unui acord între părinții aflați în divorț.

Să ne reamintim

Prestația compensatorie este definită ca un drept special la desdăunarea soțului nevinovat pentru desfacerea căsătoriei în ipotezele prevăzute de lege: durata minimă a căsătoriei să fie de 20 ani iar prin desfacerea căsătoriei să se fi produs un dezechilibru semnificativ al standardului de viață avut de către reclamant anterior divorțului.

Această *prestație compensatorie* nu se poate cumula cu *pensia de întreținere* datorată între foștii soți. De asemenea este distinct de *dreptul la despăgubire* anterior menționat.

Din punct de vedere procedural, *dreptul la prestație compensatorie* trebuie invocat și solicitat a fi stabilit prin cererea de divorț sau prin cererea reconvențională la cererea de divorț. În caz contrar, o cerere separată pentru stabilirea prestației compensatorii va fi respinsă ca tardiv formulată.

8.3. Rezumat

Din perspectiva *raporturilor patrimoniale dintre soți* Codul civil consacră normativ trei categorii de efecte: (I) *Efectele cu privire la regimul matrimonial*, (II) *Efectele cu privire la dreptul la despăgubiri al soțului prejudiciat* și (III) *Efectele cu privire la exercitarea obligației de întreținere între foștii soți*. Distinct de aceste efecte, legiuitorul consacră o instituție nouă, față de reglementarea anterioară, cea a (IV) *„prestației compensatorii”* aplicabilă numai în anumite situații concrete (respectiv pentru situația în care desfacerea căsătoriei s-a făcut din culpa exclusivă a soțului pârât și numai pentru căsătoriile ce au durat minim 20 de ani).

8.4. Test de autoevaluare a cunoștințelor

1. Prestația compensatorie:

- a. poate fi stabilită numai în bani;
- b. poate fi stabilită atât în bani cât și în natură;
- c. poate fi stabilită numai în natură.

2. Divorțul produce *efecte*:

- a. numai pentru viitor;
- b. numai pentru trecut;
- c. atât pentru viitor cât și pentru trecut.

3. Prestația compensatorie :

- a. se poate acorda numai în cazul în care căsătoria a durat cel puțin 15 ani;
- b. încetează prin decesul unuia dintre soți;
- c. încetează prin recăsătorirea soțului debitor.

8.5. Bibliografie recomandată

1. Aurelian Gherghe, *Noul Cod Civil. Comentarii* (în colaborare) Academia

Română, Institutul de Cercetări Juridice Acad. Andrei Rădulescu, Departamentul de Drept Privat Traian Ionașcu, Ed. Universul Juridic, București, 2010;

2. Aurelian Gherghe, *Noul Cod Civil. Studii și comentarii, Cartea I și Cartea II* (în colaborare) Academia Română, Institutul de Cercetări Juridice Acad. Andrei Rădulescu, Departamentul de Drept Privat Traian Ionașcu, Ed. Universul Juridic, București, 2012;

3. Avram Marieta, *Drept Civil.Familia.*, Editia 3, Editura Hamangiu, București, 2022;

4. Aurelian Gherghe, „Drept civil. Familia”, Curs universitar, Editura „Contrast”, București, 2019;

5. Florian Emese, „Dreptul familiei”, Ediția 8, Editura CH Beck, București, 2022

5.6. Teme de control

Realizați un referat de maximum 5 pagini în care să tratați *divorțul din culpă*.

Rudenia și afinitatea

9.1. Introducere

În cuprinsul acestei unități de învățare sunt prezentate cunoștințele referitoare la *rudenie și afinitate*, precum și conceptele și principiile *rudeniei firești*.

Durata medie de parcurgere a acestui capitol este de aproximativ 2 ore.

9.2. Conținut

9.2.1. Rudenia. Clasificare

9.2.1.1. **După izvorul ei**, rudenian se clasifică în:

- rudenie de sânge (*firească*);
- rudenie civilă (*din adopție*).

9.2.1.2. **După linia de rudenie**, avem:

- rudenie în linie dreaptă și
- rudenie în linie colaterală.

Această clasificare are drept criteriu șirul de persoane între care există rudenian și anume linia de rudenian care se prezintă sub două forme: dreaptă și colaterală. Conform art. 406 alin. (1) C.civ. rudenian este în linie dreaptă în cazul descendenței unei persoane dintr-o altă persoană și poate fi ascendentă sau descendentă.

Rudenian în linie dreaptă se bazează pe descendența unei persoane din alta, fie în mod direct, în sensul că o persoană este copilul celeilalte, fie în mod indirect, în sensul că între două persoane există un șir neîntrerupt de nașteri, deci de persoane între care s-a stabilit legătura părinte-copil (de exemplu, sunt rude în linie directă: tatăl, fiul, nepotul de fiu, strănepotul, etc.). Potrivit art. 406 alin. (2) C.civ. rudenian este în linie colaterală atunci când rezultă din faptul că mai multe persoane au un ascendent comun.

Rudenian în linie colaterală are drept fundament faptul că mai multe persoane au un ascendent comun (de exemplu sunt rude în linie colaterală: frații, verii primari, unchiul și nepotul, etc.).

Rudenian în linie dreaptă (directă) se subclasifică în funcție de sensul său

urcător sau coborător în:

- a) *rudenie în linie ascendentă*, care leagă o persoană cu cei care coboară din ea, deci plecând de la copil spre părinți, bunici, străbunici, etc.
- b) *rudenie în linie descendentă*, care leagă o persoană cu cei care coboară din ea, deci de la părinți spre copil, nepot, strănepot, etc.

9.2.1.3. *După natura relației dintre părinți*, rudenția firească (de sânge) poate fi:

- *rudenie din căsătorie*, ca aceea dintre părinți și copiii rezultați din căsătorie;
- *rudenie din afara căsătoriei*, ca aceea dintre părinți și copii concepuți în afara căsătoriei.

În prezent, potrivit art. 48 alin. (3) din Constituția României, copii din afara căsătoriei sunt egali în fața legii cu cei din căsătorie. Prin Legea nr. 101/1992, România a aderat la Convenția Europeană din 15 octombrie 1975 asupra statutului juridic al copiilor născuți în afara căsătoriei. Noul Cod civil a instituit în art. 448 principiul egalității în drepturi a copiilor, copilul din afara căsătoriei a cărei filiație a fost stabilită potrivit legii având, față de fiecare părinte și rudele acestuia, aceeași situație ca și aceea a unui copil din căsătorie.

Ca urmare a asimilării depline a situației copilului din afara căsătoriei cu situația copilului din căsătorie, nu există deosebiri esențiale de ordin juridic între cele două categorii de rude. Totuși există unele diferențe în ceea ce privește stabilirea filiației și a numelui copilului din afara căsătoriei.

În dreptul român „de lege lata”, stabilirea paternității din căsătorie este diferită de stabilirea paternității din afara căsătoriei. Filiația față de tatăl din căsătorie rezultă din prezumția de paternitate. Filiația față de tatăl din afara căsătoriei se stabilește prin recunoaștere voluntară sau prin acțiune în stabilirea filiației față de tată. După stabilirea paternității, în dreptul român, copilul din afara căsătoriei este egal în fața legii cu cel din căsătorie. În acest sens, sunt reglementările privind numele copilului din căsătorie și privind numele copilului din afara căsătoriei (art. 449 și 450 C.civ.).

9.2.2. *Gradul de rudenie*

Legătura de rudenie este exprimată prin *gradele de rudenie*, care stabilesc întinderea, dar și măsura apropierii rudeniei între două persoane.

Conform art. 406 alin (3) C.civ., *gradul de rudenie* se stabilește astfel:

- *în linie dreaptă*, după numărul nașterilor: astfel, copiii și părinții sunt rude de gradul întâi, nepoții și bunicii sunt rude de gradul al doilea;
- *în linie colaterală*, după numărul nașterilor, urcând de la una dintre rude până la ascendentul comun și coborând de la acesta până la cealaltă rudă; astfel, frații sunt rude de gradul al doilea, unchiul și mătușa și nepotul, de gradul al treilea, verii primari, de gradul al patrulea.

În linie colaterală nu există rude de gradul întâi, cel mai apropiat grad fiind gradul al doilea stabilit între frați și surori.

9.2.3. *Efectele juridice ale rudeniei*

Stabilirea întinderii rudeniei prezintă interes numai în măsura în care legea îi recunoaște efecte juridice. Astfel *rudenii produce efecte juridice numai până la un anumit grad*. De exemplu:

- căsătoria este oprită între rudele în linie colaterală până la gradul al patrulea inclusiv [art. 274 alin. (1) C.civ.];
- obligația de întreținere există între părinți și copii, bunici și nepoți, străbunici și strănepoți, frați și surori [art. 516 alin. (1) C.civ.]
- în materie succesorală, vocația succesorală există pentru descendenți, ascendenți și rudele în linie colaterală până la gradul patru inclusiv [art. 963 alin. (2) C.civ.]
- nu pot fi audiate ca martori, în procesul civil, rudele până la gradul al treilea inclusiv [art. 315 alin. (1) pct. 1 C.proc.civ.].

9.2.4. *Afinitatea (alianța)*

9.2.4.1. *Noțiune*

Afinitatea (alianța) este legătura juridică dintre un soț și rudele celuilalt soț [art. 407 alin. (1) C.civ.].

Această alianță nu există între rudele unui soț și rudele celuilalt soț, iar între soți nu există nici rudenie, nici afinitate.

9.2.4.2. *Gradul de afinitate*

Conform art. 407 alin. (2) C.civ. rudele soțului sunt, în aceeași linie și același grad, afinii celuilalt soț.

Astfel, *gradul de afinitate* se determină după aceleași reguli ca și gradul de rudenie, soțul fiind afinul rudelor celuilalt soț în același grad în care soțul său este rudă cu persoanele în cauză. Astfel, unul dintre soți este afin de gradul întâi cu părinții celuilalt soț sau de gradul doi în linie colaterală cu frații și surorile celuilalt soț.

Rudele unuia dintre soți sunt afini cu celălalt soț, indiferent dacă rudenii este din căsătorie, din afara căsătoriei sau din adopție.

Rudenia în linie dreaptă se bazează pe descendența unei persoane din alta, fie în mod direct, în sensul că o persoană este copilul celeilalte, fie în mod indirect, în sensul că între două persoane există un șir neîntrerupt de nașteri, deci de persoane între care s-a stabilit legătura părinte-copil (de exemplu, sunt rude în linie directă: tatăl, fiul, nepotul de fiu, strănepotul, etc.). Potrivit art. 406 alin. (2) C.civ. rudenia este în linie colaterală atunci când rezultă din faptul că mai multe persoane au un ascendent comun.

Rudenia în linie colaterală are drept fundament faptul că mai multe persoane au un ascendent comun (de exemplu sunt rude în linie colaterală: frații, verii primari, unchiul și nepotul, etc.)

9.3. Rezumat

Conform art. 405 alin. (1) C.civ, *rudenia firească* este legătura bazată pe descendența unei persoane dintr-o altă persoană sau pe faptul că mai multe persoane au un ascendent comun.

Această definiție legală are în vedere numai *rudenia firească (de sânge)* care se întemeiază pe legătura de sânge dintre două persoane (pe faptul nașterii), însă rudenia mai izvorăște și din actul juridic al adopției, în acest caz fiind vorba de *rudenie civilă*.

Potrivit art. 405 alin. (2) C.civ. rudenia civilă este legătura rezultată din adopția încheiată în condițiile prevăzute de lege.

În conformitate cu art. 451 C.civ. adopția este operațiunea juridică prin care se crează legătura de filiație între adoptat și cel care adoptă, precum și legătura de rudenie dintre adoptat și rudele adoptatorului.

9.4. Test de autoevaluare a cunoștințelor

1. Afinitatea (alianța) este legătura juridică:

- a. dintre un soț și rudele celuiilalt soț;
- b. dintre rudele uni soț și rudele celuiilalt soț;
- c. care se întemeiază pe legătura de sânge dintre două persoane.

2. Rudenia în linie dreaptă:

- a. nu se bazează pe descendența unei persoane din alta;
- b. se bazează pe faptul că mai multe persoane au un ascendent comun;
- c. se bazează pe descendența unei persoane din alta.

3. Sunt rude în linie colaterală :

- a. bunicii și nepoții;
- b. verii primari;
- c. străbunicii și strănepoții.

9.5. Bibliografie recomandată

- 1. Aurelian Gherghe, *Noul Cod Civil. Comentarii* (în colaborare) Academia Română, Institutul de Cercetări Juridice Acad. Andrei Rădulescu, Departamentul de Drept Privat Traian Ionașcu, Ed. Universul Juridic, București, 2010;
- 2. Aurelian Gherghe, *Noul Cod Civil. Studii și comentarii, Cartea I și Cartea II* (în colaborare) Academia Română, Institutul de Cercetări Juridice Acad. Andrei Rădulescu, Departamentul de Drept Privat Traian Ionașcu, Ed. Universul Juridic, București, 2012;
- 3. Avram Marieta, *Drept Civil.Familia.*, Editia 3, Editura Hamangiu, București, 2022;
- 4. Aurelian Gherghe, „Drept civil. Familia”, Curs universitar, Editura „Contrast”,

București, 2019;

5. Florian Emese, „Dreptul familiei”, Ediția 8, Editura CH Beck, București, 2022

5.6. Teme de control

Realizați un referat de maximum 5 pagini în care să tratați *rudenia de sânge (firească)*.

Unitatea de învățare 10.

Filiația față de mamă

10.1. Introducere

În cadrul acestui capitol sunt analizate aspectele practice referitoare la *filiația față de mamă*.

Durata medie de parcurgere a acestui capitol este de aproximativ 2 ore.

10.2. Conținut

10.2.1. Considerații introductive privind filiația

Filiația este o formă a rudeniei, fiind “punctul de plecare” al acesteia.

Noul Cod civil consacră filiației Capitolul II din Cartea a II-a, Titlul III (art. 408 – 450), structurat în trei diviziuni, și anume: Stabilirea filiației (Secțiunea 1); Reproducerea umană asistată medical cu terț donator (Secțiunea a 2-a); Situația legală a copilului (Secțiunea a 3-a).

Filiația reprezintă legătura juridică existentă între o persoană și ascendenții săi ca urmare a descendenței biologice, iar în sens restrâns, raportul de descendență dintre un copil și fiecare dintre părinții săi.

Filiația constituie, de regulă, o relație biologică rezultată din faptul concepției (zămislirii), precum și din cel al nașterii. În anumite cazuri (ca, de exemplu, reproducerea umană asistată medical cu terț donator, aplicarea nejustificată a prezumției de paternitate, recunoașterea eronată de maternitate ori de paternitate etc.) filiația nu se întemeiază pe o legătură biologică, ci pe o acceptare a legăturii de rudenie similară filiației naturale, realizată în condițiile legii, legătură care dă naștere, în principiu, acelorași efecte ca și aceasta.

În funcție de natura relațiilor dintre părinți, filiația poate fi: *din căsătorie* și *din afara căsătoriei*.

După izvorul său, filiația se împarte în: naturală (bazată pe faptul procreării), artificială (în cazul reproducerii asistate medical) și adoptivă

(rezultată din adopție).

10.2.2. Stabilirea filiației

Modurile de stabilire și dovada filiației

Stabilirea filiației

Cadrul legal general privind stabilirea filiației este cuprins în art. 408 C.civ.

Astfel, în primul alineat al acestui articol este prevăzut că filiația față de mamă rezultă din faptul nașterii copilului, aspect valabil atât în situația filiației legitime, cât și a filiației din afara căsătoriei. Aceasta înseamnă că stabilirea maternității presupune dovedirea următoarelor elemente: a) faptul nașterii copilului; b) identitatea copilului născut cu cel despre a cărui filiație este vorba; c) dovada căsătoriei (în cazul filiației legitime).

Filiația față de mamă se numește *maternitate*, iar filiația față de tată se numește *paternitate*. Astfel reglementarea modului de stabilire a celor două tipuri de filiație este *esențial diferită*, tocmai datorită *realității biologice diferite* care stă la baza fiecăruia dintre cele două tipuri de filiați

În privința stabilirii paternității și în noul Cod civil se face diferența între filiația față de tatăl din căsătorie, care se va stabili și în continuare prin efectul prezumției de paternitate, existând o indivizibilitate, în sensul că, odată dovedită maternitatea, aceasta antrenează și stabilirea paternității și filiația față de tatăl din afara căsătoriei, care se va stabili, ca și în prezent, prin recunoaștere sau prin hotărâre judecătorească⁴², după caz [art. 408 alin. (2) și (3) C.civ.].

Constatăm că dispozițiile art. 408 C.civ. nu au fost armonizate corect cu cele privind reproducerea umană asistată cu terț donator, unde se arată că filiația se stabilește prin consimțământul celor care apelează la această modalitate de reproducere, exprimat în fața unui notar public, în condiții de deplină confidențialitate.

Întrucât, potrivit dispozițiilor art. 441 alin. (3) C.civ., pot deveni părinți

pentru copiii astfel concepuți un bărbat și o femeie (căsătoriți sau nu, întrucât legea nu distinge) sau o femeie singură, apreciem că stabilirea paternității în acest caz nu se înscrie în modalitățile prevăzute de art. 408 al aceleiași act normativ, ci are loc în mod convențional, prin exprimarea consimțământului în acest sens în modalitatea prevăzută de lege.

Dovada filiației

Pentru a produce efecte juridice, filiația trebuie dovedită în condițiile legii. Conform art. 409 alin. (1) C.civ., filiația se dovedește prin actul de naștere întocmit în registrul de stare civilă, precum și cu certificatul de naștere eliberat pe baza acestuia. În cazul copilului din căsătorie, dovada se face prin actul de naștere și prin actul de căsătorie al părinților, trecute în registrele de stare civilă, precum și prin certificatele de stare civilă corespunzătoare [art. 409 alin. (2) C.civ.]. Dovada filiației față de mamă se poate face și prin certificatul constatator al nașterii, care este un act medical ce nu se confundă cu certificatul de naștere.

Certificatul constatator al nașterii face dovada atât a nașterii, cât și a identității copilului⁴³. Potrivit art 99 alin. (2) C.civ. actele de stare civilă, sunt înscrisuri autentice și fac dovada, până la înscrierea în fals, pentru ceea ce reprezintă constatările personale ale ofițerului de stare civilă și până la proba contrară, pentru celelalte mențiuni.

În fața instanței judecătorești, dovada filiației se poate face prin orice alte mijloace de probă, în condițiile legii.

Posesia de stat

Articolul 410 alin. (1) C.civ. definește posesia de stat astfel: „(1) Posesia de stat este starea de fapt care indică legăturile de filiație și rudenie dintre copil și familia din care se pretinde că face parte. Prin urmare, se instituie aici o prezumție legală relativă de filiație.

Posesia de stat constă, în principal, în oricare din următoarele împrejurări:

a) o persoană se comportă față de un copil ca fiind al său, îngrijindu-se de

creșterea și educarea sa, iar copilul se comportă față de această persoană ca fiind părintele său (*tractatus*);

b) copilul este recunoscut de către familie, în societate și, când este cazul, de către autoritățile publice, ca fiind al persoanei despre care se pretinde că este părintele său (*fama*);

c) copilul poartă numele persoanei despre care se pretinde că este părintele său (*nomen*).

Aceste împrejurări pot fi dovedite prin orice mijloc de probă.

Conform art. 410 alin. (2) C.civ. posesia de stat trebuie să fie continuă, pașnică, publică și neechivocă.

Condițiile pe care trebuie să le îndeplinească posesia de stat, pentru a produce efectele juridice prevăzute de lege, sunt:

a) *să fie continuă*, adică să nu înregistreze întreruperi nejustificate; Din acest punct de vedere, anumite dificultăți pot să apară în privința unor eventuale sincope în procesul de creștere și educare a copilului, determinantă fiind atitudinea subiectivă a părintelui.

b) *să fie pașnică*, adică liniștită, lipsită de violență;

c) *să fie publică*, în sensul că nu este exercitată pe ascuns, putând fi cunoscută de cei interesați;

d) *să fie neechivocă*, în sensul de semnificație clară a împrejurării în discuție.

Articolul 411 al noii reglementări cuprinde o serie de dispoziții privind efectele juridice ale posesiei de stat conformă cu actul de naștere.

Potrivit legii, dacă posesia de stat și actul de naștere sunt concordante, adică arată ca mamă a copilului aceeași femeie, atunci, în principiu, filiația față de mamă nu poate fi pusă în discuție, nici de către copil – care ar reclama o altă stare civilă, nici de către o altă persoană – care ar contesta starea civilă respectivă.⁴⁶ Prin urmare, suntem în prezența unei prezumții că starea civilă pusă în evidență de actul de naștere și de posesia de stat corespunde realității.

În mod excepțional, pot să apară situații în care această prezumție nu

corespunde realității, ca de exemplu în cazul substituirii de copii ori dacă a fost înregistrată ca mamă a unui copil o altă femeie decât aceea care l-a născut. În aceste situații, constatate printr-o hotărâre judecătorească, este admisibilă acțiunea în justiție pentru stabilirea adevăratei maternități, care poate fi dovedită cu orice mijloc de probă admis de lege. Prin urmare, alin. (3) al art. 411 C.civ. impune condiția ca substituirea de copil sau înregistrarea ca mamă a unui copil a unei alte femei decât aceea care l-a născut să fie stabilite prin hotărâre judecătorească pentru a se putea pune problema stabilirii adevăratei filiații față de mamă a respectivului copil.

Prin urmare, considerăm că prezumția privind realitatea stării civile evidențiate de actul de naștere concordant cu posesia de stat are *caracter relativ*.

10.2.3. Presumția timpului legal al concepțiunii

Având în vedere că nu se poate determina cu certitudine data concepției unui copil, legea a instituit o prezumție prin care se determină timpul legal al concepțiunii copilului, ce reprezintă o perioadă de timp în care concepția ar fi putut avea loc, perioadă determinată de faptul că, din punct de vedere medical, în afara limitelor ei concepția copilului a cărui paternitate este analizată nu a putut avea loc.

Această prezumție este de natură să faciliteze stabilirea paternității atât pentru copilul din căsătorie, cât și pentru cel din afara căsătoriei.

Conform art. 412 alin. (1) C.civ., intervalul de timp cuprins între a trei sute și a o sută optzeci și două zi dinaintea nașterii copilului este timpul legal al concepțiunii. El se calculează de la zi la zi, ceea ce înseamnă că ziua de plecare a termenului (dies a quo) nu se ia în calcul, dar ziua în care se împlinește termenul (dies ad quem) se socotește. Rezultă, astfel, că timpul legal al concepțiunii este de 121 de zile.

Potrivit art. 412 alin. (2) prin mijloace de probă științifice se poate face dovada concepțiunii copilului într-o anumită perioadă din intervalul de timp prevăzut la alin (1) al art. 412 C.civ. sau chiar în afara acestui interval (prezumție legală mixtă).

Presumția de paternitate

În literatura juridică, prezumția de paternitate a fost definită ca fiind mijlocul

legal de stabilire a filiației față de tată, care indică drept tată al copilului pe soțul mamei din căsătoria în timpul căreia a avut loc faptul concepției sau nașterea.

Noul Cod civil român reglementează prezumția de paternitate ca fiind modalitatea de stabilire a filiației copilului din căsătorie. Potrivit art. 414 alin. (1) C.civ.: „Copilul născut sau conceput în timpul căsătoriei are ca tată pe soțul mamei.” Această dispoziție vizează următoarele ipoteze:

- a) copilul a fost conceput și născut în timpul căsătoriei;
- b) copilul a fost conceput înainte de căsătorie, dar a fost născut în timpul căsătoriei;
- c) copilul a fost conceput în timpul căsătoriei, dar a fost născut după încetarea, desfacerea, constatarea nulității sau anularea căsătoriei.

Evidențiem faptul că textul de lege reprodus mai sus instituie și o ordine de preferință, în sensul întâietății acordate copilului născut în timpul căsătoriei față de copilul conceput în timpul căsătoriei. Aceasta impune și soluțiile în cazul conflictelor de paternitate, în sensul că va fi considerat tată al copilului soțul mamei din căsătoria subsecventă. Această ordine de preferință va folosi și pentru soluționarea conflictelor de paternitate, care se pot întâlni în anumite situații, identificate în doctrină⁴⁷, cum ar fi:

- femeia se recăsătorește și, la mai puțin de 300 de zile de la încetarea, desfacerea, declararea nulității sau anularea primei căsătorii, naște un copil;
- soțul este declarat mort prin hotărâre judecătorească irevocabilă, apoi soția se recăsătorește și, la mai puțin de 300 de zile de la încheierea celei de-a doua căsătorii, naște un copil, iar soțul declarat mort reapare și anulează hotărârea declarativă de moarte;

- soția, încălcând monogamia, se află, în același timp, în două căsătorii și naște un copil.

Prezumția de paternitate se aplică ope legis, fiind irelevante mențiunile greșite din actul de naștere al copilului (care ar putea să arate, de exemplu, că tatăl copilului este necunoscut ori altcineva decât soțul mamei)⁴⁸. Aplicarea acestei prezumții este determinată strict doar de existența căsătoriei mamei în momentul nașterii copilului sau a concepției acestuia.

Conform art. 414 alin (2) C.civ. paternitatea poate fi tăgăduită, dacă este cu neputință ca soțul mamei să fie tatăl copilului. Din punct de vedere al naturii juridice, suntem în prezența unei prezumții mixte (intermediare), care poate fi răsturnată exclusiv pe calea acțiunii în tăgăduirea paternității.

10.2.4. Stabilirea filiației copilului prin recunoaștere

Noțiune

Recunoașterea copilului este actul juridic unilateral prin care o persoană declară sau mărturisește legătura de filiație dintre ea și un copil despre care pretinde că este al său. Ea reprezintă un act de stare civilă, în accepțiunea de *negotium juris*, fiind supusă înregistrării în registrul de stare civilă.⁴⁹

Pe calea recunoașterii, se poate stabili atât filiația față de mamă, cât și filiația față de tată, astfel cum se prevede în art. 415 C.civ., în acest sens noua reglementare nefiind diferită de cea actuală. Deosebirea o constituie doar în faptul că recunoașterea de paternitate este reglementată împreună cu recunoașterea de maternitate.

În mod evident, recunoașterea unui copil de către o persoană nu poate avea loc decât în condițiile în care copilul respectiv nu are filiația stabilită față de respectivul părinte.

Natura juridică

Recunoașterea filiației are o natură juridică mixtă, în sensul că, pe de o parte, este o manifestare de voință făcută cu intenția de a produce efecte juridice – adică

stabilirea legăturii de filiație între copil și părintele său, iar pe de altă parte, este un mijloc de probă. Natura sa juridică imprimă și regimul ce-i este aplicabil, în sensul că trebuie să se conformeze atât regulilor specifice actelor juridice unilaterale, cât și celor privind mărturisirea. Prin derogare de la dreptul comun, recunoașterea filiației este valabilă chiar atunci când este făcută de o persoană lipsită de capacitate de exercițiu sau având capacitate de exercițiu restrânsă, fără a fi necesară reprezentarea legală sau încuviințarea prealabilă a ocrotitorului legal. Singura condiție care se cere, din acest punct de vedere, este existența discernământului la momentul recunoașterii.

Caracterele juridice ale recunoașterii filiației⁵ sunt evidențiate în literatura juridică astfel:

- este un *act personal* al mamei sau al tatălui copilului recunoscut, dreptul de a recunoaște copilul neputând fi transmis moștenitorilor, însă recunoașterea poate fi făcută și prin mandatar, cu procură specială și autentică;
- este *declarativă*, producând efecte retroactiv, de la nașterea copilului, iar în ceea ce privește drepturile acestuia, chiar de la concepție;
- este opozabilă *erga omnes*;
- este un *act juridic unilateral*, constând în manifestarea unilaterală de voință a părintelui, valabilă și eficientă prin ea însăși, producând efecte fără a fi necesară acceptarea de către copil sau de către celălalt părinte;
- este un *act juridic pur și simplu*, nesusceptibil de modalități;
- este *facultativă*, în sensul că voința de a recunoaște copilul trebuie să fie liberă;
- este un *act juridic solemn*, putând fi făcut numai în formele prevăzute de lege;
- este *irevocabilă*, chiar atunci când este făcută prin testament.

Faptul că recunoașterea este irevocabilă nu împiedică însă contestarea de către autor în cazul recunoașterii făcute din eroare, întrucât esența revocării este diferită de cea a contestării.

Capacitatea juridică necesară pentru recunoașterea unui copil nu este cea

cerută, în genere, pentru actele juridice, fiind suficientă existența discernământului. Astfel, potrivit dispozițiilor art. 417 C.civ., minorul necăsătorit poate să recunoască singur un copil, dacă are discernământ la momentul recunoașterii. De asemenea, și persoana pusă sub interdicție judecătorească, într-un moment de luciditate, poate recunoaște valabil un copil.

Cazurile de recunoaștere

Noul Cod civil stabilește în art. 415 alin. (1) și (2) cazurile în care este posibilă recunoașterea copilului, și anume:

- în cazul maternității: a) nașterea nu a fost înregistrată în registrul de stare civilă; b) copilul a fost trecut în registrul de stare civilă ca născut din părinți necunoscuți;

- în cazul paternității: copilul a fost conceput și născut în afara căsătoriei.

Legea nu face nicio distincție în privința motivelor pentru care nașterea nu a fost înregistrată în registrul de stare civilă, astfel încât considerăm că trebuie avute în vedere orice situații circumscrise acestui caz (cum ar fi: inexistența registrului; omisiunea înregistrării din vina ofițerului de stare civilă; pierderea sau distrugerea registrului etc.).

Pentru copilul din afara căsătoriei, stabilirea filiației se poate face prin recunoaștere atât față de mamă cât și față de tată, în condițiile legii.

Noul Cod civil stabilește sfera copiilor care pot beneficia de stabilirea paternității prin recunoaștere la cei concepuți și născuți în afara căsătoriei.

Poate fi recunoscut atât copilul minor, cât și cel major, legea stabilind expres în art. 413 C.civ. că dispozițiile capitolului II (*filiația*) referitoare la copil sunt aplicabile și persoanei majore a cărei filiație este cercetată.

Formele recunoașterii

Datorită efectelor juridice pe care le produce, recunoașterea copilului este un act juridic de o importanță deosebită, fapt pentru care legea i-a atribuit un *caracter solemn*, în sensul că trebuie să îmbrace una dintre formele prevăzute

limitativ de lege, și anume: a) declarație la serviciul de stare civilă; b) înscris autentic; c) testament. Indiferent de forma în care este realizată, recunoașterea este *irevocabilă*. Chiar dacă testamentul prin care a fost făcută este revocat, recunoașterea de maternitate sau de paternitate pe care o cuprinde rămâne valabilă și va produce efecte juridice.

Recunoașterea este un act personal, ceea ce nu exclude totuși posibilitatea de a fi făcută, în numele mamei sau, după caz, al tatălui, de către un mandatar cu procură specială și autentică.

Recunoașterea prin înscris autentic se poate face în fața unui notar public. Practica judiciară a decis că recunoașterea paternității prin înscris autentic se poate face și în fața instanțelor judecătorești în cursul unui proces, printr-o declarație sau un răspuns neechivoc al tatălui, din care să reiasă în mod cert identificarea și recunoașterea copilului.

Recunoașterea se înscrie prin mențiune pe marginea actului de naștere al copilului, iar dacă înregistrarea nașterii nu a avut loc, pe baza recunoașterii se întocmește actul de naștere, pe marginea căruia se menționează recunoașterea.

Declarația de recunoaștere se poate face la orice serviciu de stare civilă, însă mențiunea pe marginea actului de naștere o face serviciul de stare civilă care a emis acel act.

Potrivit dispozițiilor art. 416 alin. (2) C.civ., autoritatea care a întocmit înscrisul autentic prin care o persoană recunoaște un copil are obligația de a transmite din oficiu o copie a acestui act serviciului de stare civilă competent, pentru a face mențiunea corespunzătoare în registrul de stare civilă.

10.2.5. Acțiuni în justiție privind filiația

Atât în cazul filiației față de mamă, cât și în cazul filiației față de tată, legea prevede posibilitatea intentării unor acțiuni în justiție.

a. Acțiunea în contestarea filiației stabilită prin actul de naștere (art. 421 C.civ.)

În această situație, reglementată în art. 421 C.civ., suntem în prezența unei *acțiuni în contestație de stat*, care urmărește înlăturarea unei filiații, pretins nereală și înlocuirea ei cu o alta, pretins reală.

Acțiunea în contestația filiației poate fi exercitată în cazul în care filiația este stabilită prin actul de naștere, care nu este conform cu posesia de stat.

Această acțiune poate fi introdusă de *orice persoană interesată* și este *imprescriptibilă*. Calitatea de pârât o va avea părintele a cărui filiație se contestă.

Dovada filiației pretins reale se face prin certificatul medical constatator al nașterii, prin expertiza medico-legală de stabilire a filiației sau, în lipsa certificatului ori în cazul imposibilității efectuării expertizei, în principiu prin orice mijloc de probă, inclusiv prin posesia de stat. Singurele restricții sunt prevăzute în privința probei testimoniale, aceasta fiind admisibilă doar în următoarele cazuri:

- a) a avut loc o substituie de copil;
- b) a fost înregistrată ca mamă a copilului o altă femeie decât cea care l-a născut;
- c) există înscrisuri care fac demnă de crezare acțiunea formulată.

b. Acțiunea în contestarea recunoașterii copilului (art. 420 C.civ.)

Recunoașterea filiației, dacă nu corespunde adevărului, poate fi contestată de orice persoană interesată, inclusiv de către copilul recunoscut, pe calea unei acțiuni în justiție.

Acțiunea în contestarea recunoașterii poate fi intentată și de autorul recunoașterii, chiar dacă la data recunoașterii nu a fost în eroare, întrucât datele de stare civilă ale persoanei trebuie să corespundă adevărului, statutul persoanei interesând atât situația ei, cât și societatea însăși. Faptul că autorul

recunoașterii este îndreptățit să își conteste propria mărturisire, nu contrazice caracterul irevocabil al acesteia, întrucât nu este vorba de o revocare unilaterală a recunoașterii, ci despre o negare a conformității cu realitatea a faptului recunoscut, care este supusă controlului instanței judecătorești, astfel cum s-a decis și în practica judiciară. Această acțiune este *imprescriptibilă*, iar sub aspect probator se pot folosi orice mijloace de dovadă admise de lege.

Ca regulă, sarcina probei revine reclamantului (*onus probandi incumbit actori*). Pe cale de excepție, art. 420 alin. (2) C.civ. stabilește următoarele: „Dacă recunoașterea este contestată de celălalt părinte, de copilul recunoscut sau de descendenții acestuia, dovada filiației este în sarcina autorului recunoașterii sau a moștenitorilor săi.”

c. Acțiunea în stabilirea filiației față de mamă (art. 422-423 C.civ)

Stabilirea maternității pe cale judiciară este o *acțiune în reclamație de stare civilă*, care are ca obiect determinarea legăturii de filiație dintre copil și mama sa.

Această acțiune se poate introduce în următoarele situații:

- a) când, din orice motiv, dovada filiației față de mamă nu se poate face prin certificatul constatator al nașterii;
- b) când se contestă realitatea celor cuprinse în certificatul constatator al nașterii.

În legătură cu prima situație, sub imperiul reglementării vechi, în literatura de specialitate s-a subliniat că admisibilitatea acțiunii este condiționată de imposibilitatea absolută de stabilire a maternității, iar nu și atunci când există o piedică temporară, cum ar fi, spre pildă, ipoteza reconstituirii sau cea a întocmirii ulterioare a actului de stare civilă. Tot astfel, acțiunea este inadmisibilă dacă se

poate face tardiv declarația de naștere.

Referitor la cel de-al doilea caz, nu este suficient să se conteste realitatea celor cuprinse în certificatul constatator al nașterii, ci trebuie să existe posibilitatea legală pentru această contestare, ca de exemplu în situația în care nu există concordanță între actul de naștere și posesia de stat.

În cadrul aceleași acțiuni se poate contesta realitatea celor cuprinse în certificatul de naștere și se poate reclama o altă stare civilă, nefiind necesare două acțiuni separate.

Acțiunea în stabilirea maternității are un *caracter personal*, titular al acțiunii fiind copilul. Dacă acesta este lipsit de capacitate de exercițiu, acțiunea se pornește, în numele său, de către reprezentantul legal.

În cazul în care copilul a decedat după introducerea după introducerea acțiunii, moștenitorii săi o pot exercita, în condițiile legii. Mai mult moștenitorii copilului pot chiar să pornească această acțiune (dacă ea nu a fost introdusă de copil).

Procurorul poate porni sau continua această acțiune ori de câte ori este necesar pentru apărarea drepturilor și intereselor legitime ale minorilor, ale persoanelor puse sub interdicție și ale dispăruților.

Calitatea procesuală pasivă o are pretinsa mamă, iar după moartea acesteia, moștenitorii preinsei mame.

Dreptul la acțiune este *imprescriptibil*. Dacă dreptul la acțiune nu a fost exercitat de către copil, după decesul său moștenitorii au la dispoziție un an (calculat de la data decesului) pentru introducerea acțiunii.

În cadrul acestei acțiuni trebuie să se dovedească atât nașterea de către femeia împotriva căreia se exercită acțiunea, cât și identitatea copilului născut cu cel care este titular al acțiunii.

Sub aspect probator, se poate utiliza orice mijloc de dovadă admis de lege.

Să ne reamintim

Cadrul legal general privind stabilirea filiației este cuprins în art. 408 C.civ. Astfel, în primul alineat al acestui articol este prevăzut că *filiația față de mamă* rezultă din faptul nașterii copilului, aspect valabil atât în situația filiației legitime, cât și a filiației din afara căsătoriei. Aceasta înseamnă că stabilirea *maternității* presupune dovedirea următoarelor elemente: a) faptul nașterii copilului; b) identitatea copilului născut cu cel despre a cărui filiație este vorba; c) dovada căsătoriei (în cazul filiației legitime) .

Cazurile de recunoaștere

Noul Cod civil stabilește în art. 415 alin. (1) și (2) cazurile în care este posibilă recunoașterea copilului, și anume:

- în cazul maternității: a) nașterea nu a fost înregistrată în registrul de stare civilă; b) copilul a fost trecut în registrul de stare civilă ca născut din părinți necunoscuți;
- în cazul paternității: copilul a fost conceput și născut în afara căsătoriei.

10.3. Rezumat

Filiația reprezintă legătura juridică existentă între o persoană și ascendenții săi ca urmare a descendenței biologice, iar în sens restrâns, raportul de descendență dintre un copil și fiecare dintre părinții săi.

Filiația constituie, de regulă, o relație biologică rezultată din faptul concepției (zămislirii), precum și din cel al nașterii.

Procedura de stabilire a filiației este parțial diferită, în funcție de subiectul avut în vedere: mama sau tatăl copilului.

Filiația față de mamă se numește *maternitate*, iar *filiația față de tată* se numește *paternitate*. Astfel reglementarea modului de stabilire a celor două tipuri de filiație este *esențial diferită*, tocmai datorită *realității biologice diferite* care stă la baza fiecăruia dintre cele două tipuri de filiație.

10.4. Test de autoevaluare a cunoștințelor

1. Formele recunoașterii copilului sunt:

- a. înscrisul sub semnătură privată;
- b. testamentul;
- c. recunoașterea tacită.

2. Recunoașterea copilului este:

- a. obligatorie;
- b. act de stare civilă, fiind supus înregistrării în registrul de stare civilă;
- c. actul juridic unilateral prin care o persoană declară sau mărturisește; legătura de filiație dintre ea și un copil despre care pretinde că este al său.

3. Pentru a produce efecte juridice, posesia de stat trebuie să îndeplinească următoarele condiții:

- a. să fie continuă, pașnică, publică și neechivocă;
- b. să fie echivocă, publică și continuă;
- c. să fie pașnică, ascunsă și continuă.

10.5. Bibliografie recomandată

1. Aurelian Gherghe, *Noul Cod Civil. Comentarii* (în colaborare) Academia Română, Institutul de Cercetări Juridice Acad. Andrei Rădulescu, Departamentul de Drept Privat Traian Ionașcu, Ed. Universul Juridic, București, 2010;
2. Aurelian Gherghe, *Noul Cod Civil. Studii și comentarii, Cartea I și Cartea II* (în colaborare) Academia Română, Institutul de Cercetări Juridice Acad. Andrei Rădulescu, Departamentul de Drept Privat Traian Ionașcu, Ed. Universul Juridic, București, 2012;
3. Avram Marieta, *Drept Civil.Familia.*, Editia 3, Editura Hamangiu, București, 2022;
4. Aurelian Gherghe, „Drept civil. Familia”, Curs universitar, Editura „Contrast”, București, 2019;
5. Florian Emese, „Dreptul familiei”, Ediția 8, Editura CH Beck, București, 2022

10.6. Teme de control

Realizați un referat de maximum 5 pagini în care să tratați *rudenia de sânge* (firească)

Unitatea de învățare 11.

Filiația față de tată

11.1. Introducere

În cuprinsul acestei unități de învățare sunt prezentate cunoștințele referitoare la *filiația față de tată*, precum și conceptele, principiile și fundamentele *paternității din căsătorie și din afara căsătoriei*.

Durata medie de parcurgere a acestui capitol este de aproximativ 2 ore.

11.2. Conținut

11.2.1. *Considerații introductive privind paternitatea*

Procedura de stabilire a filiației este parțial diferită, în funcție de subiectul avut în vedere: *mama* sau *tatăl* copilului. Filiația față de mamă se numește *maternitate*, iar filiația față de tată se numește *paternitate*. Astfel reglementarea modului de stabilire a celor două tipuri de filiație este *esențial diferită*, tocmai datorită *realității biologice diferite* care stă la baza fiecăruia dintre cele două tipuri de filiație.

Cadrul legal general privind *stabilirea filiației* este cuprins în art. 408 C.civ.

În privința *stabilirii paternității* și în noul Cod civil se face diferența între filiația față de tatăl din căsătorie, care se va stabili și în continuare prin efectul prezumției de paternitate, existând o indivizibilitate, în sensul că, odată dovedită maternitatea, aceasta antrenează și stabilirea paternității și filiația față de tatăl din afara căsătoriei, care se va stabili, ca și în prezent, prin recunoaștere sau prin hotărâre judecătorească, după caz [art. 408 alin. (2) și (3) C.civ.].

11.2.2. *Dovada filiației*

Pentru a produce efecte juridice, filiația trebuie dovedită în condițiile legii. Conform art. 409 alin. (1) C.civ., filiația se dovedește prin actul de naștere întocmit în registrul de stare civilă, precum și cu certificatul de naștere eliberat pe baza acestuia. În cazul copilului din căsătorie, dovada se face prin actul de naștere

și prin actul de căsătorie al părinților, trecute în registrele de stare civilă, precum și prin certificatele de stare civilă corespunzătoare [art. 409 alin. (2) C.civ.]. Dovada filiației față de mamă se poate face și prin certificatul constatator al nașterii, care este un act medical ce nu se confundă cu certificatul de naștere.

Certificatul constatator al nașterii face dovada atât a nașterii, cât și a identității copilului. Potrivit art 99 alin. (2) C.civ. actele de stare civilă, sunt înscrisuri autentice și fac dovada, până la înscrierea în fals, pentru ceea ce reprezintă constatările personale ale ofițerului de stare civilă și până la proba contrară, pentru celelalte mențiuni. În fața instanței judecătorești, dovada filiației se poate face prin orice alte mijloace de probă, în condițiile legii.

11.2.3. **Prezumția timpului legal al concepțiunii**

Având în vedere că nu se poate determina cu certitudine data concepției unui copil, legea a instituit o prezumție prin care se determină timpul legal al concepțiunii copilului, ce reprezintă o perioadă de timp în care concepția ar fi putut avea loc, perioadă determinată de faptul că, din punct de vedere medical, în afara limitelor ei concepția copilului a cărui paternitate este analizată nu a putut avea loc.

Această prezumție este de natură să faciliteze stabilirea paternității atât pentru copilul din căsătorie, cât și pentru cel din afara căsătoriei.

Conform art. 412 alin. (1) C.civ., intervalul de timp cuprins între a trei sute și a o sută optzeci de zile dinaintea nașterii copilului este timpul legal al concepțiunii. El se calculează de la zi la zi, ceea ce înseamnă că ziua de plecare a termenului (*dies a quo*) nu se ia în calcul, dar ziua în care se împlinește termenul (*dies ad quem*) se socotește. Rezultă, astfel, că *timpul legal al concepțiunii* este de 121 de zile. Potrivit art. 412 alin. (2) prin mijloace de probă științifice se poate face dovada concepțiunii copilului într-o anumită perioadă din intervalul de timp prevăzut la alin (1) al art. 412 C.civ. sau chiar în afara acestui interval (*prezumție legală mixtă*).

11.2.4. **Prezumția de paternitate**

În literatura juridică, prezumția de paternitate a fost definită ca fiind mijlocul legal de stabilire a filiației față de tată, care indică drept tată al copilului pe soțul mamei din căsătoria în timpul căreia a avut loc faptul concepției sau nașterea.

Noul Cod civil român reglementează prezumția de paternitate ca fiind modalitatea de stabilire a filiației copilului din căsătorie.

Potrivit art. 414 alin. (1) C.civ.: „*Copilul născut sau conceput în timpul căsătoriei are ca tată pe soțul mamei.* ” Această dispoziție vizează următoarele ipoteze:

- a) copilul a fost conceput și născut în timpul căsătoriei;

b) copilul a fost conceput înainte de căsătorie, dar a fost născut în timpul căsătoriei;

c) copilul a fost conceput în timpul căsătoriei, dar a fost născut după încetarea, desfacerea, constatarea nulității sau anularea căsătoriei.

Evidențiem faptul că textul de lege reprodus mai sus instituie și o *ordine de preferință*, în sensul întâietății acordate copilului născut în timpul căsătoriei față de copilul conceput în timpul căsătoriei. Aceasta impune și soluțiile în cazul conflictelor de paternitate, în sensul că va fi considerat tată al copilului soțul mamei din căsătoria subsecventă. Această *ordine de preferință* va folosi și pentru soluționarea conflictelor de paternitate, care se pot întâlni în anumite situații, identificate în doctrină, cum ar fi:

- femeia se recăsătorește și, la mai puțin de 300 de zile de la încetarea, desfacerea, declararea nulității sau anularea primei căsătorii, naște un copil;
- soțul este declarat mort prin hotărâre judecătorească irevocabilă, apoi soția se recăsătorește și, la mai puțin de 300 de zile de la încheierea celei de-a doua căsătorii, naște un copil, iar soțul declarat mort re apare și anulează hotărârea declarativă de moarte;
- soția, încălcând monogamia, se află, în același timp, în două căsătorii și naște un copil.

Prezumția de paternitate se aplică *ope legis*, fiind irelevante mențiunile greșite din actul de naștere al copilului (care ar putea să arate, de exemplu, că tatăl copilului este necunoscut ori altcineva decât soțul mamei). Aplicarea acestei prezumții este determinată strict doar de existența căsătoriei mamei în momentul nașterii copilului sau a concepției acestuia. Conform art. 414 alin (2) C.civ. paternitatea poate fi tăgăduită, dacă este cu neputință ca soțul mamei să fie tatăl copilului. Din punct de vedere al naturii juridice, suntem în prezența unei *prezumții mixte (intermediare)*, care poate fi răsturnată exclusiv pe calea *acțiunii în tăgăduirea paternității*.

11.2.5. ***Acțiuni în justiție privind filiației față de tată***

A. Acțiunea în stabilirea paternității din afara căsătoriei (art. 424-428 C.civ.)

Stabilirea paternității din afara căsătoriei pe cale judiciară este o *acțiune în reclamație de stare civilă*, ce are ca obiect stabilirea legăturii de filiație dintre copilul din afara căsătoriei și tatăl său, atunci când acesta din urmă nu-l recunoaște pe copil.

Noul Cod civil aduce importante clarificări cu privire la exercitarea acțiunii în stabilirea paternității. Noul Cod civil stabilește că acțiunea aparține copilului și se pornește în numele lui de către mamă. Suntem de părere că, întrucât dreptul la acțiune nu se prescrie în timpul vieții copilului, prevederea din alin. (1) al art. 425 C.civ., potrivit căreia acțiunea se pornește de către mamă în numele

copilului, chiar dacă este minoră, sau de către reprezentantul legal al copilului, este aplicabilă doar până când copilul împlinește vârsta de 14 ani, când acesta, având capacitate restrânsă de exercițiu, va putea porni singur această acțiune, care are caracter personal, mama sau reprezentantul legal asistându-l doar în justiție, până la majorat.

Dreptul la acțiunea în stabilirea paternității din afara căsătoriei nu se prescrie în timpul vieții copilului. Doar în cazul în care copilul a decedat mai înainte de introducerea acțiunii, moștenitorii acestuia pot introduce acțiunea în termen de un an de la data decesului.

Apreciem că și procurorul poate introduce acțiunea, în condițiile art. 92 alin (1) al C.proc.civ., atâta vreme cât copilul este minor.

Calitate procesuală pasivă are pretinsul tată, iar după deces moștenitorii săi, chiar dacă au renunțat la succesiune, întrucât acțiunea are un caracter personal.

În caz de *plurium concubentium* este posibilă chemarea în judecată a tuturor bărbaților cu care a întreținut relații intime mama copilului, în perioada concepției.

Pentru stabilirea paternității copilului din afara căsătoriei trebuie să se dovedească următoarele elemente: 1) nașterea copilului; 2) legăturile intime dintre pretinsul tată și mama copilului în perioada timpului legal al concepțiunii; 3) faptul că din aceste relații a rezultat copilul.

Aceste elemente pot fi dovedite cu orice mijloc de probă admis de lege, inclusiv prin audierea rudelor și afinilor părților, de orice grad, cu excepția descendenților.

Dacă pârâtul chemat la interogatoriu mărturisește că este copilul său, suntem în prezența unei recunoașteri voluntare de paternitate făcută în formă autentică.

O noutate absolută pe care noul Cod civil o aduce în reglementarea acțiunii în stabilirea paternității o constituie instituirea unei *prezumții relative de paternitate* în ipoteza în care se dovedește că pretinsul tată a conviețuit cu mama copilului în perioada timpului legal al concepțiunii, reglementată în art. 426 C.civ.

Practic se răstoarnă sarcina probei, în sensul că, în situația în care se probează o astfel de conviețuire, nu mai este necesară dovedirea legăturii de filiație a copilului față de pretinsul tată, ci dimpotrivă, acesta din urmă este chemat să dovedească – pentru a înlătura această prezumție – că este exclus ca el să-l fi conceput pe copil.

Conviețuirea mamei cu pretinsul tată presupune traiul în comun, în aceeași locuință, sau existența unor legături statornice, cu caracter de continuitate.

De menționat că doar conviețuirea conduce spre această prezumție, nu și alte împrejurări, cum ar fi, de exemplu, prestarea întreținerii către copil.

Probatoriul va cuprinde, în astfel de cazuri, două etape:

D. dovedirea conviețuirii mamei cu pretinsul tată în perioada timpului legal al concepțiunii, în care sarcina probei revine reclamantului, și

E. dovedirea faptului că este exclus ca pretinsul tată să îl fi conceput pe copil, în

această ipoteză sarcina probei revenind pârâtului.

Prezumția filiației față de pretinsul tată din afara căsătoriei, reglementată în art. 426 C.civ. nu se confundă cu prezumția de paternitate aplicabilă soțului mamei pentru stabilirea filiației copilului din căsătorie. Deosebirile între aceste două prezumții sunt esențiale. Astfel, în timp ce prin aplicarea prezumției de paternitate se stabilește, *ope legis*, filiația copilului din căsătorie față de soțul sau fostul soț al mamei, prezumția filiației față de pretinsul tată, instituită în cadrul acțiunii în stabilirea paternității din afara căsătoriei, ca efect al dovedirii conviețuirii mamei cu pretinsul tată în perioada timpului legal al concepțiunii, are drept scop doar facilitarea probațiunii în acest context judiciar. Prin reglementarea acestei prezumții legiuitorul dovedește încă o dată grija pentru protejarea interesului superior al copilului, care se concretizează și în respectarea dreptului său de a-și cunoaște părinții și de a fi crescut de aceștia.

Odată cu admiterea acțiunii în stabilirea paternității, în baza prevederilor art. 438 C.civ., instanța va avea obligația de a se pronunța cu privire la stabilirea numelui copilului, exercitarea autorității părintești și obligația părinților de a-l întreține pe copil.

Tot ca o inovație, noul Cod civil instituie, în art. 428, și o reglementare specială cu privire la despăgubirile pe care mama copilului le poate cere de la pretinsul tată în legătură cu cheltuielile făcute în timpul sarcinii, nașterii și lehziei. Astfel, ea poate solicita și obține de la pretinsul tată:

- a) jumătate din cheltuielile nașterii și ale lehziei;
- b) jumătate din cheltuielile făcute cu întreținerea ei în timpul sarcinii și în perioada de lehzie.

Această *acțiune în despăgubiri* se poate introduce în termen de 3 ani de la nașterea copilului. Dreptul de a o iniția este condiționat de formularea acțiunii pentru stabilirea paternității, chiar dacă această din urmă acțiune nu a fost încă soluționată.

Considerăm că mama ar putea, în termenul de trei ani de la nașterea copilului, să introducă mai întâi acțiunea în stabilirea paternității, urmată de o altă acțiune prin care solicită despăgubirile mai sus menționate sau să introducă o singură acțiune, prin care să solicite instanței atât stabilirea paternității cât și despăgubirile cuvenite.

În cazul în care se va respinge definitiv acțiunea pentru stabilirea paternității și între timp despăgubirile au fost acordate, apreciem că nu mai există vreo justificare pentru păstrarea acestora, pârâtul având posibilitatea de a se regresa împotriva mamei copilului pe temeiul îmbogățirii fără justă cauză.

Despăgubirile se pot solicita însă chiar în cazurile în care copilul s-a născut mort ori a murit înainte de pronunțarea hotărârii privind stabilirea paternității. În astfel de situații tatăl din afara căsătoriei nu a avut posibilitatea de a-și recunoaște copilul, întrucât recunoașterea exprimată ulterior decesului este lovită de nulitate absolută, potrivit art. 418 lit. b) C.civ., valabilitatea recunoașterii *post*

mortem fiind condiționată de existența descendenților firești, imposibilă în cazul unui copil nou născut.

A. Acțiunea în tăgada paternității (art. 429-433 C.civ.)

Prin *acțiunea în tăgada paternității* se urmărește înlăturarea filiației stabilită prin aplicarea prezumției de paternitate.

Potrivit art. 414 alin. (2) C.civ.: „Paternitatea poate fi tăgăduită, dacă este cu neputință ca soțul mamei să fie tatăl copilului.” Cazurile concrete care se circumscriu acestei reguli generale pot fi diverse, ca de exemplu: a) imposibilitatea fizică de a procrea; b) imposibilitatea materială de coabitare; c) imposibilitatea morală de coabitare etc.

Noul Cod civil extinde sfera persoanelor care pot formula acțiunea, dând această posibilitate, pe lângă soțul sau fostul soț al mamei, copilului și mamei, chiar și pretinsului tată biologic, precum și moștenitorilor acestora.

În raport de titularul acțiunii, deosebim următoarele ipoteze:

a) *atunci când acțiunea este intentată de soțul mamei, calitatea de pârât o are copilul*; Dacă acesta este minor, până la vârsta de 14 ani va fi reprezentat de către mamă sau, după caz, de către tutore; după împlinirea acestei vârste va sta singur în justiție, asistat de mamă sau de tutore.

În cazul în care copilul este decedat, soțul mamei introduce acțiunea împotriva mamei copilului și, dacă este cazul, a altor moștenitori ai copilului.

Soțul mamei poate introduce această acțiune în termen de 3 ani, care se socotește fie de la data când a cunoscut că este prezumat tată al copilului, fie de la o dată ulterioară, când a aflat că prezumția de paternitate nu corespunde realității. Dacă soțul a murit înainte de expirarea acestui termen și nu a introdus acțiunea, moștenitorii săi au la dispoziție un an de la data decesului pentru a porni acțiunea.

Pentru soțul pus sub interdicție, acțiunea poate fi pornită de tutore, sau, în lipsa acestuia, de un curator numit de instanța de judecată. Termenul de introducere a acțiunii în tăgada paternității nu curge împotriva soțului pus sub interdicție, acesta având la dispoziție un termen de 3 ani de la ridicarea interdicției pentru a promova acțiunea, dacă aceasta nu a fost pornită de tutore sau curator.

b) *atunci când acțiunea este intentată de mamă, calitatea de pârât o are soțul mamei, iar dacă acesta este decedat, moștenitorii lui*;

Mama are la dispoziție 3 ani pentru a porni acțiunea, care se socotesc de la data nașterii copilului.

Dacă mama este pusă sub interdicție, acțiunea poate fi pornită de tutore, iar în lipsă, de un curator numit de instanța judecătorească.

La fel ca și în cazul soțului, termenul nu curge împotriva mamei aflată sub interdicție, ea având la dispoziție un termen de 3 ani de la data ridicării interdicției pentru a promova acțiunea, dacă aceasta nu a fost pornită de tutore sau curator. De asemenea, dacă mama a murit înainte de împlinirea termenului

de 3 ani, fără a porni acțiunea, aceasta poate fi introdusă de moștenitorii săi, în termen de un an, calculat de la data decesului.

c) atunci când acțiunea este introdusă de pretinsul tată biologic, calitate procesuală pasivă au soțul mamei și copilul, iar dacă aceștia sunt decedați, acțiunea se introduce împotriva moștenitorilor lor;

Spre deosebire de ceilalți doi titulari menționați mai sus, dreptul la acțiune nu se prescrie în timpul vieții pretinsului tată biologic, acesta având o poziție privilegiată din acest punct de vedere. În situația în care acesta a decedat fără să introducă acțiunea, moștenitorii săi au la dispoziție un termen de un an de la data decesului pentru a formula această acțiune.

Dacă pretinsul tată biologic este pus sub interdicție, acțiunea poate fi pornită de tutore, sau în lipsă, de un curator numit de instanța de judecată.

Legiuitorul impune condiția ca pretinsul tată biologic să dovedească paternitatea sa față de copil pentru a putea obține admiterea acțiunii în tăgada paternității. În caz contrar, chiar dacă negarea paternității de care copilul beneficiază în virtutea faptului că este din căsătorie, acțiunea inițiată de pretinsul tată va fi respinsă.

d) atunci când acțiunea este introdusă de către copil, va fi chemat în judecată soțul mamei, iar dacă acesta a decedat, acțiunea se pornește împotriva moștenitorilor lui;

Conform art. 433 alin. (1) C.civ.: „Acțiunea în tăgada paternității se pornește de copil, în timpul minorității sale, prin reprezentantul său legal.” Totuși, copilul minor care a dobândit capacitate deplină de exercițiu va introduce singur acțiunea. Tot astfel, când copilul a împlinit 14 ani poate promova singur acțiunea, fără a avea nevoie de vreo încuviințare prealabilă, întrucât este vorba de un drept personal nepatrimonial, el fiind asistat în proces de reprezentantul legal.

Dreptul la acțiune nu se prescrie în timpul vieții copilului, la fel ca și în cazul pretinsului tată biologic.

În ipoteza în care copilul a decedat înainte de a introduce acțiunea, moștenitorii săi au la dispoziție un an, calculat de la data decesului, pentru a introduce o astfel de acțiune.

Indiferent de cine introduce acțiunea, obiectul cauzei rămâne înlăturarea paternității copilului din căsătorie, stabilită prin aplicarea prezumției de paternitate, probatoriul administrat trebuind să dovedească faptul că este imposibil ca soțul sau fostul soț al mamei să fie tatăl respectivului copil. Sunt admise orice mijloace de probă, dar probele științifice dețin rolul principal prin exactitatea rezultatelor pe care le pot furniza. În ipoteza în care *acțiunea în tăgăduirea paternității* este admisă, instanța va constata că soțul sau fostul soț al mamei, în favoarea căruia s-a aplicat prezumția de paternitate, nu este tatăl copilului și va dispune radierea numelui său din actul de naștere al acestuia.

B. Acțiunea în contestarea filiației față de tatăl din căsătorie (art. 434 C.civ.)

Acțiunea în contestarea paternității din căsătorie urmărește înlăturarea aplicării greșite sau frauduloase a prezumției de paternitate.

Într-o atare situație, copilul a fost înregistrat greșit ca fiind din căsătorie și având ca tată pe soțul mamei deși:

- a) copilul a fost născut anterior căsătoriei părinților;
- b) copilul a fost născut după 300 de zile de la încetarea sau, după caz, desfacerea, constatarea nulității sau anularea căsătoriei;
- c) părinții copilului nu au fost niciodată căsătoriți.

Aplicarea greșită a prezumției de paternitate copilului înregistrat în actele de stare civilă ca fiind născut din căsătorie, cu toate că el a fost născut în una dintre împrejurările prezentate mai sus poate forma obiectul unei *acțiuni în contestarea filiației față de tatăl din căsătorie*.

Deosebirea față de acțiunea în tăgada paternității constă, prin urmare, în faptul că, în timp ce în cadrul acțiunii în tăgada paternității prezumția de paternitate a fost în mod corect aplicată, dar se solicită constatarea faptului că soțul sau fostul soț al mamei nu poate fi tatăl copilului, în cadrul acțiunii în contestarea filiației din căsătorie se solicită instanței să constate că această prezumție a fost greșit aplicată.

Potrivit art. 434 C.civ., acțiunea în contestarea filiației față de tatăl din căsătorie cunoaște o reglementare specifică acțiunilor privind starea civilă a persoanei. Astfel, calitatea procesuală activă aparține *oricărei persoane interesate*, iar dreptul la acțiune este *imprescriptibil extinctiv*.

Probatoriul va tinde, așadar, să dovedească greșita aplicare a prezumției de paternitate, iar nu filiația copilului față de tată. Prin admiterea unei astfel de acțiuni, prezumția de paternitate *greșit* sau *fraudulos aplicată* este înlăturată și copilul dobândește, retroactiv, situația de copil din afara căsătoriei, care va avea implicații cu privire la nume, ocrotirea părintească, domiciliu, obligația de întreținere etc.

Să ne reamintim

În privința *stabilirii paternității* și în noul Cod civil se face diferența între *filiația față de tatăl din căsătorie*, care se va stabili și în continuare prin efectul prezumției de paternitate, existând o indivizibilitate, în sensul că, odată dovedită maternitatea, aceasta antrenează și *stabilirea paternității și filiația față de tatăl din afara căsătoriei*, care se va stabili, ca și în prezent, prin recunoaștere sau prin hotărâre judecătorească, după caz

11.3. Rezumat

Filiația constituie, de regulă, o relație biologică rezultată din faptul concepției (zămislirii), precum și din cel al nașterii. În anumite cazuri (ca, de exemplu, reproducerea umană asistată medical cu terț donator, aplicarea nejustificată a prezumției de paternitate, recunoașterea eronată de maternitate ori de paternitate etc.) filiația nu se întemeiază pe o legătură biologică, ci pe o acceptare a legăturii de rudenie similară filiației naturale, realizată în condițiile legii, legătură care dă naștere, în principiu, acelorași efecte ca și aceasta. În doctrina actuală, filiația cunoaște mai multe clasificări, după diverse criterii. Astfel, în raport de părintele față de care se stabilește, filiația se împarte în: *filiație față de mamă* (maternitate) și *filiație față de tată* (paternitate).

- Conform art. 412 alin. (1) C.civ., intervalul de timp cuprins între a trei sute și a o sută optzeci de zile dinaintea nașterii copilului este timpul legal al concepțiunii. El se calculează de la zi la zi, ceea ce înseamnă că ziua de plecare a termenului (*dies a quo*) nu se ia în calcul, dar ziua în care se împlinește termenul (*dies ad quem*) se socotește.

Noul Cod civil român reglementează *prezumția de paternitate* ca fiind modalitatea de stabilire a filiației copilului din căsătorie.

Potrivit art. 414 alin. (1) C.civ.: „*Copilul născut sau conceput în timpul căsătoriei are ca tată pe soțul mamei.*” Această dispoziție vizează următoarele ipoteze:

- a) copilul a fost conceput și născut în timpul căsătoriei;
- b) copilul a fost conceput înainte de căsătorie, dar a fost născut în timpul căsătoriei;
- c) copilul a fost conceput în timpul căsătoriei, dar a fost născut după încetarea, desfacerea, constatarea nulității sau anularea căsătoriei.

Conform art. 414 alin (2) C.civ. paternitatea *poate fi tăgăduită*, dacă este cu neputință ca soțul mamei să fie tatăl copilului.

11.4. Test de autoevaluare a cunoștințelor

1. Filiația față de tatăl din căsătorie se stabilește:

- a. prin efectul prezumției de paternitate;
- b. prin hotărâre judecătorească;
- c. prin recunoaștere.

2. Acțiunea în tăgada paternității :

- a. nu poate fi pornită de tatăl biologic;
- b. poate fi continuată de moștenitorii copilului ;
- c. nu poate fi pornită de soțul mamei.

3. Acțiunea în stabilirea paternității din afara căsătoriei:

- a. nu poate fi continuată de moștenitorii copilului;
- b. aparține copilului și se pornește în numele lui de către mamă;
- c. poate fi pornită de mamă în termen de 3 ani de la data nașterii copilului.

11.5. Bibliografie recomandată

1. Aurelian Gherghe, *Noul Cod Civil. Comentarii* (în colaborare) Academia Română, Institutul de Cercetări Juridice Acad. Andrei Rădulescu, Departamentul de Drept Privat Traian Ionașcu, Ed. Universul Juridic, București, 2010;

2. Aurelian Gherghe, *Noul Cod Civil. Studii și comentarii, Cartea I și Cartea II* (în colaborare) Academia Română, Institutul de Cercetări Juridice Acad. Andrei Rădulescu, Departamentul de Drept Privat Traian Ionașcu, Ed. Universul Juridic, București, 2012;
3. Avram Marieta, *Drept Civil.Familia.*, Editia 3, Editura Hamangiu, București, 2022;
4. Aurelian Gherghe, „Drept civil. Familia”, Curs universitar, Editura „Contrast”, București, 2019;
5. Florian Emese, „Dreptul familiei”, Ediția 8, Editura CH Beck, București, 2022

11.6. Teme de control

Realizați un referat de maximum 5 pagini în care să tratați *acțiunea în tăgădarea paternității*.

Unitatea de învățare 12.

Adopția

12.1. Introducere

În cuprinsul acestei unități de învățare sunt prezentate cunoștințele referitoare la *filiația adoptivă*, precum și conceptele, principiile și legitățile fundamentale ale *adopției*.

Durata medie de parcurgere a acestui capitol este de aproximativ 2 ore.

12.2. Conținut

12.2.1. *Considerații introductive privind adopția*

Filiația adoptivă este o creație a legii; Ea se naște din adopție și generează *rudenia civilă*. Conform art. 405 alin. (2) C.civ. rudenia civilă este legătura rezultată din adopția încheiată în condițiile prevăzute de lege.

Noul Cod civil, cu modificările aduse prin legea nr. 71/2011 pentru punerea în aplicare a Legii nr. 287/2009 privind Codul civil, reglementează *adopția* în art. 451-482 . Astfel, sunt avute în vedere dispozițiile privind condițiile de fond ale adopției, efectele și încetarea adopției. Potrivit art. 454 alin. (2) C.civ., procedura adopției este reglementată prin lege specială. Potrivit art. 453 C.civ., condițiile și procedura adopției internaționale, ca și efectele acesteia asupra cetățeniei copilului se stabilesc prin lege specială.

În principiu, Codul civil menține reglementarea anterioară cuprinsă în Legea nr. 273/2004 în ceea ce privește condițiile de fond și efectele adopției, cu unele modificări referitoare la încetarea acesteia. *Procedura adopției* este în principal reglementată de *Legea nr. 273/2004, privind procedura adopției*, care se completează cu Legea nr. 274 privind înființarea, organizarea și funcționarea Oficiului Român pentru Adopții, precum și cu Legea nr. 272/2004 privind protecția și promovarea drepturilor copilului.

12.2.2. *Condițiile de fond ale adopției*

Pentru încheierea adopției este necesară îndeplinirea a două categorii de condiții de fond: *pozitive*, care trebuie îndeplinite, deci să existe pentru încheierea valabilă a adopției și *negative*, în prezența cărora, adopția nu se poate încheia, numite și *impedimente la adopție*.

1. Persoanele care pot fi adoptate (art. 455-458 C.civ.)

Condițiile de fond care privesc persoana adoptată sunt:

- adoptatul să nu fi dobândit capacitatea deplină de exercițiu;
- interzicerea separării fraților prin adopție;
- adoptatul să nu fie frate cu adoptatorul;
- adopția a doi soți sau foști soți de aceeași persoană este interzisă;
- adopția între soți sau foști soți este interzisă.

2. Persoanele care pot adopta (art. 459-462 C.civ.)

Potrivit noului Cod civil poate adopta o persoană, căsătorită sau nu, indiferent de sex, sau o familie, respectiv doi soți. Legislația noastră nu permite ca adoptatorii să fie două persoane care nu sunt legate prin căsătorie, deci nu se pune problema ca această calitate să fie dobândită împreună de concubini sau de un cuplu de același sex.

Cerințele pe care trebuie să le îndeplinească adoptatorul sau familia adoptatoare sunt prevăzute de noul Cod civil în art. 459-462 astfel:

- adoptatorul trebuie să aibă capacitate deplină de exercițiu;
- nu pot adopta alienații și debili mintali, precum și persoanele cu boli psihice grave;
- diferența de vârstă între adoptat și adoptator trebuie să fie de cel puțin 18 ani.
- adoptatorul sau familia adoptatoare trebuie să îndeplinească garanțiile morale și condițiile necesare creșterii, educării și dezvoltării armonioase a copilului;
- adopția multiplă este interzisă;
- nu pot adopta împreună două persoane de același sex.

Unele cerințe sunt formulate *pozitiv*, deci sunt condiții de fond pentru încheierea valabilă a adopției (capacitatea deplină de exercițiu, diferența de vârstă și îndeplinirea condițiilor morale și materiale), iar celelalte sunt formulate *negativ*, fiind adevărate impedimente, respectiv împrejurări în prezența cărora nu se poate realiza adopția (alienația, debilitatea și alte boli psihice grave, adopția multiplă și adoptatori de același sex)

12.2.3. *Consimțământul la adopție (art. 463-468 C.civ.)*

1. Persoanele care trebuie să consimtă la adopție

Persoanele care trebuie să consimtă la adopție sunt:

- părinții firești ori, după caz, tutorele copilului ai cărui părinți firești sunt decedați, necunoscuți, declarați morți sau dispăruți ori puși sunt interdicție, în condițiile legii;;
- adoptatul care a împlinit 10 ani;
- adoptatorul sau familia adoptatoare;
- soțul adoptatorului.

2. Situații speciale privind consimțământul părinților

Alineatul (1) al art. 464 C.civ. cuprinde situațiile speciale în care adopția se poate încheia doar cu consimțământul unuia dintre părinții firești sau chiar fără consimțământul lor. Aceste situații sunt acelea în care unul sau ambii părinți firești ai adoptatului sunt necunoscuți, morți, declarați morți sau dacă se află, din orice motiv, în imposibilitatea de a-și manifesta voința. Potrivit textului legal, dacă unul dintre părinți se află într-o astfel de situație, adopția se poate încheia numai cu consimțământul celuilalt părinte firesc, iar dacă ambii părinți sunt în imposibilitate de a-și exprima voința, adopția se poate încheia fără consimțământul lor.

Ipotezele reglementate de art. 464 C.civ. sunt *de excepție*, deci de *strictă interpretare*, și se referă numai la *imposibilitatea absolută* de exprimare a consimțământului, nu și la *imposibilitatea relativă* (subiectivă sau temporară) de manifestare a voinței, pentru că extinderea acestor situații ar însemna încălcarea dispozițiilor imperative privind consimțământul părinților firești.

Conform art. 464 alin. (2) C.civ. părintele sau părinții decăzuți din exercițiul drepturilor părintești ori cărora li s-a aplicat pedeapsa interzicerii drepturilor părintești păstrează dreptul de a consimți la adopția copilului. În aceste cazuri, consimțământul celui care exercită autoritatea părintească este și el obligatoriu. *Decăderea din exercițiul drepturilor părintești* este o sancțiune aplicată părinților care pun în pericol viața, sănătatea, sau dezvoltarea copilului prin rele tratamente aplicate acestuia, prin consumul de alcool sau stupefiante, prin purtarea abuzivă, prin neglijență gravă în îndeplinirea obligațiilor părintești ori prin atingerea gravă a interesului superior al copilului.

Cu toate că este o sancțiune foarte gravă, care presupune pierderea tuturor drepturilor părintești, decăderea nu afectează dreptul părintelui de a consimți la adopția copilului său. Soluția adoptată de legiuitor este justificată de faptul că adopția are ca *principal efect* ruperea definitivă și totală a relațiilor de rudenie firească, iar decăderea din exercițiul drepturilor părintești este o *măsură reversibilă* dacă au încetat împrejurările care au dus la instituirea ei.

În cazul decăderii din exercițiul drepturilor părintești a ambilor părinți, consimțământul celui care exercită autoritatea părintească este și el *obligatoriu*, pentru că, în conformitate cu art. 511 C.civ., în astfel de situații se instituie tutela.

În aceeași situație se află și părinții cărora li s-a aplicat *pedeapsa interzicerii drepturilor părintești*, fie ca *pedeapsă accesorie*, pe durata pedepsei închisorii, fie ca *pedeapsă complementară*. Ei păstrează dreptul de a consimți la adopția copilului lor.

Potrivit art. 464 alin. (3) C.civ. persoana căsătorită care a adoptat un copil trebuie să consimtă la adopția aceluiași copil de către soțul său. Consimțământul părinților firești nu mai este necesar în acest caz, întrucât prin încuviințarea primei adopții rudenția firească a încetat, iar persoana care l-a adoptat pe copil este singura care exercită autoritatea părintească asupra lui.

Nu poate fi adoptat copilul ai cărui părinți firești nu au împlinit 14 ani. Părintele minor care a împlinit 14 ani își exprimă consimțământul asistat de către ocrotitorul său legal.

3. Condițiile cerute de lege pentru validitatea consimțământului

Pentru a fi valabil, consimțământul părinților sau al tutorelui trebuie să îndeplinească o serie de cerințe.

În primul rând, trebuie *să fie liber (neviciat)*, adică neafectat de eroare, dol sau violență. Această dispoziție trebuie corelată cu art. 479 C.civ., care arată că, în cazul adopției, viciul de consimțământ al erorii atrage sancțiunea *nulității relative* numai atunci când poartă asupra identității adoptatului. Aceeași formă de nulitate este incidentă și în cazul dolului și al violenței. Anularea adopției are loc numai atunci când a existat *eroare asupra identității fizice a adoptatului*, deci o substituie de persoane, și nu asupra altor calități ale acestuia.

În al doilea rând, consimțământul trebuie *să fie necondiționat*. Părinții firești trebuie să consimtă la adopție fără a primi în schimb niciun folos material sau de alta natură, fără a cunoaște persoana adoptatorului și fără a mai avea vreo influență asupra dezvoltării ulterioare a copilului lor.

În al treilea rând părinții trebuie să își dea consimțământul *numai după ce au fost informați* în mod corespunzător asupra consecințelor adopției, în special asupra încetării legăturilor de rudenie ale copilului cu familia sa de origine. Această obligație revine autorităților cu competențe în diferite faze ale procedurii adopției, atât autorităților administrative, cât și instanțelor judecătorești, care trebuie să consilieze părinții mai întâi să nu abandoneze copilul, iar dacă aceștia insistă în decizia luată, să le sublinieze *caracterul definitiv și ireversibil* al adopției.

4. Termenul în care se poate exprima consimțământul

În conformitate cu art. 466 alin. (1) C.civ. consimțământul la adopție al părinților firești sau, după caz, al tutorelui poate fi dat numai după trecerea unui termen de 60 de zile de la data nașterii copilului. Termenul este relativ scurt, pentru a favoriza adoptarea copilului de la o vârstă cât mai fragedă, astfel integrarea sa în familia adoptivă realizându-se mult mai ușor.

Potrivit art. 466 alin. (2) C.civ. consimțământul dat de părinții firești sau de tutore poate fi *revocat în termen de 30 de zile de la data exprimării* lui. Termenul de revocare este foarte scurt, pentru că legiuitorul a urmărit ca adopția să se poată încheia cât mai repede, cât timp copilul este încă foarte mic și să îi ofere stabilitate. După trecerea acestui termen, părinții firești nu mai pot revoca manifestarea de voință făcută în scopul adopției, însă în doctrină s-a susținut, întemeiat, că dacă părinții revin asupra deciziei lor după acest termen, iar motivele invocate de ei sunt întemeiate, instanța poate respinge cererea de adopție.

5. Refuzul părinților de a-și da consimțământul

Dreptul părintelui de a consimți la adopția copilului său este un drept fundamental ce intră în conținutul autorității părintești și se bazează pe legătura de filiație între părinte și copil, astfel că nu se pierde nici chiar în cazul decăderii din exercițiul drepturilor părintești. Cu toate acestea, art. 467 C.civ. reglementează o *situație de excepție* în care instanța poate trece peste refuzul părintelui de a consimți la adopție. În mod exceptional, instanța de tutelă poate trece peste refuzul părinților firești sau, după caz, al tutorelui de a consimți la adopție, dacă se dovedește, cu orice mijloc de probă, că acesta este abuziv și instanța apreciază că adopția este în interesul superior al copilului, ținând seama și de opinia acestuia, dată în condițiile legii, cu motivarea expresă a hotărârii în această privință. Această dispoziție este *una de excepție și trebuie strict interpretată*, instanțele urmând a face aplicarea textului cu maximă reținere și numai în cazul în care sunt îndeplinite toate cerințele legale.

Astfel, condițiile care trebuie îndeplinite cumulativ pentru ca instanța de tutelă să poată trece peste refuzul părinților firești, cu motivarea expresă a hotărârii în această privință sunt următoarele:

- existența unui refuz al părinților;
- dovada, prin orice mijloc de probă, a *caracterului abuziv al refuzului*. *Refuzul este abuziv* când părintele nici nu s-a interesat de copil până la momentul respectiv și nici nu dorește să ia copilul în grija sa sau în familie. Potrivit legii, se poate considera refuz abuziv de a consimți la adopție și situația în care, deși legal citați, părinții firești sau, după caz, tutorele nu se prezintă în mod repetat la termenele fixate pentru exprimarea consimțământului;
- instanța să aprecieze că adopția este în interesul superior al copilului;

- dacă viitorul adoptat a împlinit vârsta de 10 ani, este obligatoriu să îi fie luată opinia, aceasta urmând a fi avută în vedere la aprecierea interesului său în realizarea adopției.

12.2.4. *Efectele adopției*

Adopția produce efecte de la data rămânerii definitive a hotărârii judecătorești prin care a fost încuviințată.

Principalele efecte ale adopției sunt *încetarea rudeniei firești și nașterea rudeniei civile*.

1. Nașterea rudeniei civile

Prin adopție se stabilesc filiația dintre adoptat și cel care adoptă, precum și legături de rudenie între adoptat și rudele adoptatorului. Deși legea nu prevede, este evident că legături de rudenie se nasc și între descendenții adoptatului, pe de o parte, și adoptator și rudele acestuia. Adoptatorul sau adoptatorii vor exercita în viitor autoritatea părintească, adoptatul va purta în viitor numele adoptatorului, la care va avea și locuința, se naște vocația succesorală reciprocă etc.

Raporturile de rudenie încetează între adoptat și descendenții săi, pe de o parte, și părinții firești și rudele acestora, pe de altă parte.

Rudenian de sânge sau firească și toate efectele acesteia încetează, mai puțin *impedimentul la căsătorie* între adoptat și rudele firești în linie dreaptă și colaterală până la gradul patru inclusiv. Acesta se păstrează, pentru că rațiunile medicale, biologice subzistă, iar serviciile de stare civilă au obligația de a supraveghea respectarea acestor prevederi prin intermediul mențiunilor ce se fac pe marginea actelor de naștere în registrele de stare civilă.

Când adoptatorul este soțul părintelui firească sau adoptiv, legăturile de rudenie ale adoptatului încetează numai în raport cu părintele firească și rudele părintelui firească care nu este căsătorit cu adoptatorul.

2. Autoritatea părintească exercitată de adoptatori

Întrucât prin adopție adoptatorul devine părintele adoptatului, exercițiul drepturilor și obligațiilor intră în conținutul autorității părintești va trece la adoptator. Acest efect este urmarea firească a consacrării legislative a *adopției cu efecte depline*, care creează între adoptat și adoptator raporturi identice cu cele ce izvorăsc din filiația firească.

Prin adopție, adoptatul trebuie să se integreze în familia adoptatorului, astfel că este normal ca adoptatorii să aibă îndatorirea de a crește copilul, îngrijind de sănătatea și dezvoltarea fizică, psihică și intelectuală, de educația, învățătura și pregătirea profesională a acestuia, potrivit propriilor lor convingeri, însușirilor și

nevoilor copilului; ei sunt datori să dea copilului orientarea și sfaturile necesare exercitării corespunzătoare a drepturilor pe care legea le recunoaște acestuia.

Părinții firești nu mai au nici un drept și nici o obligație față de copilul adoptat, *singura excepție* fiind situația în care cel care adoptă este soțul părintelui firesc al adoptatului. În acest caz, drepturile și îndatoririle părintești se exercită de către adoptator și părintele firesc căsătorit cu acesta.

De asemenea, la încetarea adopției, părinții firești redobândesc drepturile și îndatoririle părintești, cu excepția cazului când instanța hotărăște că este în *interesul superior al copilului* să instituie tutela sau o altă măsură de protecție a copilului.

Drepturile și obligațiile ce iau naștere între adoptator și adoptat sunt *reciproce*. Ca urmare, și adoptatul are față de adoptator drepturile și îndatoririle pe care le are orice persoană față de părinții săi firești. Astfel, adoptatul va avea față de adoptatori îndatorirea de respect, de a locui la aceștia, de a-i întreține dacă sunt în nevoie, iar adoptatul are mijloacele de a o plăti, dar și dreptul de a purta numele acestora, de a-și schimba felul învățăturii și religia după ce a împlinit 14 ani etc. Vocația succesorală este de asemenea *reciprocă*.

Efectele rudeniei civile se extind și la descendenții și la rudele firești ale adoptatorului, între aceste categorii de persoane existând, în condițiile legii, obligația legală de întreținere și vocația succesorală.

Adopția nu încetează prin decădere din adoptatorului din exercițiul drepturilor părintești. Dacă adoptatorul săvârșit față de copil fapte grave, de natură a atrage sancțiunea decăderii, instanța de tutelă, ținând seama de *interesul superior al copilului*, poate să instituie tutela sau una dintre măsurile de protecție prevăzute de lege, respectiv plasamentul la o persoană, familie, asistent maternal sau la un service un de tip rezidențial, fără a fi posibilă redobândirea autorității părintești de către părinții firești ai adoptatului.

Copilul care a împlinit 10 ani va fi ascultat, iar opiniile sale vor fi luate în considerare în raport cu vârsta și cu gradul său de maturitate. Ascultarea copilului vizează luarea unei măsuri de protecție, și nu decăderea părintelui din exercițiul drepturilor.

3. Numele adoptatului

Copilul adoptat dobândește prin adopție *numele de familie al celui care adoptă*. Dacă adopția se face de către doi soți ori de către soțul care adoptă copilul celuilalt soț, iar soții au nume comun, copilul adoptat poartă acest nume. În cazul în care soții nu au nume de familie comun, ei sunt obligați să declare instanței care încuviințează adopția numele pe care acesta urmează să îl poarte. Dacă soții nu se înțeleg, hotărăște instanța. Hotărârea instanței se ia cu ascultarea obligatorie a copilului care a împlinit 10 ani și trebuie să fie în interesul acestuia.

Noul Cod civil prevede în art. 473 alin. (3) că, pentru motive temeinice, instanța, încuviințând adopția, la cererea adoptatorului sau a familiei adoptatoare și cu consimțământul copilului care a împlinit vârsta de 10 ani, poate dispune *schimbarea prenumelui copilului adoptat*. Din modul de formulare a legii pare a rezulta că luarea consimțământului copilului este obligatorie, deci schimbarea prenumelui nu ar fi posibilă în cazul copiilor mai mici de 10 ani. În ceea ce ne privește, nu credem că aceasta a fost intenția legiuitorului, deci textul trebuie interpretat în sensul că prenumele copilului care nu a împlinit 10 ani poate fi schimbat, pentru motive temeinice, la cererea adoptatorului, iar pentru schimbarea prenumelui adoptatului care a împlinit 10 ani este obligatoriu ca el să își dea consimțământul în acest sens.

Indiferent de vârsta copilului, *schimbarea prenumelui* trebuie justificată temeinic, astfel că nu poate fi dispusă pe baza simplei dorințe a adoptatorului.

Conform art. 473 alin. (4) C.civ. în cazul adopției unei persoane căsătorite, care poartă un nume comun cu celălalt soț, soțul adoptat poate lua numele adoptatorului, cu consimțământul celuilalt soț, dat în fața instanței care încuviințează adopția.

În cazul în care soțul adoptatului nu consimte la schimbarea numelui, aceasta va fi avută în vedere la o eventuală desfacere a căsătoriei, când soțul adoptat nu va reveni la numele purtat anterior căsătoriei, care era numele părinților firești, ci la numele adoptatorului. Dacă soții au nume diferite, soțul adoptat își va schimba numele după cel al adoptatorului, fără a avea nevoie de consimțământul soțului său.

4. Întocmirea unui nou act de naștere pentru adoptat

În ceea ce privește actul de naștere a adoptatului, alin. (5) al art. 473 C.civ. prevede că, pe baza hotărârii definitive de încuviințare a adopției, serviciul de stare civilă competent întocmește, în condițiile legii, un nou act de naștere al copilului, în care adoptatorii vor fi trecuți ca fiind părinții săi firești. Vechiul act de naștere se păstrează, menționându-se pe marginea acestuia întocmirea noului act.

Îndeplinirea acestei formalități are la bază principiul că informațiile privind adopția sunt *confidențiale*, astfel că din actul de naștere al unei persoane nu trebuie să rezulte faptul că aceasta este adoptată.

Păstrarea vechiului act de naștere are un *dublu scop*, anume să asigure posibilitatea informării adoptatului asupra originilor sale și să permită serviciilor de stare civilă să verifice inexistența impedimentului la căsătorie rezultat din rudenie firească.

5. Confidențialitatea informațiilor referitoare la adopție.

Confidențialitatea în privința adopției se realizează prin dispoziții de procedură care să împiedice orice contact între părinții firești și adoptatori și are ca scop prevenirea traficului de copii. Rațiunea reglementării confidențialității este *protecția liniștii și securității familiei adoptive*, care nu ar fi posibile dacă adoptatul și-ar cunoaște originea.

12.2.5. *Incetarea adopției (art. 475-482 C.civ.)*

Adopția încetează *prin desfacere* sau ca urmare a *anulării ori a constatării nulității* sale (art. 475 C.civ.).

Posibilitatea desfacerii adopției la cererea adoptatorului sau a adoptatului, pentru motivele arătate în art. 477 C.civ., constituie o lovitură gravă dată *principiului asimilării adopției cu filiația firească și irevocabilității adopției*. În ipoteza în care un copil săvârșește o faptă penală împotriva părinților săi, aceștia nu pot rupe legătura de filiație, ci pot sancționa această atitudine prin refuzul întreținerii (art. 526 C.civ.), dezmoștenire, etc. Dacă dimpotrivă, un părinte comite fapte grave împotriva copilului său, acesta poate fi decăzut din exercițiul drepturilor părintești sau față de copil poate fi luată o măsură de ocrotire, dar relația de rudenie nu încetează.

În plus, desfacerea adopției la cererea adoptatului încalcă și principiul că adopția se încheie în interesul superior al copilului, consacrat de art. 452 lit. a) C.civ.

În ceea ce privește desființarea adopției ca urmare a nulității relative sau absolute, aceasta a fost permanent recunoscută pe baza principiilor generale ale actelor juridice, chiar și în perioadele în care nu era prevăzută expres de lege.

Noul Cod civil prevede că adopție încetează *prin desfacere* și *prin desființare*, respectiv ca urmare a anulării ori a constatării nulității sale. Procedura desfacerii și desființării nu au fost reglementate. Ele vor fi judecate după dispozițiile Legii nr. 273/2004 completate cu Codul de procedură civilă.

Să ne reamintim

În cazul adopției, rudenția și filiația nu au ca fundament faptul biologic al nașterii și al concepțiunii copilului de către mama și tatăl acestuia, ci se întemeiază pe acordul de voință al persoanelor care consimt să dea naștere unei legături de rudenie civilă, prin efectul legii.

În esență, adopția reprezintă o *măsură de protecție* a copilului, pentru că noul Cod civil permite numai adoptarea persoanei lipsite de capacitate de exercițiu, ipoteza în care este permisă adoptarea unei persoane cu capacitatea deplină de exercițiu fiind o *excepție*

[art. 455 alin. (2) C.civ.].

12.3. Rezumat

Noul Cod civil definește *adopția* în art. 451 ca fiind operațiunea juridică prin care se creează legătura de filiație între adoptator și adoptat, precum și legături de rudenie între adoptat și rudele adoptatorului.

Literatura juridică română consacră *noțiunii de adopție* o triplă accepțiune, respectiv de act juridic, de raport juridic și de instituție juridică. Astfel:

- ca *act juridic*, noțiunea de adopție desemnează acordul de voință al părților care participă la încheierea sa și care, încuviințat de instanța de tutelă, dă naștere raportului juridic de adopție;
- ca *raport juridic*, adopția constă în legătura de rudenie pe care o creează între adoptat și descendenții săi pe de o parte, și între adoptator și rudele sale, pe de altă parte;
- ca *instituție juridică*, adopția desemnează totalitatea normelor juridice care reglementează condițiile privind nașterea, efectele, nulitatea și desfacerea ei.

În funcție de existența elementului de extraneitate în cadrul raportului juridic de drept privat, adopția poate să fie o *adopție internă* (fără un element străin) și *adopție internațională*, care presupune unu sau mai multe elemente de extraneitate (de exemplu: cetățenia, reședința obișnuită, etc.).

În noul Cod civil nu găsim, în mod explicit, această clasificare, dar conform art. 453, condițiile și procedura adopției internaționale, ca și efectele acesteia asupra cetățeniei copilului se stabilesc prin lege specială.

Utilitatea practică a acestei clasificări în *adopție națională* (internă) și *adopție internațională*, constă în *regimul juridic diferit* sub mai multe aspecte al celor două forme de adopție. Astfel, adopția internațională este cărmuită de *principiul subsidiarității*, ceea ce înseamnă că aceasta este permisă numai dacă în țara de origine nu se poate asigura o măsură corespunzătoare de protecție a copilului. *Subsidiaritatea* adopției internaționale se explică prin faptul că această formă de adopție are ca efect, deplasarea copilului în străinătate, în raport cu *principiul continuității în creșterea și educarea copilului*

12.4. Test de autoevaluare a cunoștințelor

1. Adopția:

- a.nu este interzisă între frați;
- b. este interzisă între foștii soți;
- c.nu este interzisă între soți.

2. Acțiunea în constatarea nulității adopției :

- a. poate fi formulată în termen de 6 luni de la încheiere adopției;
- b. poate fi formulată de orice persoană interesată;
- c.poate fi formulată în termen de 3 ani de la încheierea adopției.

3. Adopția:

- a. încetează prin desfacere sau ca urmare a anulării ori a constatării nulității sale;
- b.produce efecte juridice de la data pronunțării hotărârii judecătorești prin care a fost încuviințată;
- c.fictivă este sancționată cu nulitatea relativă.

12.5. Bibliografie recomandată

1. Aurelian Gherghe, *Noul Cod Civil. Comentarii* (în colaborare) Academia Română, Institutul de Cercetări Juridice Acad. Andrei Rădulescu, Departamentul de Drept Privat Traian Ionașcu, Ed. Universul Juridic, București, 2010;
2. Aurelian Gherghe, *Noul Cod Civil. Studii și comentarii, Cartea I și Cartea II* (în colaborare) Academia Română, Institutul de Cercetări Juridice Acad. Andrei Rădulescu, Departamentul de Drept Privat Traian Ionașcu, Ed. Universul Juridic, București, 2012;
3. Avram Marieta, *Drept Civil.Familia.*, Editia 3, Editura Hamangiu, București, 2022;
4. Aurelian Gherghe, „Drept civil. Familia”, Curs universitar, Editura „Contrast”, București, 2019;

5. Florian Emese, „Dreptul familiei”, Ediția 8, Editura CH Beck, București, 2022

12.6. Teme de control

Realizați un referat de maximum 5 pagini în care să tratați *efectele adopției*.

Unitatea de învățare 13.

Autoritatea părintească

13.1. Introducere

În cuprinsul acestui capitol este analizată atât *autoritatea părintească*, cât și *principiul interesului superior al copilului*.

Durata medie de parcurgere a acestui capitol este de aproximativ 2 ore.

13.2. Conținut

13.2.1. Considerații generale privind autoritatea părintească

Noul Cod civil a instituit noțiunea de *autoritate părintească*, reglementând instituția în Titlu IV al Cărții a II-a (art. 483-512), legiuitorul român având ca model Codul civil al provinciei Quebec și Codul civil francez.

Conform art. 483 alin. (1) C.civ. *autoritatea părintească* este ansamblul de drepturi și îndatoriri care privesc atât persoana, cât și bunurile copilului și aparțin în mod egal ambilor părinți.

Potrivit art 483 alin. (3) C.civ., ambii părinți răspund pentru creșterea copiilor lor minori. Astfel, *responsabilitatea părintească este comună și egală*, noul Cod civil consacrand cu valoare de *principiu*, împărțirea egală, între părinți, a responsabilității creșterii copiilor, ca reflectare a principiului egalității în drepturi între bărbat și femeie (art. 503 C.civ.)

Din definiția legală a autorității părintești consacrată în art. 483 alin (1) C.civ. și din celelalte texte legale în materie se desprind *principiile* autorității părintești:

- *principiul interesului superior al copilului* [art. 483 alin. (2) C.civ.]
- *principiul egalității în drepturi a părinților* [art. 483 alin. (1) și (3) C.civ.]
- *principiul nediscriminării în funcție de statutul copilului* (art. 260)

- *principiul independenței patrimoniale în raporturile dintre părinți și copii (art. 500 C.civ.)*
- *principiul asocierii copilului la toate deciziile care îl privesc, ținând cont de vârsta și gradul său de maturitate [art. 483 alin. (2) și art. 486 C.civ.]*

Evidențiem faptul că pe lângă *principiile specifice autorității părintești*, sunt aplicabile în materie și *principiile generale ale protecției drepturilor copilului* prevăzute de legea nr. 272/2004, deoarece autoritatea părintească reprezintă cea mai importantă formă de ocrotire a drepturilor copilului.

13.2.2. **Conținutul autorității părintești**

1. **Considerații introductive**

Conform art. 483 C.civ., autoritatea părintească privește atât persoana cât și bunurile copilului.

Noul Cod civil reglementează *conținutul autorității părintești* în art. 487 care prevede că părinții au dreptul și îndatorirea de a crește copilul, îngrijind de sănătatea și dezvoltarea lui fizică, psihică și intelectuală, de educația, învățătura și pregătirea profesională a acestuia, potrivit propriilor lor convingeri, însușirilor și nevoilor copilului. Ei sunt datori să dea copilului orientarea și sfaturile necesare exercitării corespunzătoare a drepturilor care legea le recunoaște acestuia.

Din cuprinsul art. 487 C.civ. rezultă că îndatorirea de creștere a copilului este determinată în funcție de trei criterii:

- *propriile convingeri ale părinților* ca expresie a libertății de conștiință și de exprimare în exercitarea drepturilor părintești;
- *însușirile copilului*, și anume înzestrarea nativă a copilului sub aspect fizic, psihic, intelectual, al aptitudinilor și “*moștenirii*” genetice;
- *nevoile copilului*, așa cum rezultă din relația acestuia cu mediul și societatea unde trăiește.

Astfel, conținutul autorității părintești cuprinde o *latură personală*, referitoare la drepturile și îndatoririle părintești cu privire la persoana copilului, și o *latură patrimonială*, ce include drepturile și obligațiile părinților cu privire la bunurile copilului.

În concluzie, părinții exercită *două categorii de drepturi și îndatoriri*, după cum conținutul lor are în vedere persoana sau bunurile copilului:

- *drepturi și îndatoriri cu privire la persoana copilului*, cum ar fi spre exemplu: îngrijirea copilului, menținerea relațiilor personale, asigurarea creșterii, educării și întreținerii sale, supravegherea copilului minor, stabilirea de comun acord a locuinței copilului, etc.
- *drepturi și îndatoriri cu privire la bunurile copilului*

(reprezentarea legală și administrarea patrimoniului copilului).

Conform art. 490 C.civ., părintele minor care a împlinit vârsta de 14 ani are numai drepturile și îndatoririle părintești cu privire la persoana copilului, iar drepturile cu privire la bunurile copilului revin tutorelui sau, după caz, altor persoane, în condițiile legii. *Per a contrario*, părintele minor care nu a împlinit vârsta de 14 ani nu are drepturi și îndatoriri nici cu privire la persoana copilului său, nici cu privire la bunurile acestuia, deci nu este titular al drepturilor părintești. Astfel, copilul părintelui care nu a împlinit vârsta de 14 ani urmează să beneficieze de protecție, dacă aceasta nu poate fi acordată nici de celălalt părinte, prin numirea unui tutore sau prin luarea altei măsuri de protecție

13.2.3. Modalitatea de exercitare a autorității părintești

1. Exercițarea autorității părintești în timpul căsătoriei

În timpul căsătoriei, exercițiul autorității părintești aparține, de regulă, ambilor părinți, care se ocupă împreună de creșterea și educarea copilului. Împreună aceștia decid în toate problemele care privesc creșterea, educarea și formarea profesională a copilului, participând de pe poziții de egalitate la toate actele care îl privesc pe copil.

Autoritatea părintească este exercitată întotdeauna doar în interesul copilului, acesta fiind implicat în toate deciziile care îl privesc.

Copilul locuiește la părinții săi, iar aceștia au, împreună, responsabilitatea tuturor actelor curente care privesc supravegherea și îngrijirea copilului în vederea dezvoltării personalității sale. Atunci când părinții, deși căsătoriți, locuiesc separat, ei vor stabili locuința copilului de comun acord. Și în astfel de situații, responsabilitatea pentru creșterea și educarea copilului le aparține, în mod egal, ambilor părinți, Codul civil prevăzând, în art. 503 alin. (2) un mandat tacit reciproc al părinților, concretizat în faptul că, față de terții de bună credință, părintele care îndeplinește singur un act curent pentru exercitarea drepturilor și îndeplinirea îndatoririlor părintești este prezumat că are și consimțământul celuilalt părinte.

2. Exercițarea autorității părintești după divorț

Și după divorț, ambii părinți exercită, de regulă, autoritatea părintească. Însă, în astfel de situații, exercitarea autorității părintești comportă anumite particularități, reglementate în art. 504 coroborat cu art. 396-403 C.civ..

Exercițiul autorității părintești presupune implicarea activă a fiecăruia dintre părinți în toate deciziile care privesc creșterea, educarea, formarea profesională a copilului, respectarea drepturilor acestuia de către toate persoanele cu care el vine în contact, administrarea adecvată a bunurilor sale.

Deși, în principiu, părinții trebuie să se înțeleagă cu privire la toate aspectele care țin de creșterea și educarea copilului, în cazul divorțului pronunțat pe cale judiciară, instanța de tutelă are obligația să hotărască, odată cu pronunțarea divorțului, asupra raporturilor dintre părinții divorțați și copiii lor minori, pentru a asigura respectarea interesului superior al copilului. Evident, în luarea unor astfel de decizii, instanța îi va asculta pe părinți și va ține seama de învoiala acestora în măsura în care interesul superior al copilului este respectat. Ori de câte ori copilul cu privire la care se ia o decizie a împlinit vârsta de 10 ani, instanța de tutelă are obligația să îl asculte și pe acesta, în condițiile art. 264 Cod civil. De asemenea, poate fi ascultat și copilul mai mic de 10 ani, dacă instanța consideră că acest lucru este necesar pentru soluționarea cauzei. Opinia copilului va fi luată în considerare în raport cu vârsta și gradul său de maturitate.

Instanța va decide cu privire la exercițiul autorității părintești, aceasta fiind exercitată, de regulă, în comun de ambii părinți. Doar în cazul în care există motive temeinice, având în vedere interesul superior al copilului, instanța poate hotărî ca exercițiul autorității părintești să aparțină unuia singur dintre părinți, celălalt urmând să păstreze dreptul de a veghea asupra modului de creștere și educare a copilului, precum și dreptul de a consimți la adopția acestuia. Considerăm că, în aprecierea motivelor întemeiate pe baza cărora instanța de tutelă va dispune exercitarea autorității părintești de către un singur părinte, dispozițiile art. 397 C.civ. ar trebui interpretate coroborat cu art. 507 C.civ., care enumeră situațiile în care autoritatea părintească este exercitată de către un singur părinte. Aceasta întrucât o prea mare ușurință în a dispune exercițiul unilateral al autorității părintești ar putea favoriza, pe de o parte, tendința unuia dintre părinți de a se sustrage unor obligații legale specifice creșterii și educării propriului copil, iar pe de altă parte egoismul celuilalt părinte care va încerca astfel să îl îndepărteze pe copil de celălalt părinte.

Alături de exercitarea autorității părintești, instanța de tutelă va stabili și locuința copilului la părintele cu care acesta locuiește în mod statornic. Părintele la care copilul va locui se va ocupa în mod permanent de creșterea și educarea acestuia, celălalt părinte având dreptul de a întreține relații personale cu acesta. De principiu, părinții se înțeleg cu privire la modul de desfășurare a relațiilor personale ale copilului cu părintele de care este separat, iar în caz de neînțelegere între părinți instanța de tutelă va decide asupra acestui aspect.

Din punct de vedere material, ambii părinți au obligația de a contribui la cheltuielile necesare pentru creșterea, educarea și pregătirea profesională a copilului, contribuție pe care instanța o va stabili prin hotărârea de divorț în funcție de posibilitățile părinților și de nevoile concrete ale copilului, având în vedere și înțelegerea părinților în acest sens (art. 402 C.civ.).

3. Exercițarea autorității părintești de către părinții despărțiți în fapt

În cazul părinților căsătoriți dar despărțiți în fapt, exercițiul autorității

părintești are loc, în principiu, potrivit înțelegerii acestora. Doar în cazul neînțelegerii părinților va interveni instanța de tutelă, care va hotărî potrivit interesului superior al copilului.

Astfel, dacă părinții au reședințe separate, copilul va locui cu unul dintre aceștia, potrivit înțelegerii lor, dar ambii se vor ocupa de creșterea și educarea sa. Și după despărțirea în fapt, ambii părinți vor continua să contribuie la cheltuielile privind creșterea, educarea și pregătirea profesională a copilului. Mandatul tacit reciproc între părinți cu privire la actele curente privind creșterea și educarea copilului va fi aplicabil.

De asemenea, părinții despărțiți în fapt vor administra împreună bunurile copilului, ca și în cazul în care aceștia ar locui împreună. Deciziile vor fi luate prin acordul părinților, în caz de dezacord aceștia putându-se adresa instanței de tutelă.

4. Exercițarea autorității părintești de către cuplurile necăsătorite

Exercițarea autorității părintești de către părinții care fac parte din cupluri necăsătorite va avea loc în aceleași condiții ca în cazul părinților căsătoriți. Aceștia vor lua, de comun acord și în condiții de deplină egalitate, toate deciziile cu privire la creșterea, educarea și pregătirea profesională a copilului [art. 505 alin. (1) C.civ.] și vor administra bunurile copilului.

Și în cazul existenței unor neînțelegeri cu privire la exercițarea drepturilor și îndeplinirea obligațiilor părintești între părinții aflați în concubinaj, instanța de tutelă va putea hotărî ținând seama, în primul rând, de interesul superior al copilului.

5. Exercițarea autorității părintești de către alte persoane sau instituții

În situații excepționale, în care autoritatea părintească nu poate fi exercițată de către părinți, instanța de tutelă poate hotărî plasamentul copilului la o rudă sau la o altă familie ori persoană sau într-o instituție de ocrotire (art. 399 C.civ.). De cele mai multe ori, copilul lipsit de ocrotirea părinților săi este plasat la bunici. Plasamentul copilului la o rudă, altă familie sau persoană se face, întotdeauna, cu consimțământul acestora și avându-se în vedere interesul superior al copilului.

În astfel de cazuri, exercițarea autorității părintești este scindată între persoana sau soții la care copilul a fost plasat și părinții acestuia, în sensul că drepturile și îndatoririle cu privire la persoana copilului vor fi exercitate sau îndeplinite de către persoana sau familia la care acesta a fost plasat, iar drepturile cu privire la bunurile copilului vor fi exercitate de către părinți în comun sau de către unul dintre aceștia, potrivit hotărârii instanței de tutelă. La fel va decide instanța de tutelă și în situația plasamentului copilului la o instituție de ocrotire.

Prin excepție, în cazul minorului în privința căruia a fost instituită tutela, atât drepturile și îndatoririle părintești privind persoana minorului cât și cele privind administrarea bunurilor acestuia aparțin tutorelui. Acesta este supravegheat de consiliul de familie cu privire la modul în care își îndeplinește îndatoririle cu privire la persoana și bunurile minorului.

13.2.4. Decăderea din exercițiul drepturilor părintești

1.Noțiune și reglementare

Decăderea din exercițiul drepturilor părintești, este o sancțiune civilă specifică ce se poate aplica părintelui pentru abateri grave cu privire la persoana copilului în condițiile stabilite de art. 508 C.civ. Ea reprezintă o *excepție* de la regula potrivit căreia autoritatea părintească se exercită de către părinți și se poate aplica pentru faptele expres prevăzute de lege.

Noul Cod civil reglementează această instituție în art. 508-512 C.civ. De asemenea, Legea nr. 272/2004 conține dispozițiile referitoare la motivele decăderii din exercițiul drepturilor părintești, sesizarea și competența instanței judecătorești, precum și efectele acesteia.

Deși, decăderea din exercițiul drepturilor părintești, este considerată de literatura de specialitate ca fiind o severă *sancțiune de drept civil*, dacă o privim din punct de vedere al copilului, ea îndeplinește și o a doua funcție, și anume aceea de *mijloc de protecție a copilului*.

2.Condiții

Instanța de tutelă poate pronunța decăderea din exercițiul drepturilor părintești numai dacă faptele părintelui prezintă o anumită gravitate dacă sunt îndeplinite condițiile prevăzute în art. 508 alin. (1) C.civ.:

- 8 *faptele pentru care se poate pronunța decăderea pot fi săvârșite de părinte printr-o acțiune (comisiune) cum ar fi, relele tratamente, purtarea abuzivă sau printr-o inacțiune (omisiune), cum ar fi, abandonul, neglijența gravă. Literatura juridică clasifică motivele care atrag decăderea în fapte de pericol, fapte de rezultat și fapte omisive sau comisive;*
- 9 *comportamentul negativ al părintelui trebuie să se exercite împotriva copilului sau să producă efecte asupra copilului față de care se cere decăderea, deoarece sancțiunea se aplică doar pentru abateri grave cu privire la persoana copilului, nefiind posibilă pronunțarea decăderii pentru neîndeplinirea obligațiilor referitoare la bunurile copilului;*
- 10 *pentru a se pronunța sancțiunea decăderii, trebuie să se dovedească faptul că părintele pune în pericol grav viața, sănătatea sau dezvoltarea copilului (psihică sau fizică)*

3. Aspecte procedurale

Conform art. 508 alin. (1) C.civ. cererea se formulează de autoritățile administrației publice cu atribuții în domeniul protecției copilului. Astfel, în baza Legii nr. 272/2004, direcția generală de asistență socială și protecția copilului este instituția care are competența de a sesiza instanța judecătorească cu cererea de decădere din exercițiul drepturilor părintești. De asemenea, cererea poate fi făcută și *de procuror*, în temeiul art. 92 alin. (1) C.proc.civ.

Competența de soluționare a cererii de decădere din exercițiul drepturilor părintești aparține *instanței de tutelă*. Potrivit art. 508 alin. (2) C.civ., cererea se *judecă de urgență, cu citarea părinților și pe baza raportului de anchetă psihosocială*. Participarea procurorului este *obligatorie*. Pentru a se pronunța această sancțiune, trebuie să se dovedească faptul că părintele pune în pericol viața, sănătatea sau dezvoltarea copilului prin relele tratamente aplicate acestuia, prin consumul de alcool sau stupefiante, prin purtarea abuzivă, prin neglijență gravă în îndeplinirea obligațiilor părintești ori prin atingere gravă a interesului superior copilului.

4. Efectele decăderii din drepturile părintești

Efectul principal constă în pierderea de către părintele respectiv a exercițiului drepturilor cu privire la persoana și bunurile copilului, precum și a îndatoririlor, cu excepția obligației de a da întreținere copilului, care se menține.

Decăderea poate să fie *totală* sau *parțială*. Conform art. 509 C.civ. decăderea din exercițiul drepturilor părintești este totală și se întinde asupra tuturor copiilor născuți la data pronunțării hotărârii. Cu toate acestea, instanța poate dispune decăderea numai cu privire la anumite drepturi părintești ori la anumiți copii, dar numai dacă, în acest fel, nu sunt primejduite creșterea, educarea, învățătura și pregătirea profesională a copiilor.

Decăderea nu vizează efectiv drepturile, ci doar exercițiul acestora și este temporară.

Dacă decăderea se dispune față de unul dintre părinți, autoritatea părintească va fi exercitată de celălalt părinte singur (art. 507 C.civ.). În cazul în care, după decăderea din exercițiul drepturilor părintești, copilul se află în situația de a fi lipsit de îngrijirea ambilor părinți, se instituie tutela (art. 511 C.civ.). Această dispoziție are *caracter imperativ*, deci în toate cazurile în care copilul este lipsit de îngrijirea ambilor părinți, ca urmare a decăderii din exercițiul drepturilor părintești, trebuie instituită tutela. În ipoteza imposibilității instituirii tutelei, față de copil se iau alte *măsuri de protecție alternativă*, respectiv *măsurile de protecție specială* prevăzute de art. 55 din Legea nr. 272/2004 sau *adopția*, dacă sunt îndeplinite cerințele legale în acest sens.

În ceea ce privește efectele *în planul drepturilor părintești*, părintele decăzut nu pierde dreptul de a consimți la adopția copilului [art. 464 alin. (2) C.civ.], iar

în planul îndatoririlor părintești, decăderea din exercițiul drepturilor părintești nu scutește părintele de obligația sa de a da întreține copilului (art. 510 C.civ.).

5.Redarea exercițiului drepturilor părintești

Având în vedere că decăderea are *caracter temporar, nefiind o sancțiune ireversibilă*, legiuitorul permite redarea exercițiului drepturilor părintești de către instanța de tutelă, dacă au încetat împrejurările care au dus la decăderea din exercițiul acestora și dacă părintele nu mai pune în pericol viața, sănătatea și dezvoltarea copilului [art. 512 alin. (1) C.civ.].

Cererea de redare a exercițiului drepturilor părintești se judecă tot de instanța de tutelă, cu respectarea regulilor impuse prin art. 508 alin. (2) C.civ., respectiv cererea se judecă de urgență, cu citarea părinților și pe baza raportului de ancheta psihosocială, iar participarea procurorului este obligatorie.

Cererea poate fi formulată de *părintele decăzut, de copil (dacă are capacitate de exercițiu restrânsă) sau de autoritățile administrației publice cu atribuții în domeniul protecției copilului.*

Considerăm că ascultarea copilului este *obligatorie* în raport cu art. 264 alin. (1) C.civ. care dispune că în procedurile administrative și judiciare care îl privesc (*deci implicit și în cazul cererii de redare a exercițiului drepturilor părintești s.n.*), ascultarea copilului care a împlinit vârsta de 10 ani este obligatorie. Cu toate acestea, poate fi ascultat care nu a împlinit vârsta de 10 ani, dacă autoritatea competentă consideră că acest lucru este necesar pentru soluționarea cauzei.Potrivit art. 512 alin. (2) C.civ., până la soluționarea cererii de redare a exercițiului drepturilor părintești (pe durata procesului ce are ca obiect redarea exercițiului drepturilor părintești), instanța de tutelă *poate îngădui părintelui să aibă legături personale cu copilul, dacă aceasta este în interesul superior al copilului.*

Să ne reamintim

Din definiția legală a autorității părintești consacrată în art. 483 alin (1) C.civ. și din celelalte texte legale în materie se desprind *principiile* autorității părintești:

- *principiul interesului superior al copilului* [art. 483 alin. (2) C.civ.]
- *principiul egalității în drepturi a părinților* [art. 483 alin. (1) și (3) C.civ.]
- *principiul nediscriminării în funcție de statutul copilului* (art. 260)
- *principiul independenței patrimoniale în raporturile dintre părinți și copii* (art. 500 C.civ.)
- *principiul asocierii copilului la toate deciziile care îl privesc, ținând cont de*

vârsta și gradul său de maturitate [art. 483 alin. (2) și art. 486 C.civ.]

Evidențiem faptul că pe lângă *principiile specifice autorității părintești*, sunt aplicabile în materie și *principiile generale ale protecției drepturilor copilului* prevăzute de legea nr. 272/2004, deoarece autoritatea părintească reprezintă cea mai importantă formă de ocrotire a drepturilor copilului.

În ceea ce privește *durata autorității părintești*, art. 484 C.civ. dispune că autoritatea părintească se exercită până la data când copilul dobândește capacitatea deplină în exercițiu. Astfel, autoritatea părintească are un *caracter temporar* fiind exercitată de părinți pe toată durata cât copilul nu are capacitate de exercițiu sau are capacitatea de exercițiu restrânsă. Exercițiul său încetează la data la care copilul dobândește capacitatea deplină de exercițiu.

Autoritatea părintească încetează chiar dacă, după împlinirea vârstei de 18 ani, o persoană este pusă sub interdicție, iar tutore este părintele său, întrucât ocrotirea realizată de tutore are temei și conținut diferite.

Conform art. 485 C.civ. copilul datorează respect părinților săi indiferent de vârsta sa. Literatura juridică a evidențiat că *îndatorirea de respect are caracter reciproc*, și părinții în relațiile lor cu copiii fiind ținuti la această îndatorire.

13.3. Rezumat

În ceea ce privește *natura juridică a drepturilor părintești*, spre deosebire de drepturile subiective civile, drepturile părintești nu sunt recunoscute de legiuitorul român în interesul părinților, ci în *interesul superior al copilului*, fiind principalul mijloc de protecție al acestuia. Drepturile părintești sunt în același timp și *obligații*, în sensul că exercitarea lor este obligatorie, părinții fiind ținuti să exercite drepturile părintești. Îndatoririle părintești (*obligațiile*) sunt corelative drepturilor părintești. Exercițarea drepturilor și îndeplinirea îndatoririlor părintești se realizează de către părinți prin *acte sau fapte juridice*. Prin intermediul autorității părintești se asigură creșterea și educarea copilului minor, precum și protecția persoanei și a bunurilor acesteia. De aceea *normele juridice* care reglementează instituția autorității părintești *sunt de ordine publică*, nefiind posibilă derogarea sau modificarea lor în vreun mod prin voința părților implicate.

13.4. Test de autoevaluare a cunoștințelor

1. Autoritatea părintească :

- a. se exercită până la data când copilul dobândește capacitatea deplină de folosință;
- b. se exercită până la data când copilul dobândește capacitatea deplină de exercițiu;
- c. se exercită până la data când copilul dobândește capacitatea restrânsă de exercițiu.

2. Decăderea din exercițiul drepturilor părintești :

- a. poate fi pronunțată de instanța de tutela la cererea oricărei persoane care justifică un interes legitim;
- b. scutește părintele de obligația sa de a da întreținere copilului ;
- c. poate fi pronunțată de instanța de tutela numai cu participarea obligatorie a procurorului.

3. Părintele minor care a împlinit vârsta de 14 ani:

- a. are atât drepturile și îndatoririle părintești cu privire la persoana copilului cât și drepturile și îndatoririle părintești cu privire la bunurile copilului;
- b. are numai drepturile și îndatoririle părintești cu privire la persoana copilului;
- c. are numai drepturile și îndatoririle părintești cu privire la bunurile copilului.

13.5. Bibliografie recomandată

1. Aurelian Gherghe, *Noul Cod Civil. Comentarii* (în colaborare) Academia Română, Institutul de Cercetări Juridice Acad. Andrei Rădulescu, Departamentul de Drept Privat Traian Ionașcu, Ed. Universul Juridic, București, 2010;
2. Aurelian Gherghe, *Noul Cod Civil. Studii și comentarii, Cartea I și Cartea II* (în colaborare) Academia Română, Institutul de Cercetări Juridice Acad. Andrei

Rădulescu, Departamentul de Drept Privat Traian Ionașcu, Ed. Universul Juridic, București, 2012;

3. Avram Marieta, *Drept Civil.Familia.*, Editia 3, Editura Hamangiu, București, 2022;

4. Aurelian Gherghe, „Drept civil. Familia”, Curs universitar, Editura „Contrast”, București, 2019;

5. Florian Emese, „Dreptul familiei”, Ediția 8, Editura CH Beck, București, 2022

13.6. Teme de control

Realizați un referat de maximum 5 pagini în care să tratați *drepturile și îndatoririle părinților cu privire la persoana copilului*.

Unitatea de învățare 14.

Obligația legală de întreținere

14.1. Introducere

În cuprinsul acestui capitol este analizată *obligația legală de întreținere*.

Durata medie de parcurgere a acestui capitol este de aproximativ 2 ore.

14. Conținut

14.2.1. Consideratii generale privind obligația legală de întreținere.

Fundamentul obligației legale de întreținere îl constituie obligația de sprijin moral și material pe care sunt datori să și-l acorde persoanele legate prin raporturi de rudenie, de căsătorie sau prin alte raporturi asimilate, sub unele aspecte, celor de familie.

Obligația legală de întreținere are la baza sentimentele de prietenie și afecțiune, care caracterizează relațiile de familie sau relațiile asimilate acestora, fiind o *îndatorire de tip special*, care izvorăște din lege.

14.2.2. Condițiile necesare pentru existența obligației legale de întreținere

Condițiile necesare pentru existența obligației legale de întreținere se cer analizate atât în raport de *creditorul obligației*, cât și în raport de *debitorul acesteia*.

1. Condiții privitoare la creditorul obligației legale de întreținere

Porivit art. 524 C.civ. are drept la întreținere numai cel care se află în nevoie, neputându-se întreține din munca sau din bunurile sale. Astfel, o persoană este îndreptățită la întreținere numai dacă îndeplinește, *cumulativ*, două condiții:

- se află în *stare de nevoie*;
- cauza stării de nevoie în care se găsește este *neputința de a se întreține din munca sau din bunurile sale*.

A. Starea de nevoie a creditorului

Starea de nevoie a creditorului întreținerii semnifică neputința unei persoane de a-și procura cele necesare traiului (hrană, îmbrăcăminte, locuință, medicamente, etc) prin mijloace proprii, fie în totalitate, fie numai în parte. Se află în nevoie persoana care nu are venituri – fie dobândite prin muncă, fie produse de bunurile sale – ori alte bunuri de valoare ce depășesc ceea ce îi este necesar existenței, care, eventual, ar putea fi valorificate pentru a-și procura cele necesare întreținerii.

Starea de nevoie este o chestiune de fapt care trebuie analizată și apreciată de la caz la caz, în funcție de situația concretă în care se găsește cel care pretinde întreținere, nivelul general de viață, păstrându-se echilibrul între standardul de viață al creditorului și cel al debitorului întreținerii

B. Neputința de a se întreține din munca sau din bunurile sale

Persoana care pretinde întreținerea (*creditorul întreținerii*) trebuie să nu se poată întreține *din veniturile* obținute *din muncă* sau *din bunurile sale*.

Incapacitatea de a munci semnifică neputința unei persoane de a desfășura o activitate (fizică sau intelectuală) producătoare de venituri. Neputința de a se întreține din veniturile sau bunurile proprii trebuie să fie una *obiectivă*, și nu subiectivă, determinată de refuzul de a presta o activitate.

Incapacitatea de a munci poate să provină din: bătrânețe, boală, sarcină, lehuzie, etc...

Această incapacitate poate fi clasificată după mai multe criterii. Astfel, ea poate fi totală sau parțială, permanentă sau temporară, absolută sau relativă, etc..

Incapacitatea de a munci determină starea de nevoie.

Persoanele apte de muncă, dar care nu muncesc, nu au dreptul la întreținere, chiar dacă se află în stare de nevoie.

Dovada imposibilității obținerii unor venituri se poate face prin orice mijloc de probă, iar în cazul bolii, prin certificate medicale. De asemenea, starea de nevoie a creditorului nu este prezumată de legiuitor. Ea trebuie dovedită și, fiind o chestiune de fapt, dovada se face cu orice mijloc de probă. În acest sens, art. 528 C.civ. prevede că starea de nevoie a persoanei îndreptățite la întreținere, precum și mijloacele celui care datorează întreținere pot fi dovedite prin orice mijloc de probă.

C. Situația descendentului minor

Potrivit art. 525 alin. (1) C.civ. minorul care cere întreținere de la părinții săi se află în nevoie dacă nu se poate întreține din munca sa, chiar dacă ar avea bunuri. Cu toate acestea, în cazul în care părinții nu ar putea presta întreținerea fără a-și primejdui propria lor existență, instanța de tutelă poate încuviința ca întreținerea să se asigure prin valorificarea bunurilor pe care acesta le are, cu excepția celor de strictă necesitate [art. 525 alin. (2) C.civ.]. Astfel, starea de

nevoie în care se află descendentul minor *este prezumată*, iar valorificarea bunurilor de care dispune (*cu excepția celor de strictă necesitate*) nu poate fi cerută decât cu titlu de excepție, în situația în care părinții nu ar putea presta întreținere fără a-și pune în primejdie propria existență. Pe cale de consecință, minorul este considerat a fi în nevoie chiar și în ipoteza în care are bunuri care ar putea fi valorificate, dacă nu are venituri cu care să își asigure întreținerea.

D. Comportamentul necorespunzător

Conform art. 526 alin. (1) C.civ. nu poate pretinde întreținere acela care s-a făcut vinovat față de cel obligat la întreținere de fapte grave, contrare legii sau bunelor moravuri.

Cum fundamentul obligației de întreținere se află nu numai în sentimentele de prietenie și afecțiune care caracterizează relațiile de familie, ci și în regulile de conviețuire socială, cel care încalcă în mod grav aceste reguli, nu este îndreptățit la întreținere.

Potrivit art. 526 alin. (2) Acela care se află în nevoie din culpa sa poate cere numai întreținerea de strictă necesitate. Legiuitorul are în vedere situația creditorului obligației care a ajuns în stare de nevoie ca urmare a culpei sale, de exemplu, din cauza unei atitudini risipitoare ori a unei tentative de suicid. În aceste cazuri obligația se reduce doar la *întreținerea de strictă necesitate*.

2. Condiții privitoare la debitorul obligației legale de întreținere

Potrivit art. 527 alin. (1) C.civ. poate fi obligat la întreținere numai cel care are mijloacele pentru a o plăti sau are posibilitatea de a dobândi aceste mijloace. Includem în noțiunea de “*mijloace ale debitorului*” toate resursele materiale, respectiv veniturile din muncă sau asimilate acestora (de exemplu, drepturile de autor sau sumele de bani obținute din închirierea bunurilor), precum și bunurile care nu îi sunt strict necesare și care ar putea fi înstrăinate pentru a-și putea onora obligația de întreținere.

În categoria “*veniturilor*”, vor fi incluse veniturile nete realizate de persoana respectivă, indiferent de domeniul de activitate, cu condiția să aibă un *caracter de continuitate*. Nu vor fi însă incluse veniturile ocazionale sau cele care au o afectare, destinate refacerii capacității de muncă a persoanei respective, cum sunt sporurile speciale, alocații de stat sau indemnizația pentru creșterea copilului, indemnizația de deplasare, diurna, ajutorul de deces, etc. Noul Cod civil prevede expres în art. 527 alin. (2) că la calculul veniturilor debitorul trebuie să țină seama și de celelalte obligații ale acestuia.

14.2.3. *Cuantumul întreținerii*

Potrivit art. 529 alin. (1) C.civ. întreținerea este datorată potrivit cu nevoia celui care o cere și cu mijloacele celui care urmează a o plăti.

Legiuitorul a stabilit în mod expres în art. 529 alin. (2) C.civ., *cuantumul în limită maximală* în situația obligației de întreținere a părinților față de copiii lor. Potrivit textului de lege, atunci când întreținerea este datorată de părinte, ea se stabilește până la o pătrime din venitul său lunar net pentru un copil, o treime pentru doi copii, și o jumătate pentru trei sau mai mulți copii.

Conform art. 389 alin. (3) teza a I-a C.civ. în ipoteza obligației de întreținere dintre foștii soți, întreținerea se stabilește până la o treime din venitul net al celui obligat la plata ei, în raport cu mijloacele sale și cu starea de nevoie a creditorului.

De asemenea, legiuitorul stabilește și o *limita generală* până la care se poate datora întreținerea, conform art. 529 alin. (3) C.civ. cuantumul întreținerii datorate copiilor, împreună cu întreținerea datorată altor persoane, potrivit legii neputând depăși jumătate din venitul net lunar al celui obligat. În mod similar, art. 389 alin. (3) teza a II-a stabilește că întreținerea datorată de fostul soț,

împreună cu întreținerea datorată copiilor, nu va putea depăși jumătate din venitul net al celui obligat la plată.

14.2.4. Modalitățile de executare a obligației legale de întreținere

Așa cum rezultă din art. 530 alin. (1) C.civ., obligația de întreținere se execută *în natură*, prin asigurarea celor necesare traiului și, după caz, a cheltuielilor pentru educare, învățătură și pregătire profesională. Dacă obligația de întreținere nu se execută de bună voie, în natură, instanța de tutelă dispune executarea ei prin plata unei pensii de întreținere, stabilită în bani [art. 530 alin. (2) C.civ.]. Astfel, modalitățile de executare se vor stabili la fiecare situație în parte de către instanța de tutelă.

Potrivit dispozițiilor art. 530 alin. (3) C.civ., pensia de întreținere se poate stabili sub forma unei forme fixe sau într-o cotă procentuală din venitul lunar net al celui obligat.

Felul executării se poate stabili și prin înțelegere între debitorul și creditorul obligației, cu condiția ca instanța de tutelă să constate că ea corespunde nevoilor reale de asigurare a existenței celui îndreptățit la întreținere.

14.2.5. Data de la care se datorează pensia de întreținere

Conform art. 532 alin. (1) C.civ. pensia de întreținere se datorează de la data cererii de chemare în judecată. Instanța de tutelă va acorda întreținerea de la data la care a fost cerută, adică de la data înregistrării cererii de chemare în judecată. În fapt, se prezumă că, atâta vreme cât nu a solicitat pensie, creditorul obligației nu a fost în stare de nevoie.

Pe *cale de excepție*, art. 532 alin. (2) C.civ. prevede că pensia poate fi acordată și pentru o perioadă anterioară, dacă introducerea cererii de chemare în judecată a fost întârziată din culpa debitorului.

14.2.6. Modificarea cuantumului întreținerii

Hotărârile judecătorești pronunțate în această materie *nu se bucură însă de autoritate de lucru judecat absolută, ci relativă*. Consecința este că, ori de câte ori se schimbă împrejurările care au determinat pronunțarea ei, se poate da o altă hotărâre, prin care să se schimbe soluția pronunțată anterior. În acest sens, art. 531 alin. (1) C.civ. reglementează posibilitatea modificării cuantumului întreținerii prin mărirea sau micșorarea ei, după cum se schimbă mijloacele celui care o prestează sau nevoie celui care o primește.

Majorarea cuantumului pensiei de întreținere operează de la data introducerii cererii de judecată, potrivit aceluiași raționament care stă la baza acordării ei (art. 532 C.civ.), cu excepția situației când introducerea acțiunii a fost întârziată din culpa debitorului.

Reducerea sau încetarea obligației de plată a pensiei are loc pe data ivirii cauzei care a determinat această măsură, atâta timp cât debitorul nu a fost urmărit în temeiul hotărârii prin care s-a stabilit pensia de întreținere.

În cazul în care pensia de întreținere este stabilită într-o sumă fixă, ea se va indexa de drept, trimestrial, în funcție de rata inflației [art. 531 alin. (2) C.civ.]. Având în vedere faptul că indexarea operează de drept, rezultă că, în ipoteza în care debitorul refuză să procedeze el însuși, de bună voie, la plata pensiei indexate, creditorul poate solicita instanței de tutelă obligarea debitorului la aceasta. Astfel, mecanismul indexării de drept prezintă avantajul că, în această ipoteză, valoarea indexată a pensiei de întreținere se va acorda nu doar de la data cererii de chemare în judecată, ca în cazul unei modificări a cuantumului întreținerii, ci retroactiv, de la data la care s-a împlinit termenul de trei luni pentru indexare.

14.2.7. Încetarea obligației de întreținere

Potrivit art. 531 alin. (1) C.civ. dacă se ivește o schimbare în ceea ce privește mijloacele celui care prestează întreținerea și nevoia celui care o primește, instanța de tutelă, potrivit împrejurărilor poate hotărî încetarea plății ei.

Încetarea obligației legale de întreținere poate fi determinată de cauze diferite:

- a) dispariția uneia din condițiile pe care trebuie să le îndeplinească creditorul obligației de întreținere (*starea de nevoie sau incapacitatea de a munci*);
- b) debitorul obligației de întreținere nu mai dispune de mijloacele necesare pentru a presta întreținerea;
- c) decesul debitorului sau al creditorului obligației de întreținere, dacă legea nu prevede altfel [art. 514 alin. (2) C.civ.];

Încetarea se dispune de instanța de tutelă începând cu data de la care a apărut cauza care a determinat-o, cu excepția cazului în care debitorul a prestat întreținerea benevol, deși cunoștea motivul încetării sale, când se dispune de instanță de la data la care a fost cerută.

14.2.8. Plata pensiei de întreținere

Potrivit art. 533 alin. (1) C.civ. pensia de întreținere se plătește în rate periodice, la termenele convenite de părți sau în lipsa acordului lor, la cele stabilite prin hotărâre judecătorească. Pensia de întreținere are ca scop asigurarea traiului zilnic al creditorului întreținerii, iar *ca regulă* se plătește lunar. Chiar dacă creditorul întreținerii a decedat în perioada corespunzătoare unei rate, întreținerea este datorată în întregime pentru această perioadă [art. 533 alin (2) C.civ.].

De asemenea, părțile pot conveni sau, dacă sunt motive temeinice, instanța de tutelă poate hotărî ca întreținerea să se execute prin plata anticipată a unei sume globale care să acopere nevoile de întreținere ale celui îndreptățit pe o

perioadă mai îndelungată sau pe întreaga perioadă în care se datorează întreținerea, în măsura în care debitorul întreținerii are mijloacele necesare acoperirii acestei obligații [art. 533 alin. (3) C.civ.].

14.2.9. Restituirea întreținerii nedatorate

Conform art. 534 C.civ., dacă, din orice motiv, se dovedește că întreținerea prestată, de bunăvoie sau ca urmare a unei hotărâri judecătorești, nu era datorată, cel care a executat obligația poate să ceară restituirea de la cel care a primit-o sau de la cel care avea, în realitate, obligația să o presteze, în acest din urmă caz, pe temeiul îmbogățirii fără justă cauză. Textul legal are în vedere atât ipoteza în care, în realitate, creditorul nu îndeplinea condițiile pentru a beneficia de întreținere (*caz în care acesta a primit o plată necuvenită și este obligat să o restituie la cererea debitorului*), cât și ipoteza în care, deși creditorul avea dreptul la întreținere, nu debitorul ar fi trebuit să presteze întreținerea, ci o altă persoană care era obligată înaintea debitorului la întreținere, în condițiile legii.

Dacă întreținerea prestată nu era datorată, cel care a plătit (*debitorul întreținerii*) poate formula *acțiune în restituirea prestațiilor* fie împotriva creditorului întreținerii, invocând ca temei instituția plății nedatorate (art. 1341-1344 C.civ.), fie împotriva celui care avea, în realitate, obligația să o presteze, în acest caz invocând ca temei juridic al restituirii (așa cum prevede textul legal) numai îmbogățirea fără justă cauză (art. 1345-1348 C.civ.).

Să ne reamintim

Potrivit art. 529 alin. (1) C.civ. întreținerea este datorată potrivit cu nevoia celui care o cere și cu mijloacele celui care urmează a o plăti.

Legiuitorul a stabilit în mod expres în art. 529 alin. (2) C.civ., cuantumul în limită maximală în situația obligației de întreținere a părinților față de copiii lor.

Potrivit textului de lege, atunci când întreținerea este datorată de părinte, ea se stabilește până la o pătrime din venitul său lunar net pentru un copil, o treime pentru doi copii, și o jumătate pentru trei sau mai mulți copii.

14.3. Rezumat

Obligația legală de întreținere are la baza sentimentele de prietenie și afecțiune, care caracterizează relațiile de familie sau relațiile asimilate acestora, fiind o *îndatorire de tip special*, care izvorăște din lege.

Porivit art. 524 C.civ. are drept la întreținere numai cel care se află în nevoie, neputându-se întreține din munca sau din bunurile sale. Astfel, o persoană este îndreptățită la întreținere numai dacă îndeplinește, *cumulativ*, două condiții:

- se află în *stare de nevoie*;
- cauza stării de nevoie în care se găsește este *neputința de a se întreține din munca sau din bunurile sale*.

14.4. Test de autoevaluare a cunoștințelor

1. Pensia de întreținere se datorează:

- a.de la data cererii de chemare în judecată;
- b. pensia nu poate fi acordată și pentru o perioadă anterioară;
- c.de la data divorțului.

2. Pensia de întreținere se plătește:

- a.în rate periodice, la termenele convenite de părți;
- b.în lipsa acordului părților, de la data divorțului;
- c.obligatoriu, de la data divorțului.

3. Dreptul la întreținere:

- a.poate fi cedat prin acte *inter vivos*;
- b.nu poate fi urmărit decât în condițiile prevăzute de lege;

c.poate forma obiectul unei renunțări pentru viitor.

14.5. Bibliografie recomandată

1. Aurelian Gherghe, *Noul Cod Civil. Comentarii* (în colaborare) Academia Română, Institutul de Cercetări Juridice Acad. Andrei Rădulescu, Departamentul de Drept Privat Traian Ionașcu, Ed. Universul Juridic, București, 2010;
2. Aurelian Gherghe, *Noul Cod Civil. Studii și comentarii, Cartea I și Cartea II* (în colaborare) Academia Română, Institutul de Cercetări Juridice Acad. Andrei Rădulescu, Departamentul de Drept Privat Traian Ionașcu, Ed. Universul Juridic, București, 2012;
3. Avram Marieta, *Drept Civil.Familia.*, Editia 3, Editura Hamangiu, București, 2022;
4. Aurelian Gherghe, „Drept civil. Familia”, Curs universitar, Editura „Contrast”, București, 2019;
5. Florian Emese, „Dreptul familiei”, Ediția 8, Editura CH Beck, București, 2022

14.6. Teme de control

Realizați un referat de maximum 5 pagini în care să tratați *executarea obligației legale de întreținere*.

Răspunsurile la testele de autoevaluare a cunoștințelor

1. b. b. a.

2. a. c. b.

3. a. c. a.

4. a. a. c.

5. a. b. b.

6. c. a. b.

7. a. b. c.

8. b. a. b.

9. a. c. b.

10. b. c. a.

11. a. b. b.

12. b. b. a.

13. b. c. b.

14. a. a. b.